Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы

Министерство образования и науки Республики Казахстан
Национальная академия образования им. И. Алтынсарина

БАСТАУЫШ МЕКТЕПКЕ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ОҚУ ЖЕТІСТІКТЕРІН КРИТЕРИАЛДЫ БАҒАЛАУ ЖҮЙЕСІН ЕНГІЗУДІҢ ӘДІСНАМАЛЫҚ ЖӘНЕ ОҚУ-ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕРІ

Әдістемелік құрал

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ И УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ВНЕДРЕНИЯ СИСТЕМЫ КРИТЕРИАЛЬНОГО ОЦЕНИВАНИЯ УЧЕБНЫХ ДОСТИЖЕНИЙ ОБУЧАЮЩИХСЯ В НАЧАЛЬНУЮ ШКОЛУ

Методическое пособие

Астана
2015

Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы Ғылыми кеңесімен баспаға ұсынылды (2015 жылғы 26 маусымдағы № 5 хаттамасы)

Рекомендовано к изданию Ученым советом Национальной академии образования им. И. Алтынсарина (протокол № 5 от 26 июня 2015 года)

Бастауыш мектепке оқушылардың оқу жетістіктерін критериалды бағалау жүйесін енгізудің әдіснамалық және оқу-әдістемелік негіздері. Әдістемелік құрал. –Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2015. – 58 б.

Методологические и учебно-методические основы внедрения системы критериального оценивания учебных достижений обучающихся в начальную школу. Методическое пособие. – Астана: НАО имени И. Алтынсарина, 2015. – 58 с.

Осы әдістемелік құралда бастауыш мектепте оқу жетістіктерін бағалаудың халықаралық және «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ-ның тәжірибелері қарастырылған, бастауыш мектепке критериалды бағалау жүйесін енгізудің әдіснамалық және оқу-әдістемелік негіздері анықталған.

Әдістемелік құрал облыстық (аудандық) әдістемелік кабинеттерінің басшылары мен әдіскерлеріне, білім беру жүйесі ұйымының басшыларына, бастауыш мектеп мұғалімдеріне арналған.

В настоящем пособии показан международный опыт и опыт АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы» оценивания учебных достижений обучающихся в начальной школе, раскрываются методологические и учебно-методические основы внедрения системы критериального оценивания в начальной школе.

Методическое пособие адресовано руководителям и методистам областных (районных) методических кабинетов, руководителям организаций системы образования, учителям начальной школы.

© Ы. Алтынсарин атындағы
Ұлттық білім академиясы, 2015
© Национальная академия образования
им. И. Алтынсарина, 2015

Кіріспе

Қазіргі әлемде білімнің қоғамдағы барлық саладағы ілгерілеуді қамтамасыз ететін стратегиялық ресурс ретіндегі рөлі жүйелі өзгерістерді талап етеді. Білімнің негізгі және ең ұзақ сатысы ретінде, мектеп білімінің жаңа сапасын қамтамасыз етудің түйінді сәті болып отыр, оған әр азаматтың және тұтас қоғамның келешектегі өмірлік табыстылығы байланысты [1].

Оқушылардың және олардың ата-аналарының әрбір индивидумның жеке қажеттіліктерін қанағаттандыратын толыққанды білімге құқықтарын қамтамасыз ету үшін жағдай жасаған маңызды. Оқудың нұсқалары мен әдістерінің көптүрлілігі көрсетілетін білім беру қызметінің сапасы туралы объективті ақпаратпен ілесуі тиіс, оны білім алушылардың жетістіктерін бағалау үрдісінде айқындауға болады.

Бағалау үрдісін қайта қарастырудың өзектілігі осы күні білімдегі заманауи стратегиялық міндеттермен, білім сапасына қойылатын халықаралық стандарттарды және заман талаптарын ескеріп, білім сапасының деңгейін арттыру қажеттілігімен, білім беру нәтижелерінің объективтілігін және қазақстандық мектеп түлектерінің ел сыртындағы бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз ету мақсатымен, білім алушылардың оқу жетістіктерінің бағасына және оны бағалауға бірыңғай талаптарды әзірлеу қажеттілігімен анықталуда. Қазақстанның *PISA*-2009 [2] нәтижелерін талдау ұлттық білім беру жүйесін, ҚР Білім беруді 2011-2020 жылдарда дамытудың мемлекеттік бағдарламасыны шеңберінде білім саясатындағы басым бағыт ретінде бағалау жүйесі және білім сапасының мониторингін жетілдіру үшін өзекті келешегін көрсетуде [3].

Бастауыш мектептің бірінші сыныбында ресми білім алу бірінші сынып оқушыларының мектепке жайлы бейімделуі үшін бағалаусыз оқыту қағидаттары негізінде құрылған. Іс жүзінде бастауыш мектеп білім алушыларының жетістіктерін бақылаудың және бағалаудың балама жүйесі табысты қолданылуда. Білім алушылардың, соның ішінде бастауыш мектеп оқушыларының да жетістіктерін бағалаудың ұтымды нұсқасы болып критериймен бағалау жүйесі табылады.

Критериалды бағалау технологиясының қолданысы білім алушылардың жетістіктерін нақты анықталған, алдын-ала белгілі критерийлермен салыстыруды көздейді, әлдебір оқу материалының қаншалықты сәтті меңгерілгенін, әлдебір практиалық дағдының қаншалықты қалыптасқанын анықтап, әр білім алушының жалпы дайындығы деңгейіндегі өзгерістерді де, оның түрлі танымдық аяларындағы табыстары динамикасында тіркеуге мүмкіндік береді.

Педагогикалық практикада қазіргі күні жиі қолданылып жүрген бес балдық жүйемен бағалау әдістемесі қарапайым да, үйреншікті екені сөзсіз. Бірақ ол саралауға қабілетсіз және бағалардың объективтілігін қадағалауға мүмкіндік бермейді, өйткені оның білім алушылармен өз жетістіктерін өздігінен бағалауын қолдайтын және дамытатын, сонымен қатар, білім беру үрдісінде білім алушы өзінің сәттіліктері мен сәтсіздіктері туралы ақпаратты меншікті жетістіктерін жақсарту үшін ұсыныс түрінде алып отыратындай, кері

байланысты жүзеге асыратын нақты және анық критерийлері жоқ.

Критерийлік бағалау жүйесінің білім беру үрдісіндегі қолданысы білім алушылардың жетістіктерін бағалау жүйесін жеке пәннің мақсатты нұсқамаларымен байланыстыруға, сонымен қатар білім алушылардың бастауыш мектептегі құзыреттіліктерін қалыптастыруға мүмкіндік беретін белгілі параметрлерді (критерйилерді) қолдану арқылы анықтап, көтеруге мүмкіндік береді.

Бастауыш мектептегі әр оқушының дайындық деңгейін, оқудағы жеке ілгері басуын критерийлік бағалау жүйесімен анықтау, тек оқушылардың білім алуға деген мотивациясын ғана емес, бастауыш мектептегі білім беру үрдісінің де сапасын көтеруге мүмкіндік береді.

1 Бастауыш мектепке оқушылардың оқу жетістіктерін критериалды бағалау жүйесін енгізудің әдіснамалық және оқу-әдістемелік негіздері

1.1 Критериалды бағалау оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау жүйесі ретінде

Оқушылардың оқу жетістіктерін әділ және шынайы бағалау жүйесі, білім беру мазмұнының ажырамас бөлігі болып саналады.

Осы уақытқа дейін білім мен білікті тексерудің түрлі әдістері қолданылып келді. Алайда тарихи даму процесінде бағалаудың түрлері мен тәсілдері, бақылау-өлшем іс-шаралары, оның мазмұны, оқушыларға әсері, ынталандыру элементтері және басқа факторлар өзгеріп отырды.

Қазіргі уақытта білім беру процесінің жүйелі болуы керек екеніне ешкім күмән келтірмейді, олай болмаған жағдайда оның нәтижелігі төмендейді. Оқыту-тәрбиелеу жұмыстарын дұрыс бағыттай отырып қана оқушылардың бірін-бірі толықтырып отыратын қайшылықсыз педагогикалық әсерге қол жеткізуге болады.

Онымен қоса, осы процесс аясындағы әр әрекет мақсатты бағытталған, яғни белгілі бір мақсатқа қол жеткізуге бағытталған және соған жетуге жетелейтін болуы керек.

Білім беруге қойылған талаптардың қарапайымдылығына қарамастан, оларды толықтай жүзеге асыру қиындығы жоғары объективті және субъективті себептерге келіп тіреледі. Сол арада, бірыңғай оқыту-тәрбиелеу кеңістігіндегі нақты оқу орнының аясында, білім алушы тұлға нысанда болған жағдайда қалыптастыру міндеті өте өзекті болып табылады.

Өкінішке орай, оларды шешудің отандық педагогикадағы дәстүрлі жолдары әрдайым жүзеге аса бермейді. Себебі ол қазақстандық тарихи процестерден бастау алатын жаһандық сипаттағы (ақпараттық өркениетке ауысу баспалдағы), жеке көзқарастағы маңызды өзгерістерге байланысты.

Аталмыш мәселені шешудің екі жолы бар.

Біріншіден, оқыту процесінің түпкі мақсаты мен одан шығатын міндеттерді, оны кезеңмен жүзеге асырудың стратегиясын, оның аясындағы оқушылармен арақатынастың принциптерін анықтау қажет. Бұл жергілікті билік өкілдері деңгейінде мемлекет арқылы жүзеге асырылады. Бұл процесс қоғамның сұранысына берілген жауабы, сондықтан жалпықоғамдық сипатқа ие емес.

Басқа сөзбен айтқанда, мектеп бітірген адам географиялық және әлеуметтік-стратегиялық көзқарастан нақты әлемде тұруы, ал бұл әлемдер бір-бірінен ерекшеленетіндіктен, оған көз жұмып қарау өскелең ұрпақ пен оның ата-анасының алдында мектептің абыройына нұсқан келтіру дегенді білдіреді.

Алайда, көрсетілген мақсаттар мен міндеттердің арасындағы айырмашылық ұлттық білім кеңістігінің бірлестігін бұзбас үшін қағидаттық сипатта болмауы қажет.

Екіншіден, бір пән аясында, сондай-ақ білім беру мекемесінің аясында түрлі элементтер мен сабақ беру әдістерінің арасында өзара байланыс орнауы;

белгілі бір мақсаттарға жету және нақты білім міндеттерін шешу негізінде бір бірімен байланысуы; оқу процесі мекемесінің аясында әр әдістемелік құраманың орнын мақсатты анықтау.

Бұл жерде жаңа әдістемелік элементтер әзірлеу туралы емес, білім технологиясының айтылған мақсаттары мен міндеттеріне жауап беретін қолданыстағы әдістемелерді мақсатты жинақтау туралы айтылып отыр.

Көп жылдар бойы бағалау оқушының жетістіктерін басқа оқушының нәтижесімен салыстыру арқылы жүзеге асырылып отырды, ал бұл бағалаудың бірқатар кемшіліктері бар:

− педагогтерге, ата-аналарға және оқушыларға түсінікті болатын білім беру жетістіктерін бағалайтын нақты өлшеулердің жоқтығы;

− педагог әр оқушының жетістігін алдын-ала айқындалған өлшеулер негізінде емес, жалпы сыныптың орташа білім деңгейіне қарап бағалайды;

− оқушыларға қойылған баға оқу бағдарламасының жекелеген бөлімдері бойынша алынатын нақты білімді, білікті, дағдыны көрсете алмағандықтан, әр оқушының жеке білім алу траекториясын анықтауға мүмкіндіктің болмауы;

− қорытынды баға қоюда ағымдағы бағалар есепке алынады, бірақ ол оқытудың қорытынды нәтижесін әділ бағалау болып табылмайды;

− оқыту процесінде мұғалім мен оқушы арасында тығыз байланыс болмағандықтан, оқушының білім алуға деген белсенділігі төмендейді.

Бағалау жүйесі және оқушылардың оқу жетістіктерін тіркеу білім беру процесінің құрамдас бір бөлігі болып табылады. Бағалау жүйесі оқытудың мәселелерін диагностикалаудың және оқушы және мұғалім мен ата-ананың арасында кері байланыс жасаудың негізгі құралы.

Критериалды бағалау:

- оқушы оқытудың негізгі субъектісіне айналады;
- оқушы бойындағы үрейленуді басады;
- мұғалімді «төрешілік» қызметінен босатып, ол кеңес беруші, маман, бағыттаушыға айналады.

Осылайша, критериалды бағалау оқушылардың да, мұғалімдердің де денсаулығын сақтау артықшылығына ие.

Білім беру жүйесінің дамуында критериалды бағалаудың орны ерекше. Себебі ол мектептегі білім беру кеңістігінің біріктірілген факторы, оқытудың мәселелерін диагностикалаудың негізгі құралы болып табылады, сонымен қатар оқыту процесінің негізінде жатқан принциптерді қамтиды.

Критериалды бағалау деп тек бағалау барысы мен баға қойылуы тиіс сәттер деп түсінбеу керек, ол жалпы мұғалімнің, оқушының және ата-анананың арасындағы, болмаса оқушының өзі анықтайтын, оқыту процесінің табыстылығын анықтау бойынша бақылау-өлшем байланысын орнататын механизм.

Жалпы алғанда, бағалау және өзін-өзі бағалау жүйесі - білім беру процесінің өз-өзін қадағалап отыратын, ерекше маңызға ие нақты механизмі.

Отандық мектептердің көбінде дәстүрлі бағалау жүйесі, яғни 4 балдық жүйе сақталып келеді: 2 («қанағаттандырылмаған»), 3 («қанағаттандырылған»), 4 («жақсы»), 5 («өте жақсы»).

Теориялық түрде 1 деген балл да бар, бірақ ол қолданысқа ие емес. Енді журналға 5 балдық жүйе бойынша қойылатын сандардың нені білдіретінін анықтап көрейік. Егер ойлап қарасақ, жауабы былай да белгілі – бәрі немесе ештеңе. Мұғалім оларды журналға қою барысында бірқатар ұстанымдарға сүйенеді. Нәтижесінде әр балл оқушылардың деңгейінің біріктірілген:

а) белгілі бір өлшемі;

ә) жалпы сыныптағы;

б) бұрынғы көрсеткіші болады. Бұл факторлар бойынша қойылған бағаны тек мұғаліммен әңгіме барысында, әрине егер ол қандай жағдайда қойылғанын ұмытпаған жағдайда анықтауға болады.

Әрине, әр бағада бұл көрсеткіштер көрініс табады (мысалы, алгебра пәні бойынша орындалған тапсырмалардың саны мен сапасына қарай бағалау кезінде, бірінші орынға өлшемдерді салыстыру шығады), ал негізгі бағалау факторы дерек-дәлел-ойларды, өзіндікін немес өзгенікін, мазмұндау болған жағдайда, ол дәл солай.

Баға әрдайым субъективті. Бірақ көптеген мектептердегі қазіргі жағдайға қарағанда оның субъектілігі күмән туғызады.

Бұлай бағалау түбегейлі мұғалім билігінің құралы. Соған сәйкес мұғалім әрдайым ақиқатқа сай келе бермейтін, талассыз бедел иесі, шындықты тасымалдаушы.

Әсіресе бұл мәселе өзінің (өзгенің) ойын суреттеу, мазмұндау немесе дәлелдеуге құрылған, нақты дұрыс немесе дұрыс емес шешілген мысалдар арқылы бағалай алмайтын пәндерге келгенде өзекті болып отыр.

Бес балдық бағалау көрсеткіші басқа да нормативті бағалау түрлері сияқты нақтылығы жоқ қолайсыз құрал екеніне күмән жоқ. Алайда бағалау жүйесін оны көпқырлы ете отырып жетілдіруге болады.

Алдымен бүгінгі бағалау жүйесінің атқаратын қызметтерін анықтап көрейік:

1. Нормативті қызмет, біріншіден, оның оқу табыстылығына және оқу орнын бітіруіне сәйкес мемлекеттік өлшеммен бекітілген нақты білім алушының жетістіктерін тіркейді. Екіншіден, жеке оқушының, мектеп сыныптарының үлгерімін, олардың дайындық деңгейлері мен мұғалім жұмысының сапасын әкімшілік бақылау.

2. Ақпараттық-диагностикалық қызмет, оқыту процесіне барлық қатысушылардың арасындағы мазмұндық байланыстардың, оқушылардың мазмұндық және эмоционалдық рефлексиясын, сонымен қатар мұғалімнің педагогикалық рефлексиясының негізгі сәттерін қамтиды. Бағалау білім беру процесіндегі нақты сыныптарда жағдайдың дұрыстығы, жеке оқушылардың амандығын ойлауға мүмкіндік береді.

3. Ынталандыру қызметі, оқушылар қызметін ынталандырумен байланысты, бұл қосымша анықтауларды қажет етпейді.

Бағалау жүйесіне қойылатын талаптар. Жоғарыда аталып кеткен қызметтерге сүйене отырып, бағалау жүйесі шешімін табуға жағдай жасайтын мәселелерді анықтауға тырысайық:

- Бағалау жүйесі оқу әдістемесінің қай түрі тиімді меңгерілгенін, қай

практикалық дағды қалыптастырғанын, басқаша айтқанда, нақты талаптар минимумымен оқушының жеткен жетістігін салыстыруға мүмкіндік туғызуы керек.

- Екіншіден, бағалау жүйесі әр оқушының жалпы дайындық деңгейінің өзгеруін, танымдық қызметтің әр саласында оның жеткен жетістіктерін тіркеп отыруы қажет (ақпаратты меңгеруі, ақпаратты өңдеу, өз ойы мен ойындағы образдарды шығармашылықпен көрсету және т.б.). Бұл білім алу жолындағы жетістіктер мен сәтсіздіктердің нақты суретін алуға мүмкіндік тудырады.

Сонымен қоса, аталмыш ақпаратты тіркеу стандартқа сай, мұғалімнен көп уақытты талап етпеуі, яғни вербалды болмауы керек. Оны жүзеге асыруға жұмсалған уақыт жекелеген оқушылармен жасалатын жұмыстарға ғана арналуы мүмкін деген сипатқа ие болуы мүмкін.

- Үшіншіден, бағаларды қою механизмінің өзінде ондағы ақпаратты сәйкес талдау мүмкіндігінің болуы, бағалау жүйесі ағымдағы және қорытынды бағаларды қоюда, сонымен қатар мақсатқа жетудегі бағаларды қою нақты болуы шарт. Әйтпесе, бағалаудың ақпаратты-диагностикалау қызметінен ынталандыру қызметі басымдық алып кетеді.

- Төртіншіден, бағалау жүйесінде оқушылардың өз жетістіктерін бағалау барысында өзін-өзі көтермелеу және дамыту, сонымен қатар оқыту процесі барысында болып жатқан әрекеттерген рефлексия жасау механизмі болуы. Өзін-өзі бағалап отырған оқушы мұғалімнің бағалауымен келген нәтиже мен өзін бағалау барысында жеткен нәтижені салыстыруға мүмкіндігі болуы шарт. Әрине бағалау жүйесінің мінсіздігі өзін-өзі бағалауға итермелейтін фактор болып отырғаны анық, алайда бұл қойылып отырған міндеттердің бірі ғана.

- Бесіншіден, бағалау жүйесі әрдайым мұғалімнің, оқушының, ата-аналардың, сынып жетекшісінің, сонымен қатар мектептің әкімшілік және педагогикалық ұжымының арасындағы байланыстың орнауын ескеріп отыруы керек. Бұл байланыссыз оқу процесін құрудың жүйелік әдісін, оны толық қамтамасыз ету мүмкін болмайды.

- Алтыншыдан, оқушыға бірыңғай білім беру кеңістігі тақырыбын жалғасыта отырып, бағалау жүйесінің мектептегі нақты бір сынып үшін бірыңғай сәйкес болуын атап кету шарт.

Басқаша айтқанда, әртүрлі сабақта әртүрлі қағидаттарға негізделеген бағалау жүйесінің тиімді болуы мүмкін емес. Бағалау жүйесіндегі қағидаттық сипаттардың түрлілігі жас ерекшеліктеріне сай оқушылар тобының арасында ғана мүмкін.

- Жетіншіден, бағалау жүйесі оқушылардың психикасына ұқыптылықпен қарауға, олады жаралайтын жағдайлардан аулақ болуды көздеуі керек.

Бұған қол жеткізудің негізгі жолы – оқу процесіне қатысушылардың барлығының санасына бағалау жүйесіне сәтті білім алудың, кері байланыс алуды жүзеге асырудың құралы ретінде қарауды сіңдіру.

Аталған ережелер бағалау жүйесінің сұлбасын құрастыруға, оның қызмет етуінің жалпы аясын анықтауға, және оған қоса жетістік критерийі қызметін атқарып, әр білім беру жүйесінің нақтылы жүзеге асуына жол береді.

Көрсетілген талаптарды кезеңмен жүзеге асыру бағалау жүйесінің

қызметтік маңызын, оның ақпараттық-диагностикалық қызметінің маңызын жоғарылатып, нормативтік қызметінің мазмұнын өзгертіп, ынталандыру қызметінің механизмін түбегейлі өзгертуге қол жеткізеді.

Стандарттарды әзірлеу барысында бірқатар ғылыми және әдістемелік мәселелері анықталды. Бұл тек қазіргі қоғамдағы тәрбие мәселесіне ғана қатысты емес, сонымен қатар оқушылардың білімін бағалауға қатысты.

Стандарттың негізгі қызметінің бірі бағалаудың объективтілігін жоғарылату.

Бұл қызметті жүзеге асыру қазіргі оқыту нәтижелерінің сапасын бақылау және бағалау жүйесін түбегейлі өзгертумен байланысты. Стандарт қоғамдағы білім алудың келесі кезеңіне өтіп, білімін жалғастыруға мүмкіндік беретін оқыту деңгейін анықтайды.

Осы деңгей әр оқушының жеткен жетістіктерінің оқыту нәтижелерін бағалауға критериалды-мақсатты тәсілінің негізі ретінде көрсетіледі.

Критериалды-мақсатты тәсілді және дихотомикалық бағалау жүйесін қолдану жетістікті бағалаудың стандарт талаптарына сай объективтілігінің және нақтылығының деңгейін жоғарылатады.

Қазіргі кезде ел мектептерінде оқушылардың оқу жетістіктерін критериалды бағалау қолданысқа ие, себебі бұл тәсіл барлық процеске қатысушыларға оқу материалының игерілу деңгейін түсініп, кері байланыс алуға мүмкіндік береді. Кері байланыс қаншалықты мазмұны терең болса, соншалықты оған әсері сындарлы бола түспек.

Критериалды бағалау – оқушылардың оқу-танымдық құзыретін қалыптастыруға жағдай жасайтын, білім беру мақсаты мен мазмұнына сәйкес білім беру процесіне қатысушылардың (оқушылар, мектеп әкімшілігі, ата-аналар, заңды тұлғалар және т.б.) барлығына алдын ала таныс, ұжым талқысынан өткен, нақты анықталған өлшемдер арқылы оқушылардың оқу жетістіктерін салыстыруға негізделген процесс.

Критериалды бағалау – бұл тәсіл, оның аясында бағалаудың және өзін-өзі бағалаудың түрлі тәсілдері, түрлері және әдістері қолданылады.

Критериалды бағалау кезінде:

- оқушы оқытудың негізгі субъектісіне айналады;
- оқушы бойындағы үрейленуді басады;
- мұғалімді «төрешілік» қызметінен босатып, ол кеңес беруші, маман, бағыттаушыға айналады.

Осылайша, критериалды бағалау оқушылардың да, мұғалімдердің де денсаулығын сақтау артықшылығына ие.

Критериалды бағалау мұғалімдерге арналған қағидаттық ұстанымдарды тұспалдайды:

1. баға арқылы оқушының өзі емес жасаған жұмысы ғана бағаланады;
2. оқушының жұмысы басқа оқушылардың жұмыстарымен салыстырылады;
3. нақты тапсырмалардың түрлілігі және жақсы орындалған тапсырманың анық және дұрыс сипаттамасының болуы;
4. оқушыларға өлшемдер алдын ала айтылады;

5. оқушы өзінің жетістік деңгейін өзі анықтап, өзін бағалай алатындай баға коюдың нақты алгоритмі әзірленуі керек. Өзін-өзі бағалау оқушылардың өз жұмыстарын рефлексиялауды көздейді. Рефлексия оқушының тұлғалық дамуының, оқушы ретінде дамуының қажетті құраушысының міндетті шарты болып табылады;

6. өзін-өзі бағалауға ауысуға талпыну мақсатында, бағалау процесіне оқушыларды қатыстыру;

7. нені оқытты соны ғана бағалауға болады, сондықтан бағалау критерийлері – оқу мақсатының нақты көрінісі;

8. пән бойынша жалпы оқу мақсаттары аталмыш пән бойынша оқушылардың жетістіктерін бағалаудың критерийлері болып табылады және оқушылардың жеке жұмыстары барысында анықталған нәтижелерін жалпылауға мүмкіндік туғызады.

Критериалды бағалаудың тәжірибелік маңызы төмендегі артықшылықтармен белгіленеді:

- жеке тұлға емес, оқушының жұмысы бағаланады;
- оқушы жұмысы алдын-ала белгілі критерийлер бойынша бағаланады;
- бағалау критерийлері нақты оқыту мақсаттарын айқындайды, сондықтан оқушыларға баға оқып-зерделенген материал бойынша ғана қойылады;
- өзінің оқу жетістіктерінің деңгейін анықтау үшін және ата- аналарына осы ақпараттарды жеткізу үшін оқушыға нақты бағалау алгоритімі белгілі;
- оқушының оқуға деген және өзін-өзі бағалауға ынтасы артады.

Критериалды бағалау:

Мұғалімдерге:

1. Сапалы нәтиже алуға бағытталған критерийлер әзірлеуге;
2. Өзінің іс-әрекетін жоспарлауға және талдауға жедел түрде ақпарат алуға;
3. Білім беру сапасын арттыруға;
4. Оқытудың сапасын жақсартуға;
5. Әр оқушының жеке ерекшеліктері мен қабілеттерін ескере отырып, жеке оқыту траекториясын құруға;
6. Бағалаудың түрлі тәсілдері мен құралдарын қолдануға;
7. Оқу бағдарламасын жетілдіруге ұсыныстар енгізуге мүмкіндік береді.

Оқушыларға:

1. Өзінің түсінігі мен қабілетін көрсету үшін оқытудың түрлі стильдерін және ойлау әректінің типтерін қолдануға;
2. Өз нәтижелерін болжау арқылы табысқа жету үшін бағалау критерийлерін білуге және түсінуге;
3. Өзінің және өз құрдастарының жетістіктерін бағалап, рефлексияға қатысуға;
4. Шынайы міндеттерді шешу үшін өз білімдерін қолдануға, түрлі көзқарастарды білдіруге, сын тұрғысынан ойлауға мүмкіндік береді.

Ата- аналарға:

1. Өз баласының оқытылу деңгейі туралы обьективті дәлелдер алуға;
2. Баланың оқудағы прогресін қадағалауға;

3. Оқу үрдісінде оқушыға қолдау көрсетуге;

4. Мектеп әкімшілігімен, мұғалімдермен кері байланыс орнатуға;

5. Баласының мектепте және сыныпта жайлы сезінуіне сенімді болуына мүмкіндік береді.

1.2. Бастауыш мектептегі оқушылар жетістіктерін бағалаудағы халықаралық тәжірибе

Оқытудағы және тұтас әлемдегі заманауи қарқынды дамуы кезеңінде, Қазақстан оқытудың дәстүрлі әдістерінің балалар әлеуетінің толық дамуы үшін жеткіліксіз болып отырған факті алдында тұр. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында Қазақстан Республикасының білім беру жүйесінде өмір бойы білім алуға, оқудың барлық деңгейінде сапалы білім алуға жол ашатын білім беру жүйесінің ұлттық моделінің дамуына барынша жағдай жасалғаны аталады. Бастауыш мектепке арналған жаңа стандарт дәстүрлі технологиядан жеке бағытталған сипаттағы оқытуды дамытатын технологияларға ауысуды талап етеді.

Осылайша, дәл осы бастауыш мектепте балалардың дамуын жалғастыру үшін іргелі база салынады. Оқытудың осы кезеңінде балаларды оқуға және сүйсініп оқуға, сыни, шығармашыл, инновациялық және объективті ойлау негіздерін дамытуға үйретуі тиіс. Сондықтан бұл бағыт тұтас Қазақстандағы білім беру жүйесі үшін басым бағыттардың бірі болып саналады.

Білім беру жүйесі жаһандық білім беру жүйесіне бара-бара интеграциясы үшін кең мүмкіндіктерге ие. Отандық педагогикалық ойды ұғынуға, ашық қоғам жағдайында білім беру саласының және білімдегі интеграциялық үрдістердің келесі дамуына шетелдік тәжірибені талдау мен жинақтау ықпал етеді. Әлемдегі білімнің даму бетбұрыстарын түсіну үшін білім сапасының жоғары деңгейі халықаралық зерттеулермен расталып отырған елдердегі білімнің даму тәжірибесін зерттеу анағұрлым маңызды болып табылады. Білімнің жаңартылған мазмұнын және оқушылар жетістітерін критерийлік бағалауды іске асыру мен имплементациясы (іс жүзінде орындалуы) мүмкін болатын ұтымды шарттарды жобалау үшін әзірлеушілерге отандық және халықаралық тәжірибеде орын алып отырған ұқсас тәжірибеге жүгіну қажет болады.

Бастауыш мектептегі критерийлік бағалауды едәуір терең зерделеу үшін білім саласындағы Финляндия, Сингапур, Ұлыбритания мен Жапония секілді озық елдердегі тәжірибені қарастыруға болады.

Финлияндиядағы бастауыш мектеп оқушыларының оқу жетістіктерін бағалау

Финляндиядағы мектеп білімінде бағалауды ұйымдастырудың негізгі факторлары – ішкі, сыртқы және олардың қатар үйлесімділігіндегі бағалау болып табылады.

Сыртқы бағалаудың мақсаты ретінде мектептердің білім туралы заңдарды іс жүзінде орындауы бойынша қызметін қадағалау, білімнің дамуына қолдау көрсету және білім шарттарын жақсарту шығады. Сыртқы бағалау тұтас білім беру жүйесі және білім беру үрдісінің жеке қырлары туралы ақпаратты білім беру мекемелерінің қызметі, олардың тиімділігі, нәтижелілігі, үнемділігі (білімдегі қажеттілік пен оған сұраныс, мектептегі білімнің түрлі деңгейлеріндегі оқушылардың оқуға түсуі мен санды құрамы; мектептегі білімнің тұтас және жеке бөліктерінің құрылымы мен қызметі; білім сапасы мен қолжетімді құралдар арасындағы байланыс; білім мен қоғам арасындағы арақатынас; оқу жоспарлары мен оқу курстары; оқу жетістіктері және т.б.) туралы түрлі деректерді жинақтау арқылы алуға бағытталған.

Ішкі бағалаудың мақсаты білім беру жүйесінің жағдайы туралы ақпаратты алу, білім беру ортасындағы жағымсыз құбылыстардың дамуына жол бермеуге және оның алдын алуға бағытталған, мектептің болжамдауға жататын өзгерістерінің жүйесін әзірлеу болып табылады. Ішкі бағалау оқу орнының қызметіндегі түрлі аспектілер бойынша өзін-өзі бағалаумен байланысты (емтихандардың нәтижелері, мұғалімдер мен оқушылардың арасындағы қатынастардың педагогикалық қырлары, оқу орнының материалдық ресурстары).

Сыртқы және ішкі бағалау қатар үйлесімділігінде жүретін бақылаудың негізгі түрлері келесідей көрініс береді: салыстырмалы бағалау (мектептің негізгі нәтижелерін, тек білімділік емес, дамуға да және белгіленген міндеттерді орындауға да мүмкіндіктерін осы аядағы ұлттық немесе халықаралық нәтижелермен салыстыру); жағдайлық бағалау (белгіленген міндеттердің қаншалықты жақсы шешіліп отырғанын анықтау үшін, мектептердің белгілі түрлерінің қызметін, белгілі бір білімділік секторды немесе тұтас білім беру жүйесін бағалау); тақырыптық бағалау (нақты білімділік пәндерді оқыту сапасын зерделеу, соның ішінде халықаралық деңгейде де); стандартталған бағалау (мектеп оқушыларының білімділік нәтижелерін тест үлгісінде іріктеп зерделеу) [4].

2012 жылы *PISA (Programme for International student assessment)* халықаралық зерттеуінің деректері бойынша, финляндия ғылыми-жаратылыстану сауаттылық, математикалық сауаттылық және әдеби оқу сауаттылығы бойынша бағалау нәтижелерімен үздіктердің ондығында болған. Нақты нәтижелерге Финляндиядағы білім беру ісінің елдегі ішкі саясатта басым болуы алғы шарт ретінде шыққан. Мектептегі білім заманауи жаһандануда және бетбұрыстарда орныққан қағидаттарға және құндылықтарға негізделіп, Финляндиядағы білім өз мақсаты ретінде оқушының жеке тұлғасын, оның өзін өзі таныту, білімге бейімділігі, жылдам бейімделуге қабілеттілігін заманауи өмірдің шынайылығында дамытуды алға тартады. Финдер «не біз өмірге дайындаймыз, не – емтиханға дайындаймыз. Біз біріншісін таңдаймыз», деп айтады.

Өткізілген зерттеулер көрсетіп отырғанындай, Финляндияның біліміндегі бағалау тұжырымдамасы өз ерекшелігіне ие. Бағалау жүйесінің жеке білім беру орындарының оқудағы теріс нәтижелерін іздестіріп, көрсету арқылы емес, оқу

орындары мен білімділік саясатын өткізіп отырғандардың арасында үйлесімді қарым-қатынасқа қол жеткізу арқылы білім сапасын көтеруге ықпал ету керектігі атап көрсетіледі.

Бағалау сенім беріп, алға басуға түрті болып, оқу орнының жұмысын жақсы жаққа өзгертуге қабілеттілігіне иландыруы тиіс. Оқу орындары қызметін бағалаудың осындай жүйесінде ынталандыру да, айып кесімдерін қолдануға жол берілмейді. Финляндияның біліміндегі бағалаудың мақсаты – бұл, ең алдымен, түрлі, елдегі оқу орындарының және тұтас мектеп білімі жүйесінің қызметі туралы өзекті және сенімгерлігі жоғары ақпаратты ұсыну арқылы мұғалімдерге және білім беру мекемелеріне қолдау көрсету. Бағалау нәтижелері, сонымен қатар бағалау үшін қолданылған әдістер мен материалдар қоғам үшін жалпы қол жетімді. Оның нәтижелері Ұлттық оқу жоспарын түзуде ескеріліп, білімділік саясат саласындағы шешімдерді қабылдауға әсерін тигізеді. Осының барлығы ақыр соңында бір мақсатқа- елдегі білім сапасын жақсартуға бағынған.

Финляндиядағы мектеп білімін бағалауды ұйымдастырудың негізгі формалары – ішкі, сыртқы және олардың қатар үйлесімділігі.

Сыртқы бағалаудың мақсаты ретінде мектептердің білім туралы заңдарды іс жүзінде орындауы бойынша қызметін қадағалау, білімнің дамуына қолдау көрсету және білім шарттарын жақсарту шығады. Сыртқы бағалау тұтас білім беру жүйесі және білім беру үрдісінің жеке қырлары туралы ақпаратты білім беру мекемелерінің қызметі, олардың титімділігі, нәтижелілігі, үнемділігі (білімдегі қажеттілік пен оған сұраныс, мектептегі білімнің түрлі деңгейлеріндегі оқушылардың оқуға түсуі мен санды құрамы; мектептегі білімнің тұтас және жеке бөліктерінің құрылымы мен қызметі; білім сапасы мен қолжетімді құралдар арасындағы байланыс; білім мен қоғам арасындағы ара-қатынас; оқу жоспарлары мен оқу курстары; оқу жетістіктері және т.б.) туралы түрлі деректерді жинақтау арқылы алуға бағытталған.

Ішкі бағалаудың мақсаты білім беру жүйесінің жағдайы туралы ақпаратты алу, білім беру ортасындағы жағымсыз құбылыстардың дамуына жол бермеуге және оның алдын алуға бағытталған, мектептің болжамдауға жататын өзгерістерінің жүйесін әзірлеу болып табылады. Ішкі бағалау оқу орнының қызметіндегі түрлі аспектілер бойынша өзін-өзі бағалаумен байланысты (емтихандардың нәтижелері, мұғалімдер мен оқушылардың арасындағы қатынастардың педагогикалық қырлары, оқу орнының материалдық ресурстары). Сыртқы және ішкі бағалау қатар үйлесімділігінде жүретін бақылаудың негізгі түрлері келесідей көрініс береді: салыстырмалы бағалау (мектептің негізгі нәтижелерін, тек білімділік емес, дамуға да және белгіленген міндеттерді орындауға да мүмкіндіктерін осы аядағы ұлттық немесе халықаралық нәтижелермен салыстыру); жағдайлық бағалау (белгіленген міндеттердің қаншалықты жақсы шешіліп отырғанын анықтау үшін, мектептердің белгілі түрлерінің қызметін, белгілі бір білімділік секторды немесе тұтас білім беру жүйесін бағалау); тақырыптық бағалау (нақты білімділік пәндерді оқыту сапасын зерделеу, соның ішінде халықаралық деңгейде де); стандартталған бағалау (мектеп оқушыларының білімділік

нәтижелерін тест үлгісінде іріктеп зерделеу).

Бағалау жүйесі төрт негізгі бағыт бойынша нәтижелерді анықтауға бағытталған: 1) оқу орны қызметін өз бетінше бағалау (ішкі бағалау); 2) мектеп оқушысының оқу нәтижелері (ішкі бағалау); 3) оқу орындарының қызметі туралы түрлі деректерді жинақтау арқылы тұтас білім жүйесінің дамуы туралы ақпаратты алу (сыртқы бағалау); 4) білім беру үрдісінің жеке қырларынан жетістіктер туралы ақпаратты алу (сыртқы бағалау).

Финдік мектепте оқушылар бағамен (балмен) 12 жасына дейін бағаланбайды. Бастауыш мектепте емтихандар өткізілмейді. Әр оқушы өз ырғағымен ілгері қадам басып, дамуда. Баға қою оқушының білімділік жетістіктері жолындағы кедергі деп саналады. Баланың ата-анасы оның жетістіктері туралы ақпаратты жылына екі рет алады, онда баға жоқ, бірақ бала жетістіктерін сипаттау орын алады. Бастауыш мектептің өзінде мұғалім оқушыны өз бетінше бағалауға, ол оны өз ерекшеліктерін түсінуге және өз ресурстарын жақсы оқу нәтижелеріне жету үшін шоғырландыруға үйретеді. 1-5 сыныптар аралығында сөзбен бағалау кең тараған. Бұл кезде оқушымен өз қызметін өз бетінше бағалау үрдісіндегі бастауыш мектептің 1-сыныбынан тұрақты құрамдас бөлігі болып табылады. Оқушының өз бетінше бағалауының негізгі функциясы – өзін прогрессивті түрде тану және өзінің үнемі оқуға деген қабілеттерін дамыту. Оның мақсаты – оқушыны өз қабілеттерін шындыққа сүйеніп бағалауға, оны өз жетістітерін қадағалауға, оқуда белгіленген мақсаттарын түсінуге, өзіне өз оқуындағы мақсаттарды белгілеуге үйрету. Өз бетінше бағалау жолымен оқушы өз жетістіктерін, өзінің оқу және жұмыс қабілеттерін бақылап, талдауға алады. Бұл жадайда оқушыға мұғалім тарапынан үнемі көмек пен қолдау көрсетіліп отырады [4].

«Жүріс-тұрысын бағалау» финдік негізгі мектебіндегі бағалаудың кешенді жүйесіне енеді. Бұл бағалау оқушының басқа адамдарға және қоршаған ортаға қатынасын, еңбекті қаншалықты бағалайтынын, мектеп қызметін, жалпы қабылданған ережелерді (соның ішінде, мектептік) құрметтейтінін ескереді. Білімділік құндылықтардың арасында мектеп құжаттамасында аталатындары: тіршілікті сүюі; тұрақты даму; бастамашыл, шығармашыл және сындарлы рухы; командада жұмыс жасау және әріптестік рухы; адамдар арасындағы айырмашылықтарды және т.б. оң әсермен қабылдау. Финдік мектептің тәрбиелік тұжырымдамасында оқушымен өзінің бойында бірқатар қасиеттерді дамытудың мақсаты белгіленеді, соның ішінде:

- Адал және сенімге лайықты болу.
- Өзгелерді құрметтеу.
- Әркімнің құқығын құрметтеу.
- Әділ болу.
- Әріптестік және жалпы жауапкершілік сезімдеріне ие болу.
- Байсалды жұмыс ырғағын қолдап отыру.
- Қызметшіл ілтипатты болу.
- Алғыр және серпінді болу.
- Жұмыстағы қоршаған ортаға және өмірге жауапты қатынас жағын қабылдау.

• Мектеп жұмысының барлық міндеттері мен міндеттемелерін саналы қабылдау.

• Мектептегі сабақтарға ұдайы қатысып жүру.

• Өзінің меншікті қауіпсіздігіне және мектептегі қоғамдастықтың басқа да мүшелерінің қауіпсіздігіне ыпал ету.

Оқушының жүріс-тұрысына бағаны нақты оқушының білім алу үрдісіне қатысатын барлық мұғалімдер береді. Бұл баға балдар түрінде (4-тен бастап 10-ға дейін) ағымды оқу жетістіктерінде көрініс тауып, қорытынды сертификатта да (оқуды аяқтағанда), аралық сертификатта да (оқушы мектептен өз еркімен кеткенінде) тіркелмейді [5].

Бағалау сұхабы және өз бетінше бағалау.

Жыл бойында мұғалім, әдеттегідей, белгіленген мақсаттарға және міндеттерге жету оқушымен қаншалықты сәтті орындалғанын талқылау үшін, ата-аналармен және оқушымен бірнеше рет жолығады. Кездесулердің барысында оқушы алда қол жеткізуге ұмтылуы қажет болатын келешек мақсаттар да ойластырылуы мүмкін. Ата-ана тарапынан қолдау көру оқушы үшін өте маңызды. Бағалау, сонымен қатар, оқушы тарапынан өз жүріс-тұрысын және үлгерімін өз бетінше бағалауын да құрайды. Өз бетінше бағалаудың нәтижелері жазбаша түрде тіркеліп, оның ата-анасына көрсетіледі. Үлгерім туралы куәліктер мен өзге де құжаттарды көктемде, оқу жылының аяқталысымен оқушы оқу жылы бойындағы үлгерімі туралы куәлік алады. Одан өзге, жыл бойында үлгерімнің аралық табельдері беріледі [6].

Балл түріндегі бағалар (4-тен бастап 10-ға дейін) тек 6-сыныпта пайда болады. Пәнді толық білмеуі «4» балымен бағаланады. Бұл оқудың толық курсын қайталап өту қажеттігін білдіреді. «4» саны кездейсоқ таңдалған жоқ: негізгі мектептегі бағалаудың финдік жүйесінде «0» мәнімен берілетін баға арқылы баланың абыройын, намысын түсіруге болмайды. Түрлі балдар білімнің белгілі деңгейіне сәйкес келеді: 7 балл – орташа нәтиже, 8 балл – жақсы нәтиже, 10 балл – үздік нәтиже. Негізі мектептегі бағалар орта мектептің жоғары – жалпы білім беру немесе кәсіби бағдарлы сыныптарына оқуға түсу үшін негізгі фактор болып табылады. Жоғары сыныптарда да бағалар сол балмен қойылады (4-тен бастап 10-ға дейін), бірақ бұл кезде бағалау жиілігі өзгереді. Бағалау сынақ аптасы түрінде әр 6 апта сайын өткізіледі оның барысында оқушы тесттерді бірнеше уақыт бойында жазады (9.00-ден бастап 12.00-ге дейін). Орта мектептің соңында оқушылар зерделеніп отырған пәні сабақтарының 2/3 мазмұны бойынша өзінің жетістіктерін дәлелдеу керек, бұл орта мектепті аяқтағаны туралы сертификат алу үшін қажет болады. Осы емтихандардың барысында бағалаудың басқа шкаласы («0» балдан бастап – қанағаттанарлықсыз, 7 балл - «үздік нәтиже») қолданылады. Сәтсіз аяқталып, сынақта «0» балл алған жағдайында, оқушылар нақты пәнді зерделеуді қайталауға немесе белгілі мерзімде қайта емтиханнан өту мүмкіндігіне ие.

Осылайша, зертету көрсеткеніндей, Финляндиядағы мектеп білімі білім сапасын арттыруда бағалау ең маңызды рөл атқаратын айқын жүйені білдіреді. Бағалау оның көмегімен білім беру жүйесінің жағдайын, дамуындағы бетбұрыстарын, келешекте белгілі педагогикалық түзетулерді талап етуі мүмкін

болатын нәтижелерін көрсететін қажетті ақпарат жинақталатын реттеуші құрал болып табылады. Сыртқы және ішкі бағалау нәтижелерінің ашық және қол жетімді болуы оларды басылым нұсқасында да, Интернет желісінде де жариялау арқылы орындалады. Бағалау нәтижелері туралы ақпарат білімді басқарудың жоғары органдарымен елдегі білімнің стратегиялық дамуы және білімділік реформаларды өткізу үшін де, педагогикалық ұжымдармен, жеке мұғалімдермен өзінің педагогикалық қызметін жетілдіру үшін де қолданылады [4].

Финляндия мектебіндегі оқушылар жетістігін бағалаудың уәжді функциясын да атап өткен жөн, ол оқушы мен оның ата-аналарының назарын оқушының не білетініне және не істей алатынына аударады. Жетістіктерді бағалау оқушының оң бейнесін, ең алдымен, оның өзі үшін қалыптастыру үшін қызмет етеді, бұл оны жаңа оқу міндеттерін орындауға ынталандыруы мүмкін [7]. Осы жағдайда бағалау өзінің жарысу сипатынан айырылып, ынталандырушы құралға айналады. Бағалаудың осындай нысанында сыныптағы күйзеліс пен алаңдаушылық жоқтың қатарына жетеді. Негізгі мектепті аяқтағанға дейін стандартталған тесттер мен емтихандардың жоқтығы мұғалімдерге ең алдымен балаларды өз бетінше білім алуға және оларды өз жетістіктерін өз бетінше бағалауға үйрету мақсаттарын белгілеп, бағаларды баяу және оң әсермен қолдану мүмкіндігін береді. Барлық мектептер «Wilma» мемлекеттік электрондық жүйесіне қосылған, бұл электронды мектеп күнделігіне ұқсап, ата-аналар оған арналған рұқсаттың жеке кодына ие болады. Педагогтер бағаларды қойып, өткізіп алған сабақтарды тіркеп, баланың мектептегі өмірі туралы хабардар етіп отырады; психолог, әлеуметтік қызметкер, «болашақтың мұғалімі», фельдшер де онда ата-аналар үшін қажетті ақпаратты қалдырып отырады.

Финдік мектепті бағалаудың қаһарлы реңкі жоқ және ол тек оқушының өзі үшін қажет, баланы белгіленген мақсатқа жету және өздігінен тексеру үшін қолданылады, бұл оқушының қалауы бойынша өз білімін жақсартуда қажет. Олар мұғалімнің, мектептің беделіне ешқалай әсерін тигізбейді және аудандық көрсеткіштерді бұзбайды.

Сингапурдың бастауыш мектептеріндегі оқушылардың жетістіктерін бағалау

Орта білім деңгейінде Сингапурдың саясатын «Ойлампаз мектеп, танымды ұлт» ұранымен жүреді. Бұл идея Премьер-министр Го Чон Донгтың философиясына негізделген, ол «XXI ғасырдағы ұлттың ауқаттылығына азаматтардың білім алуға қабілеттілігі алғышарт болады», деп сенген (1979). 2010 жылы көпшілік назарына «Сингапурдағы ойлампаз мектептер: жоғары көрсеткіштермен, күшті атқарушылармен және білімдегі сәтті реформалармен ілесетін жылдам даму: Америка Құрама Штаттарындағы PISA бойынша сабақ» атты тұсаукесерінде оқушылардың сыни және шығармашыл ойын, өмір бойында білім алуға ынтасын және елжандылықты тәрбиелеуге қабілетті мектеп жүйесінің елестері көрсетілді. Танымды Ұлт – оқуды ұлттық мәдениет ретінде ұсыну идеясы, онда креативтілік пен инновациялар әр әлеуметтік

деңгейде өркендеуде» (2008). «Ойлампаз мектеп, танымды ұлт» идеясы бірқатар жыл бойында бастамалардың кең спектрін қамтиды. Бұл идея білімді оқушының қабілеттеріне және қызығушылықтарына бейімдеуге, едәуір үлкен икемділікті қамтамасыз етуге, оқушылар үшін таңдау мүмкіндігін беруге және білім құрылымын жаңадан құруға арналған. Мұғалімдер үшін кәсіби даму мен ынталандыру жаңғыртылды, онымен бірге педагогикалық білім де жаңартылды. Оқу жоспарлары мен бағалау жүйесі де олармен бірге жаңғыртуға ұшырап, жобалық жұмысқа және шығармашыл ойға екпін алды. Негізгі ресурстардың міндеттері, үш кезектес бас жоспарлардың енгізілуі өз бетінше және бірлескен оқуларға арналған жаңа түрлердің белсендендірушісі ретінде ақпараттық және коммуникациялық (қатынас) технологиялар жүйесіне байланысты қабылданды. Оқушыларға арналған едәуір кең пәндік спектр түзілді, сонымен бірге математиканың, өнердің, ғылым мен спорттың аяларында мамандандырылған түрлі мектептердің портфолиосы, оған қоса бірқатар тәуелсіз мектептер түзілді. «Бізге жастарды көтеріп, өзінің жаңа құштарлығын іздестіруге және жоғары мақсаттарға жетуге шабыттандыру үшін озық тәжірибенің жалғыз шыңы емес, тау жотасы қажет», - деді Сингапурдың бұрыңғы білім министрі Тарман Шанмугаратнам.

Әкімшілік түрінде Сингапур 4 білімділік округке бөлінген, оның әрқайсысында 7 мектеп кластерінен бар, оларды суперинтенданттар басқарады, кластерде 12-14 бастаушы және орта мектеп бар (елде барлығы 350 мектептің артық саны бар, 5млн адам тұрғындарының санында, онда 522 мың мектеп оқушысы білім алып жүр).

Кластер шеңберінде мектептер бір-бірімен жобаларға немесе мамандандыруын тереңдетуге арналған қосымша қаржыландыруды алу үшін жарысып отырады. Онымен бір уақытта жақын орналасқан мектептер спорттың құрылыстары, зертханаларды, күрделі оқу жабдығын ұтымды пайдаланудың өзіндік орталықтарын түзеді.

Кластердің суперинтенданты, әдетте оның директорлық тәжірибесі болады, мектептердің директорларын қадағалап, қаржыландыруды үйлестіріп отырады. Оған қарамастан, мектеп директорлары жеткілікті дәрежеде дербестікке ие, бұл әсіресе қызметінің нәтижесімен автономды мәртебесіне ие болған мектептерге қатысты. Ондай мектептің директорында кадрларды таңдауда, қарды қызметінде және білім беру үрдісін құруда қосымша құқықтар пайда болады [8].

Барлық мектептер Білім министрлігіне бағынған, мұғалімдер мемлекеттік қызметкерлер қатарында. Сингапурдағы Білім министрлігінің бюджеті Қорғаныс министрлігінен ауқымы бойынша екінші орында (5% ЖІӨ) және *дағдарыс кездерінде оны азайтпай, адами капиталды дамыту қажеттігімен түсіндіріп, керісінше арттырып* отырады. Министрлік мектептерді өзінің анағұрлым үздік нәтижелері бар салаларындағы мамандандыруын дамытуы үшін материалды (қаржылай) көтермелеп отырады. Мектеп өзінің тауашасын өз бетінше таңдап, оны дамытудың шынайылығын суперинтендант және министрлік алдында негіздейді. Бағдарламаны мақұлдаған соң, ол қосымша ресурстарды алып, осы кластерде таңдаған бағыт бойынша үздік

практикаларды дамыту орталығы болып шығады. Министрлік мамандандырылған мектептердің барлық кластерлер бойынша біртекті үйлестірілуін және әр кластерде түрлі мамандандырулардың болуын қадағалап отырады [9].

БАҚ мектептері бағытты таңдауы салдарынан, оның есептілік үлгілерінің ешбіреуі барлық мектептерге бірдей келе бермейді. Сондықтан әрбір мектеп өзінің меншікті мақсаттарын белгілеп, 9 функционалдық аймақ бойынша өзінің ілгері басуын бағалайды, олар: 5 «іске асыру мақсаттары», сонымен қатар академиялық үлгерім аясындағы төрт нәтиже. Әр алты жыл сайын Білім министрлігі мектептердің қызметін бағалау бойынша сырттай шолу жасайды. Шолулардың нәтижелерімен анықталғанындай, мектептер үшін таңдау еркіндігі мектептердің өзгерістерге жеткізуге қабілеттілігі, тиімділігі жоғары көшбасшыларын фокусты айқындалуына жетелейді.

Соңғы жылдары Сингапур бастауыш мектептегі ағынды оқытуды объектілі оқытуға алмастырды. Оған қоса, бұл жүйе оқушылар үшін орта мектеп деңгейінде және одан әрі қарай ағындар арасында көлденең қимыл үшін көбірек мүмкіндік тудырды. Сингапурдағы білім беру жүйесінің басқа бір ерекшелігі – үлгерімі төмен оқушыларға бөлінетін назар мен жұмсалатын ресурстар. Осындай көзқарастың нәтижелері әр түрлі оқушылардың білім деңгейін теңестіруге мүмкіндік береді.

Сингапурдағы мектеп алды білімі балаларда 3 жасынан басталып 3 жыл бойында жлғасады: бөбектер бақшасы, бірінші және екінші жылдар (K1 және K2). Бала-бақшалардың шеңберінде балаларды бір-бірімен қарым-қатынас құруға, ана тіліне, есептеуге үйретеді. Ана тілінен өзге (қытай, малай немесе тамиль) балалар ағылшын тілін меңгереді.

Барлық бала-бақшалары жеке меншік қолында, соның ішінде діни ұйымдар немесе жеке қорлардың басқаруында.

Сингапурлық балалар үшін бастауыш мектепте білім алу 6 жасынан басталып, 2 кезеңге бөлінген, олар: негізгі (1-сыныптан бастап 4-сыныпқа дейін) және бағдарлы (5 және 6-сыныптар). Бастауыш мектепте білім алу, әр оқушыдан түрлі шығындарды өтеу үшін 13 сингапурлық доллар көлемінде ақы алынуына қарамастан, барлығы үшін тегін және міндетті. Бастауыш мектептің негізгі кезеңіндегі бағдарламаға ағылшын тілін, ана тілін (қытай, малай, тамиль) және математиканы зерделеу, сонымен қатар, азаматтылық негіздері, сурет, музыка және дене мәдениеті сабақтарына қатысу енеді. 3-сыныптан бастап бағдарламаға жаратылыстану ғылымдары қосылады. Бастауыш мектептің негізгі сатысынан кейін (1-4 сыныптар) оқушыларға ағылшын тілін, ана тілін, математиканы және ғылымдарды зерделеу бастауыш мектептің 5-6 сыныптарында бастауыш курстан өткеніне қарап, ұсынылады. Ана тілін зерделеудің бастауыш сыныбын жоғары балдармен өткен оқушылар ана тілінің жоғары деңгейін зерделеуге құқылы.

Бастауыш мектепте оқуын аяқтауымен, оқушылар білім алудың келесі сатысына ауысу үшін қажетті Бастауыш Мектептің Бітіруші Емтихандарын (*PSLE*) тапсырады [10].

Англия

Балалар тек білімді ғана емес, өзінің өмір сүретін қоғамының ережелерін де жылдам, әрі қызығушылықпен қабылдайды. Өркениетті әлемде қабылданған базалық құндылықтарды неғұрлым ерте меңгерсе, оларға ол жерде бейімделу ісі соғырлым жеңіл тиеді. Англиядағы бастауыш мектепте білім алып жүрген уақытында балалар жаңа ортада өзінің адамы ретінде қабылдануы үшін, өзін-өзі қалай ұстап, қалай қатынасқа түсу керектігін түсінеді. Бағасы жетпес осындай дағдылар оларда өмір бойында сақталып қалады. Ұлыбританиядағы бастауыш білім дәстүрлі қазақстандық үлгісінен айтарлықтай ерекшеленеді. Барлығы баланың шығармашылық және зерттеушілік қабілеттерін дамытуға бағытталған. Балалар командаларға бірігіп, бірлесіп жобаларды орындайды. Олар эксперимент жасайды, сынауларды өткізеді өзінің айқындамасын дәйектеп бекітеді және сындарлы диалог жүргізеді.

Нәтижесінде балалар оқулықтардағы тарауларды жаттап қана қоймай, құбылыстар мен заңдардың мәнін түсінеді. Мысалы, олар өз бетінше Пифагор кестесін түзеді. Одан басқа, оқуға деген осындай көзқарас бейімделу үрдісін жеңілдетеді: балалар үнемі құрдастарымен қатынаста болады, бұл дегеніміз, балалардың жылдам өзіне дос тауып, тілде тұрақты жаттығып отыратынын білдіреді.

Балалардың жетістіктерін бастауыш мектептерде бағалау (Англия мен Уэльс).

Міндетті мектеп жасындағы оқушыларды бағалауда заңмен белгіленген ресімдер Англия мен Уэльстің ұлттық білім беру бағдарламаларына және Солтүстік Ирландияның білім беру бағдарламасына қатысты. Бағалау ресімдері мұғалімдерге және оқушыларға көмек көрсетуге арналған:

- Түзуші элементтер мұғалімдерге оқушының оқуы қалай ілгері басу керектігі туралы шешім қабылдауға көмегін тигізеді. Элементтер мұғалімдерге және басқаларға олардың білімділік дамуына көмектесу үшін белгілі оқушыларды келесіде диагностикалық бағалаудың қажеттілігін анықтауға көмек көрсетеді. Бағалаудың бұл нұсқасы «оқу үшін бағалау» деп аталады.
- Қорытынды элементтер оқушылар жетістіктеріне және олардың білімдеріне, материалды түсінуіне дәллдерді ұсынады. Бағалаудың бұл нұсқасы «оқуды бағалау» деген аталыммен белгілі.
- Бағалаушы элементтер оқушылардың табыстары туралы ақпаратты ұлттық көлемде ұсынады, олар білім беру бағдарламасындағы келешектегі талпыныстардағы, ресурстардағы немесе өзгертулердегі қажеттіліктерді анықтауда қолданыла алады.
- Ақпаратты элементтер мұғалімдерге балалардың табыстары туралы олардың ата-аналарына және мектептің табыстары туралы мектептік басқару органдарына, МОВ және қоғамға хабарлап отыруға көмектеседі (ДОН, 1989 г.).

Бастауыш мектепті аяқтаған соң оқушыларға ешқандай сертификат берілмейді.

Англия мен Уэльстегі бағалау шарттары Солтүстік Ирландиядағы бағалау шарттарынан ерекше.

Англия мен Уэльс оқушыларын бағалау (1-кесте).

1-кесте – Жинақтау кестесі: Англия мен Уэльсте негізгі бағалау шарттары заңмен белгіленген

Бағалау	Англия	Уэльс
1	2	3
Мектепке түсуінде бағалау, 4/5 жасар оқушылар.	Заңмен белгіленген негізгі бағалау (тілдік дағдылар, математикалық дағдылар мен жеке және қоғамдық дағдылар) 1998 жылғы 1 қыркүйегінен 2002 жылғы 31 тамызына дейін міндетті болған және қазір мұғалімнің оқушыны заңнмен белгіленген бақылауына алмастырылған – білімнің негізгі сатысы.	1999 жылғы қыркүйектен заңмен белгіленген тілдік дағдыларды, математикалық дағдылар мен жеке және қоғамдық дағдыларды негізгі бағалау. Оқушы мектепке қатыса бастағанынан кейін алғашқы 7 аптада өтеді. Бағалаудың белгіленген жоспарларына қарсы мұғалімдерді бағалау.
Білімнің 1-сатысында бағалау, осы саты соңында балалар шамамен 7 жасқа жетеді	Ағылшын тілін, математиканы және ғылымды заңмен белгіленген бағалау құрамына енетіндері: • Оқылымды (ағылшын тілі), айтылымды (ағылшын тілі) түсінуі бойынша ұсынылған жазбаша тесттер және математика бойынша тесттер. Бұл тесттер ішкі және біршама сыртқы түрлерге жатады. • сыртқы түрлері оқылым (ағылшын тілі), емле (ағылшын тілі) және математика (ағылшын) бойынша сыныптағы тапсырмаларды ұсынады. • Мұғалімдердің ағылшын тілі, математика және ғылым бойынша жеткен мақсаттарын бағалау.	Ағылшын тілін, математиканы және ғылымды заңмен белгіленген бағалау құрамына енетіндері: • Мұғалімдер қол жеткізген мақсаттарды бағалау. • Уэльстік сөйлеу мектептерінде немесе сыныптарында оқушыларды мұғалімдер ағылшын тілі емес, уэльстік тіл бойынша қол жеткізген мақсаттар бойынша бағалайды.
Білімнің 2-сатысын бағалау, осы саты соңында оқушылар шамамен 11 жасқа жетеді.	Ағылшын тілін, математиканы және ғылымды заңмен белгіленген бағалау құрамына енетіндері: • ағылшын тілінен (барлығы 4 оқылым, емле және шығарма (қысқа және ұзын шығарма), айтылым) математикадан	Ағылшын тілін, математиканы және ғылымды заңмен белгіленген бағалау құрамына енетіндері: • ағылшын тілінен (барлығы: оқылым, емле және шығарма, айтылым), математикадан (барлығы 3 калькуляторсыз,

		1-кестенің жалғасы
1	2	3
	(барлығы 3 калькуляторсыз, калькулятормен, ойда шығару тесті) және ғылыми (2 тест) сырттан ұсынылған тесттер; мұғалімдердің білімнің 2-сатысында ағылшын тілінен, математикадан және ғылымнан қол жеткізген мақсаттарды бағалауы.	калькулятормен, ойда шығару тесті) және ғылыми (2 тест) сырттан ұсынылған тесттер; • мұғалімнің ағылшын тілінен, математикадан және ғылымнан қол жеткізген мақсаттарын бағалауы • уэльс тілді мектептерде және сыныптарда оқушылар тесттерді уэльс тілінде (жазбаша және ауызша) өтеді және олар уэльс тілі бойынша жеткен мақсаттарға сәйкес мұғаліммен бағаланады.

1998 жылғы қыркүйектен 2002 жылғы тамызға дейінгі аралықта Англия мектептерінің білім алушылары бастауыш мектептегі оқу үрдісінің басталғанындағы алғашқы 7 аптасында тілдерден, математикалық, тұлғалық және қоғамдық дағдыларын бағалаудан өтті. Мектептер білім министрлігімен ұсынылған критерийлерге сәйкес құрылып, қабылданған бағалаудың негізгі жоспарын қолданған. Бағалау бойынша негізгі жоспарлар бастауыш мектепке оқуға қабылданған кезінде әр білім алушының білімі, ұғынуы, жүріс-тұрысы мен дағдыларының деңгейлерін зерделеуге бағытталған болатын. Бұл қызметкерлерге балалардың қажеттіліктерін айтарлықтай қанағаттандыру үшін, алынған деректерге сәйкес мектеп бағдарламасын жоспарлауға мүмкіндік берді.

Англиядағы ұлттық білім беру бағдарламасының бір бөлігі ретінде негізгі сатыны формалды бекіткен «Білім туралы» Заңы, сонымен қатар, негізгі бағалауды негізгі сатының бейіні тұрғысында белгілі болып отырған ұлттық жоспарға алмастыруды ұсынды. Бұл өзгеріс өз күшіне 2002 жылғы қыркүйекте енді.

Англиядағы білімнің негізгі сатысы бала 3 жасқа жеткенінде басталып, мүмкін сыныптың соңына дейін, оқушы міндетті бастауыш білімнің 1-сыныбына ауыстырылғанына дейін жалғасады.

Негізгі сатының деңгейі білім алушыларды сыныпта оқуының тұтас кезеңінде бақылауға негізделіп, әр жылдың соңында толтырылады. Бағалау негізгі сатыда білім алудың 6 аясын қамтып, мұғалімнің білім алушыларды бақылауын жалғастыруына негізделеді.

Қазіргі уақытта бағалау жүйесінің де реформасы жоспарланып отырғанына қарамастан, Уэльстегі бағалау жүйесі заңды түрде бекітілген. Алғаш рет негізгі бағалау Уэльсте 1999 жылғы қыркүйекте «Білім туралы» Заңның ереже баптарында (негізгі бағалау, Уэльс) ұсынылған. Мектептер негізгі бағалаудың тағайындалған жоспарларын ұсынылатын жоспарлар парағынан іріктеп алып,

оқушылар мектепті 4/5 жасында бастауының алғашқы 7 аптасында бағаланды (ВКОПО, 1998). Мектептер балаларды бағалау нәтижелерін олардың ата-аналарымен бағалау жүргізіліп отырған семестр бойында өткізілетін кездесулерінде тақылауы керек еді. Оған қосымша, мектептер бағалау нәтижелерін МОВ-ға жіберуі тиіс, олар бұл ақпаратты бірінші қатарда ВКОПО-ға береді [11].

Мектеп алды (бала-бақшаға ұқсас) білімін аяқтаған соң, Ұлыбританияның балалары 5 жасында мектепке барады. Осы сәттен бастап міндетті білім басталады. Ол екі сатыдан құрылған: бастауыш (*Primary немесе Preparatory Education*) және орта білім (*Secondary Education*). *Preparatory School* балалары 11 жасына дейін оқиды. Бірінші жыл *Reception* (яғни, қабылдау дайындығы) деп аталады, екіншісі – 1 жыл болып саналады. Қазақстандық білім беру жүйесінен ерекше, ағылшын оқушыларының алғашқы жылы сынаққа алынбайды, оқу жылдарының есебі 6 жасынан ба сталып, бастауыш мектептің деңгейі 6-жылмен аяқталады.

Осы уақыт бойында балалар емтиханды екі рет тапсырады: екінші және алтыншы оқу жылдарында, сәйкесінше бұл түйінді (*Key Stage*) 1 және 2 кезеңдері. Тестілеу нәтижелері білім алушылар үлгерімінің бірыңғай ұлттық базасына енгізіледі.

4 жасында бастауыш мектепке оқуға түскенінде, оқушылар есеп жүргізумен, оқумен және жазумен тиянақты шұғылдана бастайды, бұл кезде үй тапсырмалары аптасына 1 рет беріледі. Міндетті түрде дене шынықтыру сабақтары өткізіледі, көптеген мектептерде аптасына 1 рет балалар бассейнге барады. Білім беруде басты назар білімдерді өз бетінше алу икемдеріне және оларды іс жүзінде қолдануға аударылады. Білім алушылар кітапханаларда және зертханаларда жаттығып, өз тапсырмаларын өздері есінде сақтауы тиіс. Білімдерді тексеру, әдеттегідей, жазбаша үлгіде – эссе мен жобалар түрінде өтеді. Бұл жағдайда мұғалім әдетте тек әлдебір мәселенің сұлбасын ғана белгілеп қояды, ал білім алушылар оның тақырыбын өздері тұжырымдап, материалды таңдайды.

Бастауыш мектептегі сабақтар ықыластық, ойын түрінде, барлығын бір жалпы деңгейге «тықпалаусыз» өтеді. Әр бала жеке, өзінің мүмкіндіктерінің деңгейіне сәйкес дамиды.

Бағалау жүйесі Ұлыбританияның мемлекеттік оқу жоспарының құрамдас бөлігі болып табылып, түбегейлі сатыларымен тікелей байланыста.

Оқушылармен алынған білімдері мен дағдылары верификациясының үш межесі бар:

• оқуға түскенінде (баланың 5 жасында арнайы білімділік қажеттіліктерін анықтау үшін алғашқы деңгейін айқындау),

• 1-сатының соңында (6-7 жасында) және

• 2-сатының соңында, бастауыш және орта білімнің 1, 2, 3 түйінді сатыларының соңына.

Бастауыш мектепте математикадан, ағылшын тілінен, жаратылыстану ғылымдарынан, ал білім беру валлий тілінде жүретін мектептерде – валлий тілінен тесттер ұсынылады.

1-сатыда ағылшын тілі тесттерінде тестілеуге түскен білім алушыдан ауызша сөзді қабылдау, оқылым мен айтылымды ұғыну; математикадан – қарапайым арифметикалық әрекеттерді орындау талап етіледі.

2-сатыдағы тілдік тест оқу, сауатты жазу, шығарма құрастыру қабілеттері; математикадан – ойда, калькуляторсмен есептеу дағдылары мен математикалық ой өрістету деңгейін тексеру көзделеді.

Жаратылыстану ғылымдары бойынша тест ғылыми мәтінді ұғыну қабілетін қарастырады. 7 және 11 жасында өткізілетін мемлекеттік тесттер, сонымен қатар, мұғалімді және оның мемлекеттік білім беру стандартына және мектептің оқу жоспарына сәйкес қол жеткізген мақсаттарын бағалауды қарастырады. Жетуі міндетті мақсаттар мемлекеттік білім беру стандарттарында және оқу бағдарламаларында мұқият сипатталып, білім алушылардың білімдер мен дағдылардың белгіленген деңгейіне жетуін көздейді.

Пәндерді зерделеуде ілгері басуы сегіз деңгейлік шкаламен өлшенеді, бұл жағдайда мемлекеттік білім беру жоспары бастауыш мектептің соңына екіден бастап беске дейінгі аралықтағы үлгерім деңгейіне жетуді көздейді.

Әр сатының соңында мемлекеттік оқу жоспарының білімдер нормативтеріне оқушының барлығы сай келе бермейді. Статистика бойынша, оқушылардың шамамен 1/5 бастауыш мектептің соңында арнаулы білімділік бағдарламаларын қажетсінеді, олар жергілікті білім беруді басқару органдары үшін қосымша шығынды білдіреді.

4 түйінді сатысындағы қорытынды емтиханның бағалау жүйесі алдыңғыларына ұқсас және ол әріптерден құрылған: A – өте жақсы, B және C – жақсы, D және E – қанағаттанарлық. 4 түйінді кезеңі әдетте 16 жасқа жетуімен аяқталады, сондықтан, әдеттегідей, *GCSE* куәлігін алу міндетті білімді аяқтағанын білдіреді. Осыдан кейін және екі жыл бойында екі-үш, кейде төрт (мысалы заңгерлік факультетке оқуға түсуде) пәннен емтихандарды тапсыру және *GCSE* «жоғары деңгейдегі» (*GCSEA-level*) куәлікті алу үшін білімді жалғастыруға болады. Осы күні *GCSE* орта мектепті аяқтау кезінде 16 жасар мектеп оқушыларымен тапсырылатын негізгі емтихан болып табылады.

Емтихан әр пән бойынша тапсырылып, бірнеше бөліктен құрылған: курстық жұмыс, теориялық және практикалық тапсырмалар. Емтиханды тапсыру нәтижелерімен оқушы өз біліміне баға алады (A, B, C, D, E, F және G). G (ең кіші балл) бағасына жетпеген оқушылар аттестатталмаған деп саналып, сертификат алмайды. GCSE емтихандарының екі түрін ажыратады: *GCSE (external examination) және IGCSE (International GCSE* [12].

Ағылшын тәрбиесінің басты мақсаты – баланың күш-жігерін, кез-келген жағдайда өзін сабырлықпен ұстау, қиыншылықтарға төзбеу, кез-келген, ең күрделі деген жағдайлардан жол табу және әрине, ағылшын қоғамында көптеген ғасырлар бойында үйреншікті болғандай, барлық жағдайда нағыз мырзаның (джентльменнің) немесе нағыз ханымның (ледидің) мәнерлерін сақтау әдетін дамыту.

Бастауыш мектепті 11 жасында аяқтаған соң, оушылар орта (*Secondary*) мектепке немесе жоғары деп аталатын (*High School*) мектепке өтеді.

Мемлекеттік мектептердің басым көпшілігінде бастауыш мектеп 11 жасында, ал жеке мектептерде – 13 жасында аяқталады, бірақ жеке мектептер мемлекеттік мектептердегідей бағдарламамен жұмыс жасайды.

Оқу барысында білім алушылар, сонымен қатар, 3 және 4-кезеңдерде емтихан тапсырады. Дәтсүрлі британдық бағдарлама бойынша төртінші кезең *GCSE* деп те аталады, параллельді бағдарламалар бойынша оны *IGCSE, IBMYP* немесе американдық *High School Diploma* деп атайды. Бұл кезең мектеп бағдарламасында қорытынды болып табылып, оны мектептер 16 жасында аяқтайды.

Осылайша, Ұлыбритания білімінің барлық дегейлерінде критерийлер бойынша бағалау тәжірибесі қолданыста, бұл білім алушылардың жетістіктерін объективті бағалап қана қоймай, білім алушының өзімен де, мұғаліммен де оқуда және белгіленген мақсаттарға жетуде көмек көрсету үшін шешілуге жататын қиыншылықтарды көруге мүмкіндік береді [13].

1.3 «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДБҰҰ мысалында критериалды бағалау жүйесін енгізудің отандық тәжірибесі

Әр уақытта білім мен білікті тексерудің әр түрлі жолдары жүзеге асырылады. Жылдан жылға бағаларды қоюдың тәсілдері, түрлері, бақылау-өлшем іс –шаралардың мазмұны мен оны өткізу құрылымы, оқушыларға әсер ету шаралары, уәж ету элементтері және де басқа факторлар өзгеріп отырады.

Көп уақыт аралығында бағалау оқушылардың жетістіктерін басқа оқушылармен салыстырудан тұрды және бұл тәсілдің келесі кемшіліктері бар:

- оқушыларға, мұғалімдерге және ата-аналарға түсінікті оқыту жетістіктерін бағалаудың нақты критерийлері жоқ;
- мұғалімдер сыныптың орташа білімін ескеріп бағытталып бағаны қояды;
- қойылған бағалар оқушылардың пән бойынша оқу бағдарламаның әр бір бөлімдері бойынша алған білім, білік, икем мен дағдыларын айқындап көрсетпейді, яғни әрбір оқушының оқу траекториясын анықтауға мүмкіндік бермейді;
- қорытынды бағаны қою барысында ағымдағы бағалар ескеріледі, яғни оқытудың соңғы нәтижесін бағалау объективті боламайды;
- оқушылардың оқуға деген уәждемесін тудыратын мұғаліммен олардың арасында байланыс жоқ.

Бұл мәселелерді шешу үшін «Назарбаев зияткерлік мектептер» дербес білім беру ұйымы оқушылардың оқу жетістіктерін бағалаудың жаңа жүйесін әзірлеп енгізіп отыр.

«НЗМ» ДББҰ-ның іс әрекетін ұйымдастыру 2011 жылғы 29 қарашада Қамқорлық кеңесінің шешімімен мақұлданған «НЗМ» ДБҰҰ 2020 жылға дейінгі даму стратегиясына сәйкес жүзеге асырылады.

«НЗМ» ДББҰ іс әрекеттерінің стратегиялық бағытының бірі ең үздік отандық және халықарарық тәжірибе кіріктірілген білім берудің жаңа базмұнын әзірлеу болады.

Оқушылардың оқу жетістіктерін объективті және шын бағалау жүйесі білім мазмұнының бір ажырамас бөлігі болып табылады.

«НЗМ» ДББҰ оқушылардың оқудағы жетістіктерін бағалаудың тұтас жүйесін құрды. Ол отандық және шетелдік жоғары оқу орындарына түсу кезінде жоғары бәсекеге қабілеттілікті қамтамасыз ету үшін әрбір оқушыны конкурстық іріктеуден бастап мектепті бітіріп шыққанға дейін сүйемелдейді.

Зияткерлік мектептерінде оқу жетістіктерін бағалау қалыптастырушы және ішкі жиынтық бағалау, жетістіктерді мониторингілеу жолдарымен критерийлік тәсіл негізінде жүзеге асырылады, ол оқушылар бастауыш, негізгі және жоғары мектептерді аяқтағаннан кейін жиынтық аттестаттау кезінде сырттай жиынтық бағалау жолымен оқу үдерісін бір жыл бойы және жылдар бойы қадағалауға мүмкіндік береді.

Зияткерлік мектептерде оқыту үдерісі Кіріктірілген оқыту бағдарламасы және Кембридж Университетінің сарапшыларымен бірлесіп жасалған пәндер бойынша оқыту бағдарламасының негізінде ұйымдастырылған. Сонымен қатар, келесі 21 ғасырдың дағдыларын дамытуға бағдарланған жаңа мазмұн: алған білімді қолдана білу, ақпаратты іздестіру, өңдеу, талдау және бағалай білу дағдылары, сын тұрғысынан ойлау, эксперименталдық, зерттеу, инфокоммуникациялық дағдылар, коммуникативтік (тілдікті қоса алғанда) дағдылар, жеке және топта жұмыс істей білу [14].

«НЗМ» ДББҰде қолданылатын критериалды бағалау оқу жыл бойында оқушылардың оқудағы прогресі және үлгерімі туралы деректерді жинау үшін үш түрін жүзеге асырылады. Олар қалыптастырушы бағалау, ішкі жиынтық бағалау, сыртқы жиынтық бағалау. Қалыптастырушы бағалау мен ішкі жиынтық бағалау мектептшілік бағалауды құрастырады және межелік және жылдық бағаларды қою үшін қолданылады.

Қалыптастырушы бағалау тоқсан бойы күнделікті сабақ беруде үнемі жүргізіледі және сабақтың бөлінбейтін бөлігі. Қалыптастырушы бағалау оқушылардың білім деңгейін өлшеу үшін қолданылады және сабақты жоспарлауда көмек көрсетеді [15].

Оқушылардың қалыптастырушы бағалау нәтижелері «жетті» (оқыту мақсаттары) немесе «ұмтылуда» айқындамалары түрінде тіркеледі. Әрбір сабақта баға қоймау нашар баға алудан қорқатын оқушылардың беймаза күй кешуін болдырмауға, оқудағы мақсаттарға қол жеткізуде деңгейінің өсуі үшін үнемі жұмыс жасауына, ал оқытушының оқушылардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, сабақты жоспарлауды түзетуіне мүмкіндік береді.

Ішкі жиынтық бағалау – тоқсан ішіндегі оқыту ақпараты блогын зерделеуді аяқтаған кезде білімді, икемділікті және дағдыларды қолдану деңгейін айқындау және тоқсандағы, оқу жылындағы жиынтық бағаны айқындау үшін қолданылады.

Ішкі жиынтық бағалауды ұйымдастыру үшін «НЗМ» ДББҰ-ның Педагогикалық өлшемдер орталығының мамандары бағалау құралдарын, олар тапсырмалардың тестілік ерекшеліктері мен жиынтығын әзірлейді. Тестілік ерекшеліктер мұғалімдердің кәсіби қоғамдастығына қызмет көрсету және оқушыларды дайындау үшін мектептерге алдын ала берілетін пәндер мен

сыныптар бөлінісінде жұмыстың құрылымымен тапсырмалар үлгілерінің сипаттамасын қамтиды. Ішкі жиынтық бағалау тапсырмалары оны өткізер алдында мектептерге жіберіледі.

Оқушылардың нормативтік және ішкі жиынтық бағалау үдерісінде оқыту мақсаттарына қол жеткізу нәтижелері 30:70 пайыздық арақатынаста тоқсандағы және оқу жылындағы қорытынды бағаларды айқындау үшін пайдаланылады.

Сыртқы жиынтық бағалау оқыту сатысындағы оқу ақпараты блогын зерделеуді аяқтау кезінде білімді, икемділікті және дағдыларды қолдану деңгейін айқындайды және оны бастауыш, негізгі және жоғарғы мектептерден кейін Тәуелсіз бағалау органы жүргізеді. Сыртқы жиынтық бағалау нәтижелері 30% (қалыптастырушы), 40% (ішкі жиынтық) және 30% (сыртқы жиынтық бағалау) пайыздық арақатынаста бір жылдағы қорытынды бағаны айқындау үшін қолданылады. Қорытынды бағадағы сыртқы жиынтық бағалау үлесі ұлғайып отырады және 2012-13 оқу жылы Кіріктірілген білім беру бағдарламасы бойынша оқуды бастаған оқушылар мектепті бітірген кезде ол 100%-ға жетеді деп жоспарлап отыр.

Бағалау үшін нені болмасын ұсынылатын талаптарға сәйкес бағалау бойынша шешімдер қабылдау негіздері, қағидалар секілді критерийлер қолданылады. Критерийлер дескрипторлармен сипатталады, оларда (әрбір нақты жұмыс үшін) оқу тапсырмаларын орындау нәтижелері іс жүзінде қалай болуы керектігі туралы нақты түсінік беріледі, ал дескрипторға сәйкес бағалау – бұл оқушының осы мақсатқа жақындау деңгейін айқындайды.

Бағалау 4 критерий бойынша жүзеге асырылады.

Тілдік емес пәндер бойынша:

– «Білу және түсіну»;
– «Білімді қолдану»;
– «Анализ, синтез, зерттеу»;
– «Коммуникация».

Тілдік пәндер бойынша:

– «Оқылым»;
– «Тыңдалым»;
– «Айтылым»;
– «Жазылым».

Бір пәннен беретін педагогтар бір тақырыпты оқыту кезінде саны мен сапасы әртүрлі дескрипторларды қолданды, бұл сыныптар мен мектептер арасында қатарлас салыстыру жасауға мүмкіндік бермеді.

Сондықтан да, Кембридж университетінің Халықаралық емтихан Кеңесінің сарапшыларымен бірлесіп қалыптастырушы бағалау кезінде оқыту мақсатына қол жеткізетін «табыс критерийлері» деп аталатын критерийлерді әзірлеу мен стандарттауды жүзеге асырылды.

Табыс критерийі – бұл мұғалімдер мен оқушылардың оқыту мақсатына қол жеткізу дәлелдерін иеленулеріне мүмкіндік беретін нұсқаулар.

Сыртқы жиынтық бағалау үшін емтихан жұмыстары да бағалау критерийлерін – бағалау саласын қамтиды, соған сәйкес оқушының емтихан

жұмысын қаншалықты жақсы орындағаны талқыланады.

Емтихан жұмыстарындағы бағалау критерийлері балл шығару дескрипторлары мен сұлбасын қамтиды. Дескрипторларда - оқушыдан белгілі бір нәтижеге қол жеткізу үшін күтілетін қызмет түрін қысқаша сипаттау, балл қою схемасы - нұсқаулық, әрбір сұрақ үшін балл саны мен балл беруді сипаттау нақты көрсетілген. Бағалау критерийлерін пайдалану емтихан жұмысының қандай мектепте орындалғанына қарамастан барлық оқушылардың жетістіктерін бағалаудың тәсілдерін стандарттауға мүмкіндік береді, бұл объективті және ашық бағалауға қол жеткізеді.

Қалыптастырушы және жиынтық бағалауды жүргізу кезінде мектеп мұғалімдері модерация үдерісін іске асырады – бұл бірыңғай стандартталған тәсілді жасау мақсатында бір пән және сынып бойынша оқушының нәтижелерін талқылау. Модерация курстық, практикалық жұмыстарды бағалау, сыртқы жиынтық бағалауда тілдік пәндер бойынша «сөйлеу» дағдысын бағалау нәтижелері кезінде пайдаланылады.

Оқушылардың қалыптастырушы және жиынтық бағалауларының нәтижелерін жинақтау үшін оқыту мақсатында қол жеткізілгенін дәлелдеу ретінде оқушының портфолиосы пайдаланылады. Оған оқушының жұмысы, оны бағалау критерийлері, өзін-өзі бағалау қорытындылары, мұғалімнің пікірлері ме ұсынымдары жапсырылады. Портфолио оқушының оқудағы жетістігі туралы ата-аналармен кері байланыс жасау үшін қолданылады.

2011 – 2012 оқу жылы Зияткерлік мектептерде критериалды бағалау жүйесін апробациядан өткізудің бірінші кезеңі өтті: физика математикалық бағыттағы 7 сыныптарда және химия биологиялық бағыттағы 8 сыныптарда.

2011 жылғы 16 тамыздағы №9 НЗМ ДБҰҰ Басқарма шешімімен келесі құжаттар әзірленіп бекітілді:

1. «Назарбаев зияткерлік мектептері оқушыларының жетістіктерін критериалды бағалау жүйесін енгізу тұжырымдамасы».

2. «2011/2012 оқу жылына Назарбаев Зияткерлік мектептерінің физика математикалық бағытындағы 7 сынып және химия биологиялық бағыттағы 8 сынып оқушыларының оқу жетістіктерін бағалау ережесі».

Барлық мектептерде оқу жылының басында критериалды бағалау жүйесін апробациялау туралы бұйрықтар шығарылып, директор орынбасарын жауапты ретінде тағайындады [15].

Астана қ. Зияткерлік мектебінің барлық сыныптарында критериалды бағалауды апробациялау жүзгізілды, және жаңа бағалау жүйесінің барлық негізгі элементтері көрсетілген бағалау саясаты әзірленді. Астана қ. ФММде бірінші тоқсанда жүргізілген апробация қорытындысының нәтижесінде Педагогикалық кеңестің шешімімен 2 тоқсанна бастап 5 және 8 сыныптарда бағалаудың жаңа жүйесі енгізілді.

Әрбір мектептің әдістемелік ұйым отырыстарында жиынтық бағалауды жүргізудің кестесі бекітілді.

Апробациялауды жүргізу барысында критериалды бағалау технологиясын жетілдіру бойынша келесі жұмыстар жүргізілді: халықаралық эксперттер кеңестер, семинарлар өткізді, өткізілген апробация қорытындылап, есептер

дайындады, жағымды жақтары мен туындаған қиыншылықтары талданды, жаңа оқу бағдарламаларында көрсетілген күтілетін нәтижелер, оқыту мақсаттары мен міндеттерін ескере отырып бағалау критерийлері пысықталды, Бағалау тұжырымдамасы мен Ережесіне өзгерістер енгізілді.

2012 – 2013 оқу жылының 1 қыркүйегінен бастап Зияткерлік мектептерде критериалды бағалау жүйесін апрбациялаудың екінші кезеңі басталды (2-кесте). Апробацияның бірінші кезеңі нәтижесі негізінде нормативті құжаттарға, критерийлерге және бағалау шкаласына өзгерістер енгізіліп, жаңа құжатардың түрлері енгізілді, олар: потрфолио, модерация, оқушылардың жетістіктері туралы есеп.

Ішкі жиынтық бағалауды ұйымдастыру мен жүргізу бойынша әдістемелік ұсыныстар әзірлеу үшін жұмыс топтары құрылды. Тәуелсіз халықаралық ұйыммен оқу жетістіктерінің сыртқы жиынтық бағалауы апробациядан өткізілді.

2013 – 2014 оқу жылының 1 қыркүйегінен бастап критериалды бағалау жүйесін енгізудің төртінш кезеңі басталды (2-кесте). Критериалды бағалау моделі оқыту 2012 жылғы Кіріктірілген оқу бағдарламаларымен жүзеге асырылатын сыныптарда. 2012-2013 оқу жылында жүргізілген апробацияның қорытындысында нормативтік құжаттарға, бағалау критерийлеріне өзгерістер енгізілді.

Ішкі жиынтық бағалауды ұйымдастыру мен жүргізу бойынша әдістемелік ұсыныстар әзірлеу үшін жұмыс топтары құрылды. 11 және 12 сыныптарда сыртқы жиынтық бағалау жүргізілді.

Төртінші кезең – 2014 – 2015 оқу жылының 1 қыркүйегінен бастап – критериалды бағалау жүйесін; сырттық жиынтық бағалау енгізу.

Беінші кезең – 2015 – 2016 оқу жылының 1 қыркүйегінен бастап критериалды бағалау жүйесін; сырттық жиынтық бағалау енгізу.

Әрбір кезеңнен кейін нормативтік құжаттарға өзгерістер мен толықтырулар енгізіліп, критериалды бағалау технологиясын енгізу бойынша мұғалімдерге арналған әдістемлік нұсқаулықтар жетілдіріледу.

2-кесте – Критериалды бағалау жүйесін енгізу кезеңдері

Зияткерлік мектептер	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016
1	2	3	4	5
Астана қ. ФМБ НЗМ	3 -11	Барлық сыныптар	Барлық сыныптар	Барлық сыныптар
Көкшетау қ. ФМБ НЗМ	7, 8, 9, 11	1, 7, 8, 9, 11, 12	1, 2, 7, 8, 9, 11, 12	1, 2, 3, 7, 8, 9, 11, 12
Талдықорған қ. ФМБ НЗМ	6,7, 8, 9,11	Барлық сыныптар	Барлық сыныптар	Барлық сыныптар
Семей қ. ФМБ НЗМ	7, 8, 9, 11	Барлық сыныптар	Барлық сыныптар	Барлық сыныптар

2-кестенің жалғасы				
1	2	3	4	5
Өскемен қ. ХББ НЗМ	7, 8, 9, 11	Барлық сыныптар	Барлық сыныптар	Барлық сыныптар
Ақтөбе, Шымкент қ. ФМБ НЗМ	-	7, 8, 11	Барлық сыныптар	Барлық сыныптар
Уральск қ. ФМБ НЗМ	-	7, 8,11	Барлық сыныптар	Барлық сыныптар
Павлодар қ. ХББ НЗМ	-	7, 8	7, 8, 9,11	7, 8, 9, 11,12
Қарағанды, Шымкент қ. ХББ НЗМ	-	7, 8, 11	Барлық сыныптар	Барлық сыныптар
Тараз, Қызылорда, Атырау қ. НЗМ	-	7, 8	7, 8, 9,11	7, 8, 9, 11,12
Алматы қ. ФМБ НЗМ	-	-	7, 8, 9,11	7, 8, 9, 11,12

«НЗМ» ДБҰҰ оқушыларының (2012 жылғы Кіріктірілген оқу бағдарламасы негізінде оқитын сыныптардағы) оқу жетістіктерін критериалды бағалау Ересежіне сәйкес қалыптастырушы, ішкі жиынтық және сыртқы жиынтық бағалауды жүзеге асырудың тәртібі бар және ол келесіні қамтиды:

– Қалыптастырушы бағалау түзету функциясын атқарады. Тоқсан мен жылдық бағаны қою кезінде қалыптастырушы бағалау ескеріледі.

– Қалыптастырушы бағалау кезінде оқу бағдарламасы мен жоспарға сәйкес табыс критерийі негізінде пән бойынша оқу мақсаттарды бағалау жүзеге асырылады.

– Оқушының оқу мақсатына жету нәтижесі «жетті», «талпынуда» деп бағаланады.

– Бір тоқсанда жеткен оқу мақсаттары қосылып қалыптастырушы бағалаудың балдарын санау кезінде ескеріледі.

– Тоқсандық бағаны есептеу кезінде қалыптастырушы бағалаудың балдары ескеріледі.

– Қалыптастырушы бағалаудың нәтижесі электрондық журналда тіркеледі.

– Дене шынықтыру пәні бойынша бағалау 1 және 7 сыныптарда критериалды бағалаудың кіріктірілген моделі бойынша жүзеге асырылады. Қалған сыныптар дәстүрлі жүйеде бағаланады.

– Бастауыш сыныптарда дене шынықтыру бойынша қалыптастырушы бағалау тапсырмалар мен нормативтер тапсыру арқылы жүзеге асырылады, ал негізгі және жоғары мектепте жобаның кезеңдерін орындау арқылы баға қойылады.

– «Педагогикалық өлшемдер орталығы» филиалы әдістемелік ұйымдардың басшыларымен бірлесіп ішкі жиынтық жұмыстарды және ұсынылатын формат, бағалау критерийлері, барлық параллель сыныптарға бірдей жиынтық жұмыстардың құрылымын қамтитын тестік спецификация негізінде балл қою сұлбасын әзірлейді.

– Ішкі жиынтық жұмыстардың кестесін Зияткерлік мектептер директоры бұйрығымен бекітіледі және оқу жылының бірінші аптасында әрбір оқушымен таныстырылады. Ішкі жиынтық жұмыстары бөліп өткізілген жағдайда кестеде жұмыстың соңғы бөлігі өткізілетін күні қойылады.

– Ішкі жиынтық жұмыстар әртүрлі болады (тестер, сынақтар, бақылау жұмыстары және т.б.).

– Ішкі жиынтық жұмыс бойынша баға Кіріктірілген білім беру бағдарламасының талаптарына сай критерийлер бойынша қойылады. Балл қою критерийлері қажет болған жағдайда танысуға болатындай қолжетімді (оқушыларға, мұғалімдерге, мектеп әкімшілігіне, ата аналарға және т.б.).

– Бір жылдың ішінде барлығы орындауға міндетті бір ішкі жиынтық жұмыс жүргізіледі. Ішкі жиынтық жұмыс бірнеше бөліктер тұру мүмкін және бірнеше сабақ орындауға болады, және қорытынды баға ірбңр бөлікті орындағанның нәтижесінен қалыптасады.

– Ішкі жиынтық жұмыстары көптеген критерийлер қолдану арқылы құрастырылады. Ішкі Жиынтық жұмыстың құрылымы, бағалау критерийі және форматын бейнелетін материалдармен оқушылар таныс болу керек.

– Бір параллель сыныптар үшін ішкі жиынтық жұмыстар бірдей шартта өткізіледу.

– Жиынтық жұмыстарды қайтадан орындау рұқсат етілмейді.

– Егер оқушы дәлелді себеппен өткен ішкі жиынтық жұмысына қатыспаса, онда оқушы шыққаннан кейін бір аптаның ішінде орындау қажет, және ішкі жиынтық жұмыстардың қосымша нұсқалары қолданылады.

– Бірінші сыныптың бірінші және екінші тоқсандарында ішкі жиынтық бағалау өткізілмейді.

– «Өнер» пәні бойынша ішкі жиынтық бағалау оқушыға кешенді тапсырма беру арқылы жүзеге асырылады, және тапсырманы оқушы тоқсанның соңында тапсырады.

– Бастауыш сыныптарда Дене шынықтыру пәні бойынша ішкі жиынтық бағалау оқушының портфолиосын бағалау арқылы жүзеге асырылады. Негізні және жоғарғы мектепте ішкі жиынтық бағалау жобаларды орындау арқылы жүзеге асырылады.

Назарбаев зияткерлік мектептерде тоқсандық баға мен жылдық бағаны қою үшін қалыптастырушы бағалау мен ішкі жиынтық бағалаудың нәтижелері қолданылады [16].

Тоқсандық баға қоюда қалыптастырушы және жиынтық бағалаудың салмақ үлесі келесі пропорцияда берілген:

Қалыптастырушы бағалау	30%
Ішкі жиынтық бағалау	70%

Тоқсан бойындағы максималды балл саны – 60 балл.

Қалыптастырушы бағалау 30% құрайды, сәйкесінше қалыптастырушы бағалаудың максималды балы 18 балдан тұрады.

Ішкі жиынтық бағалау 70% құрайды, сәйкесінше ішкі жиынтық бағалаудың балы 42 балды құрайды.

Қалыптастырушы бағалау бойынша балдарды есептеу келесі формулаға сәйкес есептелінеді:

$$\text{Балдар} = \frac{\text{Жеткен оқу мақсатының саны} \times \mathbf{18}}{\text{Бағаланатын оқу мақсаттарының саны}}$$

Есепке бағаланған оқу мақсаттары ғана алынады. Жететін максималды балл саны 18 болуы мүмкін. Балдар саны бүтін емес сандар болуы да ықтимал.

Ішкі жиынтық бағалаудың нәтижелері балдарға келесі формула арқылы ауыстырылады:

$$\text{Балдар} = \frac{\text{Ішкі жиынтық бағалау бойынша балл} \times \mathbf{42}}{\text{Ішкі жиынтық бағалау бойынша мүмкіндік максималды балл}}$$

Жететін мүмкін максималды балл саны 42. Балдар саны бүтін емес болуы ықтимал.

Екі бағалаудың түрі бойынша алынған балдар қосылып, бүтін санға дейін қысқартылады.

Жалпы балл саны A*- U бағаларына және 5-балдық шкаласы негізінде ауыстырылады (3-кесте):

3-кесте – Жалпы балл саны A*- U бағаларына және 5-балдық шкалаға ауысуы

Жалпы балл саны	**Тоқсандық баға**	**Тоқсандық баға**
54-60	A*	5
48-53	A	
42-47	B	4
36-41	C	
30-35	D	3
24-29	E	
0-23	U (аттестатталмаған)	2

Критериалды бағалауды қолдану оқу үдерісін барынша тиімді ұйымдастыруға, оқушыларға дер кезінде қолдау көрсетуге және сол оқыту үдерісін қамтамасыз етуге, оқу бағдарламасының сапасын бағалауға, барлық мүдделі тараптарға оқыту нәтижелері туралы ақпарат беруге мүмкіндік береді.

Кембридж университетінің Халықаралық емтихан Кеңесінің 2014 жылғы қаңтарда Зияткерлік мектебі оқушылармен жүргізген он-лайн сауалнамасы жалпы алғанда оқушылардың бағалау критерийлері жүйесін дұрыс

қабылдайтындарын көрсетті [17].

Мәселен:

• барлық оқушылардың 90,5% критериалды бағалауды енгізу сабақты оқытуды өзгерткенін атап өтті;

• қазақша оқитын оқушылардың 54% және орысша оқитын оқушылардың 73,3% өзін оқыту туралы ақпаратты көптеп алатын болды;

• қазақша оқитын оқушылардың 88,9% және орысша оқитын оқушылардың 85,9% сабақта ненің жақсы жүретінін және нені пысықтау керектігін біледі;

• қазақша оқитын оқушылардың 67,5% және орысша оқитын оқушылардың 62,5% бағалаудың жаңа жүйесінде өзін еркін сезінеді, бұл оларға ұнайды [17].

Сонымен, Зияткерлік мектептерінің критериалды бағалау жүйесін әзірлеу және енгізу жөніндегі тәжірибесі Қазақстан Республикасында жалпы орта білім берудің мазмұнын жаңарту кезінде қолданылатын болады.

1.4 Бастауыш мектепте оқушылардың оқу жетістігін бағалаудың критериалды жүйесін енгізудің әдіснамалық негіздері

Бағалау жүйесі оқыту мәселелері диагностикасының негізгі құралы мен кері байланысты жүзеге асыру, сонымен қатар толығымен білім үдерісінің негізіне салынған ең анық қағидаларды өзіне тарту болып табылады.

Білім берудің жаңа стандарттарын әзірлеу оқушылардың оқу жетістігін бағалау жүйесімен байланысты ғылыми және әдіснамалық мәселелерді анықтады. Білім алушылардың оқу жетістігін бағалаудың маңызды құралдарының бірі болып табылып, білім беру үдерісін одан әрі жетілдіру үшін обьективті және тиімді болу керек.

Бағалауға критериалды-бағдарланған тәсілдер негізінде білім алушылардың білім беру нәтижелерін бақылау жүйесі мен сапасын бағалау өзекті болып табылады.

Критериалды-бағдарланған тәсілдерді қолдану білім алушылардың оқу жетістігін бағалаудың обьективтілігі мен қолжетімділігі деңгейін едәуір көтереді.Заманауи мектепте білім алушылардың білім беру қызметін бағалауға критериалды тәсілдер қажет, осындай тәсілдер кері байланысты жүзеге асыруға көмектеседі, білім беру үдерісінің барлық қатысушыларына өлшенетін критерилер және оқыту нәтижесін көруге мүмкіндік береді.

Бағалау жүйесінің маңызды сипаты, ол тек ғана бағалауды қою кезінде ғана қолданылмайды, толығымен мұғалімдер, білім алушылар және ата-аналар арасындағы білім беру үдерісінің жетістігі себептері бойынша бақылау-диагностикалық байланысты жүзеге асырады.

Білім беру жетістігін бағалау кезінде бағалау жүйесі осындай балалардың оқу жетістігін обьективті көрсетіп ғана қоймау керек және білім алушылардың білім беру үдерісін одан әрі қолдау үшін негіз болу керек.

Бағалау жүйесі оқыту жетістігін өлшеу мен оқыту мәселелері диагностикасы болып табылады, оқытудың стратегиясы мен тактикасы бойынша түбегейлі шешім қабылдау, күтілетін нәтижелерді бағалау түрі мен

білім мазмұнын жетілдіру ретінде білім беру үдерісі сапасын анықтауға мүмкіндік береді. Білім беру жетістіктерін бағалау кезінде алынған нәтижелер арақатысы мен оқыту кезіндегі жоспарланған мақсаттарға жетудің маңызы зор.Бағалау жүйесін жетілдіру қажеттігі критериалды бағалау жүйесіне қатысты көпфункционалды жүйені құруға ықпал етеді.

Бағалау жүйесінің бірнеше қызметін бөліп көрсетуге болады:

Нормативтік қызмет бекітілген мемлекеттік стандартқа қатысты білім алушылардың жетістігін тіркейді және жекелеген оқушылардың үлгерімін, мектеп сыныптарының, олардың дайындық деңгейі мен мұғалім жұмысының сапасын қадағалайды.

Ақпараттық-диагностикалық қызмет білім алушылардың мазмұнды және эмоциялық рефлексиясын, соның ішінде ерекше қажеттіліктерін, барлық білім беру үдерісі қатысушыларының арасындағы мазмұнды байланысты қамтамасыз етеді.Бағалау жүйесі білім беру үдерісінде нақты сыныпта, нақты бала үшін барлығы дұрыс екендігін көруге мүмкіндік береді.

Бағалау жүйесі сол немесе басқа да материалдың қаншалықты жетістікпен игерілетіндігін, білім алушыларда сол немесе басқа да практикалық дағдының қалыптасқандығын анықтауға мүмкіндік береді.

Осындай мүмкіндік білім алушылардың жеткен деңгейін салыстыруда бақылау өлшемдері белгілі бір минимумымен, оқыту нәтижелеріне қойылатын талаптармен әрбір білім алушылар үшін маңызды.

Сонымен қатар міндетті минимумды есептеу нүктесі үшін алу лайықты, осындай балалар үшін нақты анықталған болу керек.

Білім алушылардың оқу жетістігін бағалау жүйесі білім алушылардың жалпы дайындық деңгейінің өзгерістері ретінде тіркеу керек, сондай ақ танымдық қызметтің түрлі салаларындағы оның жетістіктері динамикасы (ақпаратты игеру, ақпаратты өңдеу, шығармашылық және жобалық қызмет, ойды жеткізе білу және т.б.) білім беру үдерісіндегі бар мәселелер мен оқу жетістігіне шынайы сипаттама алуға мүмкіндік береді.

Бағалау жүйесі мұғалімдер, оқушылар, ата-аналар, сынып жетекшілері, сонымен қатар білім беру ұйымдарының әкімшілігі мен педагогикалық ұжымдары арасындағы тұрақты байланысты қамтамасыз ету керек, ол білім беру үдерісін қалыптастыруда жүйелі тәсілді қамтамасыз ете алады, яғни оның тұтастығын қамтамасыз ету.

Сонымен қатар білім алушылардың оқу жетістігін бағалау кезінде білім алушылардың психикасына байқап қарау, оған нұсқан келтіретін жағдаяттардан қашып, баланың психологиялық даму ерекшеліктерін ескеру керек.

Жоғарыда көрсетілген бағалау жүйесінің тәсілдері білім беру үдерісінің барлық қатысушылары бағалау жүйесіне құрал ретінде қарауды, жетістікпен білім алу үшін, кері байланысты жүзеге асыру үшін қажет екендігін түсінуді қамтамасыз ету керек.

Аталған ережелер бағалау жүйесінің негіздерін қалыптастыру керек және оның қызмет ету жалпы аясына бағыт береді, бір уақытта жетістік критерилеріне және әрбір нақты білім жүйесін толыққандылығына қызмет етеді.

Критериалды бағалау жүйесінің әдіснамалық негіздері В.П. Беспальконың критериалды-бағдарланған технологиясы болып табылады [18].

Оның критериалды бағалау теориясының негізгі ережелері оқыту шарттары параметрлері әр қашанда дәстүрлі білім беру үдерісіне тіркеліп негізделеді (барлық уақыт үшін бірдей, ақпаратты беру әдістері және т.б.), тіркелмегені оқыту нәтижесі болып қалады.

Американдық психолгтар Дж. Керолла мен Б. Блум [19] әзірлеген ережелерді негізге алып, тұрақты, тіркелген параметрлер есебінде оқыту нәтижесін алып қарауға болады, В. П. Беспалько бағалау жүйесін әзірлеуге тәсілдерді өзгертуге тырысты. Бұл жағдайда американдық психологтар теориясына сәйкес, оқытудың басқа шарттарының параметрлері барлық білім алушылардың берілген критери-нәтижесіне жету үшін басқа оқу шарттарының параметрлері өзгеріп тұрады.Осындай тәсіл негізінде критериалды-бағдарланған оқытудың технологиясы әзірленді, сондай ақ толық игеру технологиясы деп атайды, білім алушылардың барлығы қажетті оқу материалын игеруге қабілетті оның шығу сәті бекіту болып табылады.

Бұл үшін білім беру стандарттарына сәйкес, белгіленген игеру критерилерін әзірлеу қажет. Барлық мектеп пәндері бойынша ұсынылған стандарттар, нақты игеру критерилерін әзірлеу үшін негіз болып табылады.

Оқытудың критериалды-бағдарланған технологиясының тиімділігі білім алушыларға көмектесудің алуан түрі, бақылау түрі, тапсырмалардың түрленуі әрбір оқушыға оны игерусіз одан әрі тұлғаның толық оқуы мен дамуы мүмкін емес белгіленген міндетті критерилер деңгейіне жетуге мүмкіндік береді.

Критериалды бағалау жүйесі келесідей элементерді қосады:

1. Тақырыптарды игерудің критерилері толық анықталады (сабақтар), оқытудың нақты нәтижелері тізбесінде көрсетіледі (білім беру бағдарламалары аясында игерудің белгілі деңгейімен оқыту мақсаттары);

2. Тексеру жұмыстары әзірленуде – тест, негізгі мақсаты түзету оқу тәртібінің қажеттілігін анықтаудан тұрады;

3. Оқу материалдары жекелеген фрагменттерге бөлінеді (оқу бірліктері), нәтижелері анықталады (критерилер), сондай ақ оларды оқу барысында жету керек және ағымдағы тексеру жұмыстары құрастырылады, әрбір оқу бірлігі оқу мақсатына жетуге көз жеткізуге мүмкіндік береді;

4. Оқыту тапсырмалары құрастырылады, оқытудың сәйкес әдістері таңдалады;

5. Әрбір тест тапсырмаларынан балама түзету материалдары әзірленеді.

Критериалды бағалау критерилерге негізделген, яғни бағалауды құрайды (критерилерден), олардың оқу-танымдық құзыреттілігін түрлі дамыту бағыттары бойынша жетістіктері көрініс табады.

Критериалды бағалау- бұл тәсіл оның аясында бағалау мен өзіндік бағалаудың алуан әдістері мен түрлері қолданылады.

Критериалды бағалау кезінде:

- оқушы өз оқуының нәтижесінде нағыз субьектіге айналады;
- оқушының мектептегі мазасыздығы төмендейді;
- мұғалім рөлінен «соңғы инстанциядағы сот» кеңес беруші, маман, тьютор

рөліне көшеді.

Осындай сипатта критериалды бағалау өзіне оқушылар мен мұғалімдердің денсаулығын сақтау әлеуетін алады.

Критериалды бағалау мұғалімдер үшін бірқатар қағидалы нұсқауларды ұсынады:

1. Баға көмегімен оқушының тұлғасы емес жұмысы ғана бағаланады;

2. Оқушының жұмысы басқа оқушының жұмысымен емес үлгісімен тікелей салыстырылады (өте жақсы орындалған жұмыс бейнесімен);

3. Нақты тапсырмалардың әр түрлері қолданылады және дұрыс орындалған тапсырмалардың түрлері нақты және анық сипатталады;

4. Үлгі оқушыларға алдын -ала беріледі;

5. Баға қоюдың нақты алгоритмі әзірлену керек, ол бойынша оқушы өзі өзінің жеткен деңгейі мен өз бағасын анықтай алады. Өзіндік бағалау оқушы рефлексиясы оның жұмысын тұспалдайды.

6. Бағалау үрдісіне оқушыларды енгізу, өзіндік бағалауға өтуге ұмтылу;

7. Нені оқығаныңды бағалауға болады, сондықтан да бағалау критерилері – нақты оқу мақсаттарына жету;

8. Пән бойынша жалпы оқу мақсаттары оқу пәні бойынша оқу жетістігін бағалау критерилері болып табылады және оқушылардың жекелеген жұмыстарын анықтау, нәтижелерін қортындылауға мүмкіндік береді.

Критериалды бағалау оқушылардың оқу-танымдық құзыреттілігін қалыптастыруға ықпал ететін, білім беру мазмұны мен мақсаттарына сәйкес оқу үдерісіне қатысушыларға танымал, ұжыммен жасалған нақты белгіленген оқушылардың оқу жетістігін салыстыруға негізделген үдеріс ретінде түсіндіріледі.

Бүгінгі күні білім алушылардың жетістіктерін критерийлермен бағалауға екі басым көзқарас белгіленді. Критерийлік көзқарасқа бірінші көзқарас оқу үрлісінің типологиясына және бағалардың сәйкес шкаласының ара-қатынасына негізделген. Осылайша, жағдай түрлерінің әрбіреуінің ішінде оқушы «1»-ден бастап «5»-ке дейінгі бағаларды алуы мүмкін. Бұл жағдайда тапсырмалардың күрделілігі бойынша кезектестігі қамтамасыз етіледі. Онымен бір уақытта бұл көзқарас білімдерді сынып-сабақ жүйесінің жағдайларында қолданып отырғаны кезеңінде шектеледі, «білімнің өмірге шығуы» жүйелігін қамтамасыз етпейді, бұл функционалдық сауаттылығының толық көлемінде қалыптаспайды.

Критерийлік бағалауға екінші көзқарас білімді өңдеу – ұғынуды-қолданысты-жүйелендіру мен жинақтау деңгейлеріне және оларға сәйкес бағалау шкаласына негізделген. Ең алдымен білім алушылардың икемдерін қадағалайтын осындай бағалаудың нәтижелері олардың функционалдық сауаттылығына қол жеткізу қырынан толықтыруды талап етеді. Нақты көзқарас білімдегі күтілетін нәтижелерге жетудегі және оларды бағалаудағы қажеттіліктерді толық қамтымайды.

Критерийлік бағалау білім алушылардың жеке психологиялық-педагогикалық ерекшеліктеріне сәйкестікте іске асырылады.

Критерийлік бағалау жүйесі білім алушылардың оқу-танымдық белсенділігін, олардың шығармашылық және зерттеушілік аясын, оқудағы

дербестігін және ақпарат ағынында бағдарлануын қалыптастыру және дамыту үшін жағдайлар мен мүмкіндіктерді жасау мақсаттарын анықтайды.

1.5 Оқушылардың оқу жетістіктерін критериалды бағалау жүйесін бастауыш мектептке енгізудің оқу-әдістемелік негіздері

2015 жылғы 25 сәуірде бекітілген Мемлекеттік жалпыға міндетті бастауыш білім беру стандартында Білім алушылардың дайындық деңгейі «Тіл және әдебиет», «Математика және информатика», «Жаратылыстану», «Адам және қоғам», «Технология және өнер», «Дене шынықтыру» сияқты бірнеше мәндес оқу пәндерін біріктіретін әрбір білім саласының ерекшеліктері ескеріле отырып жобаланған оқытудан күтілетін нәтижелер арқылы айқындалатыны көрсетіледі.

Аталмыш құжатта бастауыш білімнің мақсаты бастауыш білім берудің мақсаты мынадай кең ауқымды дағдылар негіздерін меңгерген білім алушы тұлғасының үйлесімді қалыптасуы мен дамуына қолайлы білім беру кеңістігін жасау болып табылады:

1) білімді функционалдықпен және шығармашылықпен қолдана білу;

2) сын тұрғысынан ойлау;

3) зерттеу жұмыстарын жүргізе білу;

4) ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдана білу;

5) коммуникацияның түрлі тәсілдерін, оның ішінде тілдік дағдыларды меңгеру;

6) топпен және жеке жұмыс істеу дағдылары.

Бастауыш білім берудің базалық мазмұны мынадай бағдарларды ескере отырып айқындалады:

1) заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы;

2) сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі;

3) оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы;

4) оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету [20].

Осыған сәйкес, құзыреттілік тәсілдемеге негізделген бағалау технологиясын таңдауға келгенде, оқушылардың жеке дара қасиеттері мен вариативті білім алу кеңістігін дамытуды жүзеге асыруды ескерген жөн. Вариативті білім беру кеңістігі қазіргі технологиялар мен жеке оқыту траекторияларын қамтиды. Вариативтілік бұл жерде білімнің жекеленуіне және қолжетімділігіне, мақсатты жүзеге асырып және мазмұнды (мемлекеттік стандарттар аясында), қызметтердің тәсілдері мен әдістерін таңдау бойынша, оның қатысушыларының өзара жұмыс істеуіне негізделген оқыту процесінің икемділігіне бағытталған [21].

Қазіргі мектепте басым мақсат: қоршаған ортамен белсенді қарым-қатынасқа түсуге, өз бетімен білім алып, өзін өзі дамытуға дайын тұлғаны дамыту. Өз бетінше оқуға қол жеткізу үшін баланың өз бетінше бақылау-бағалаушылық қабілетінің болуы маңызды [22]. Яғни оның өзінің қызметін бақылауға және бағалауға дайындығы мен қабілеті, пайда болған

қиындықтардың себебін анықтауы мен жоя алуы.

Бүгінгі бағалау жүйесі білім берудің оқыту парадигмасының аясында әзірленіп, білім беру процесін емес білім алу процесінің нәтижесін көрсетеді. Бұл өз кезегінде қазіргі құзыреттілік тәсілдің талаптарына сай келмейді [23].

Зияткерлік мектептерде оқыту үдерісі Кіріктірілген оқыту бағдарламасы және Кембридж университетінің срапшыларымен бірлесіп жасалған пәндер бойынша оқыту бағдарламасының негізінде ұйымдастырылған. Білім берудің жаңа мазмұнын тиімді енгізу шарттарының бірі деп кезінде педагогикалық қолдау көрсету үшін әрбір оқушының оқудағы жетістіктері туралы ақпарат беретін оқушылардың дағдыларны дамыту деңгейін барабар бағалай алатын бағалау жүйесінің болуы болып табылады. «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ-ның Білім беру сапасын бағалау департаменті 2010 жылдан оқушылардың оқудағы жетістіктерін әзірлейді, жетілдіреді және сын тұрғысынан бағалайды. Бағалау үшін нені болмасын ұсынылатын талаптарға сәйкес бағалау бойынша шешімдер қабылдау негіздері, қағидалар секілді критерийлер қолданылады. Критерийлер дискрипторлармен сипатталады, оларда (әрбір нақты жұмыс үшін) оқу тапсырмаларын орындау нәтижелері іс жүзінде қалай болу керектігі туралы нақты түсінік беріледі, ал дискрипторға сәйкес бағалау – бұл оқушының осы мақсатқа жақындау деңгейін айқындайды [24].

Бағалау 4 өлшем бойынша жүзеге асырылады. Тілдік емес пәндер бойынша «Білім және түсіну», «Білімді қолдану», «Талдау, синтез, зерттеу», «Коммуникация», өлшемдері қолданылады. Тілдік пәндер бойынша «Оқу», «Аудиттеу», «Сөйлеу», «Хат» өлшемдері қолданылады. Кембридж университетінің Халықаралық емтихан Кеңесінің сарапшыларымен бірлесе отырып формативті бағалау кезінде оқыту мақсатына қол жеткізетін «табыс критерийлері» деп аталатын критерийлерді әзірлеу мен стандарттау басталды. Табыс критерийлері- бұл мұғалімдер мен оқушылардың оқыту мақсатына қол жеткізу дәлелдерін иеленулеріне мүмкіндік беретін нұсқаулар. Оқыту мен бағалау және оқыту мақсатына қол жеткізудегі табыс критерийлері мен оны бағалау бойынша мұғалім үшін ұсынылатын қызметті қоса алғанда сынаптар мен пәндер бөлінісінде бағалау жөніндегі әдістемелік ұсынымдар дайындалды [24].

Сыртқы жиытық бағалау үшін емтихан жұмыстары да бағалау критерийлерін – бағалау саласын қамтиды, соған сәйкес оқушының емтихан жұмысын қаншалықты жақсы орындағанаы талқыланады. Емтихан жұмыстарындағы бағалау критерийлері балл шығару дискрипторлары мен схемасын қамтиды. Дискрипторларда – оқушыдан белгілі бір нәтижеге қол жеткізу үшін күтілетін қызмет түрін қысқаша сипаттау, балл қою схемасы – нүсқаулық, әрбір сұрақ үшін балл саны мен балл беруді сипаттау нақты көрсетілген. Бағалау критерийлерін пайдалану емтихан жұмысының қандай мектепте орындалғанына қарамастан барлық оқушылардың жетістіктерін бағалаудың тәсілдерін стандарттауға мүмкіндік береді, бұл объективті және ашықө бағалауға қол жеткізеді. Формативті және жиынтық бағалауды жүргізу кезінде мектеп мұғалімдері модерация үдерісін жүргізеді – бұл бірыңғай

стандартталған тәсілді жасау мақсатында бір пән және сынып бойынша оқушының нәтижелерін талқылау. Модерация курстық, практикалық жұмыстарды бағалау, сыртқы жиынтық бағалауды тілдік пәндер бойынша «сөйлеу» дағдысын бағалау нәтижелері кезінде пайдаланылады [24]. Осылайша, критериалды бағалауды қолдану оқыту процесін тиімді ұйымдастыруға, оқушыларға заманауи қолдау көрсетіп және оқытудағы алға жылжуды қамтамасыз етеуге, оқу бағдарламасының сапасын бағалауға, оқыту нәтижелері бойынша ақпаратты қажетті тараптарға тапсыруға мүмкіндік береді. Мұндай бағалау жүйесі ең бірінші, балаларды тиімді оқуға уәждеу, оқытудағы кемшіліктерді анықтауға және оның өсуін бақылауға бағытталған. Әзірленген крнитериалды бағалау моделі өз алдына пәнді оқытудың мақсаттары мен міңндеттерін, олардың жетістік ьдепңгейлерінің критерийлері мен сипаттамасын, критериә бойынша қойлыған баллды 5 баллдық дәстүрлі бағаға аудару шәкілін қамтиды.

Бастауыш білім стандартының негізгі қызметтерінің бірі бағалаудың шынайылығын арттыру. Бұл қызметті жүзеге асыру бағалауға критериалды-бағытталған тәсіл негізінде қазіргі оқыту нәтижелерінің сапасын бақылау және бағалау жүйесін түбегейлі өзгерту мүмкіндігімен, шынайы өлшеу жүйелерін және оқытуды ұйымдастыру қызметінің тиімді жағын, жалпы білім жүйесін тиімді қолданумен байланысты.

Бағалауға критериалды-бағытталған тәсіл қолдану жаңа стандарт талптарында жетістікті бағалаудың шынайылығы мен анықтылығы деңгейін жоғарылатады.

Қазіргі кезде ел мектептерінде оқушылардың оқу жетістіктерін критериалды бағалау қолданысқа ие, себебі бұл тәсіл барлық процеске қатысушыларға оқу материалының игерілу деңгейін түсініп, кері байланыс алуға мүмкіндік береді. Кері байланыс қаншалықты мазмұны терең болса, соншалықты оған әсері сындарлы бола түспек.

Оқу жылы бойында бастауыш мектеп оқушыларының оқудағы прогресі және үлгерімі туралы деректерді жинау үшін бағалаудың екі түрі жүргізіледі: қалыптастырушы бағалау (ҚБ) және ішкі жиынтық бағалау (ІЖБ). Қалыптастырушы бағалау мен ішкі жиынтық бағалау мектепішілік бағалауды құрайды [25].

Қалыптастырушы бағалау тоқсан бойы күнделікті сабақ беруде үнемі жүргізіледі және сабақтың бөлінбейтін бөлігі. Қалыптастырушы бағалау оқушылардың білім деңгейін өлшеу үшін қолданады және сабақты жоспарлауда көмек көрсетеді.

Қалыптастырушы бағалау мен ішкі жиынтық бағалау барлық пәндер бойынша қолданылады, бірақ бағалау жолдары пәндер және мазмұнынға байланысты өзгеріп отырады.

Оқушылардың оқу бағдарламасындағы оқу мақсатына жетуі оқушылардың дағдыларының дамуына мүмкіндік тудырады.

Дағдыларды нақты бағалау біліктілігі критериалды бағалаудың маңызды аспектісі. Берілген 4-кестеде оқу бағдарламасына енгізілген, қалыптастырушы және ішкі жиынтықтық бағалауда дағдылырдың қалыптасқанын немесе даму

деңгейінің бағалауы көрсетілген [25].

4-кесте – Оқушылардың дағдысын қалыптастыру

Дағдылар	**Сипаттамасы**
1	2
Білу	Нақты деректерді, ақпараттарды білу және еске түсіру және оларды баяндау.
Түсіну	Ақпараттарды түсіну арқылы дұрыс жеткізу, болжау немесе түсіндіре білу.
Қолдану	Алған білімдері мен ақпараттарды таныс немесе таныс емес жағдайларда, контексте қолдану.
Сыни ойлау	Ақпарат пен идеялардың маңыздылығы мен сенімділігі туралы шешім қабылдау немесе әр түрлі көзқараста болу.
Анализ	Жалпы ереженің негізін дәлелдеу үшін және/немесе ой қорытындысының әр түрлі шешімдерін ойлауда ақпараттарды жинақтап тұжырымдарды бөлікке бөлуі және сол бөліктердің өзара сәйкестігін анықтай білу.
Синтез	Алған білімдерін әр түрлі жаңа контексте құрастыра білу.
Коммуникация	Басқа адамдардың қызығушылығын және көзқарастарын өз қызығушылығымен және көзқарасымен сәйкестендіріп және негіздеп қабылдау, адамдармен қарым-қатынаста болу және келісу қабілеттілігі.
Тыңдалым арқылы коммуникация	Оқу бағдарламасы шеңберінде әр түрлі тақырыпта ауызша сөйлеудің негізгі мазмұнын түсіну және одан өзекті ақпаратты бөлу; сөйлеген адамның пікірін айырып тану, контекст бойынша сөздердің мағынасын анықтау; оқушының деңгейіне сәйкес келетін әр түрлі стратегияны пайдаланып, әр түрлі типтегі мәтіндердің мазмұнын түсіну және қабылдау; естігеннің негізгі мазмұнын, мәтін бөліктерін таныс сөздерге, фразаларға және естігені арқылы түсіну, нақты/керекті ақпаратты таңдау және түсіну;
Оқылым арқылы коммуникация	Оқу бағдарламасы шеңберінде әр түрлі ғылыми және әдеби мәтіндердің негізгі мазмұнын түсіну және олардағы өзекті мәселелерді бөлу, ақпарат іздеудің әр түрлі стратегиясын қолдану, контекст бойынша сөздердің мағынасын анықтау, автордың пікірі мен көз-қарасын тану, оқығанды түсіну тереңдігін және сөз мағынасын тексеру үшін әр түрлі сандық және қағаз түпнұсқасын қолдану.

4-кестенің жалғасы	
1	2
Жазылым	Оқу бағдарламасы шеңберінде әр түрлі мәтіндегі жазбаша жұмыстарды түзету және редакциялау, жазу, жоспарлау; нағыз және ойдан шығарылған оқиғалар туралы жазу біліктілігі; орфографиялық және грамматикалық қателерсіз жеткілікті сауатты жазу; қажетті стильді ұстау; әр түрлі байланыстырушы сөздерді пайдаланып, сөйлемдерді абзацқа байланыстыру.
Айтылым	Оқу бағдарламасы шеңберінде әр түрлі мәтіндегі әңгімелеуде ауызекі және ресми стильді пайдалану; қажетті ақпаратты алу үшін күрделі сұрақтарды қоя білу біліктілігі; күтпеген сұрақтарға жауап қайтару; тапсырма орындау барысында өз құрбыларымен қарым-қатынаста болу; лексикалық ерекшеліктерді сауатты пайдалану; оқиға және оның жүйесін мазмұндау.
Шығармашылық	Өзіндік тәсілдерді немесе әр түрлі жолдарды қолданып, мәселені шешуді іздеу және жаңа идеяны дайындау.
Зерттеу	Зерттеу мақсатына сәйкес деректер және ақпараттарды жинау жолдарын дайындау.
Техника және тәсілдер	Өзара жоспарлауды, орындауды және бағалауды қоса пән бойынша практикалық біліктілікті, оларға сәйкес рәсімдерді мен технологияны көрсету. Әр түрлі іс-әрекетке қатысу үшін негізгі техникалық тәсілдер мен моторикалық дағдыларды көрсету; топта және жеке жұмыс жасау жағдайында стратегия туралы өз ойын көрсету; рухани дамуды және физикалық дайындықты жоғарылату үшін тиімді әр түрлі әдістерді қолдану.
Рефлексия	Іс-әрекет жасауда шешім қабылдау және тұжырымды қалыптастыру, пікірлер, ойлар және оқиғалар туралы ой пікір ұсыну.
Сандық ойлаудың математикалық қабілеті	Санды қолдануды, есепті шығаруды, график, кесте және кең диапазондағы математикалық ұғымды, контексті және күнделікті жағдайда көрсетуді түсіну.

Қалыптастырушы бағалау сабақ берудің және оқытудың бөлінбейтін бөлігі болып табылады, ол жеке қосымша тапсырма немесе тест ретінде қаралмайды [25].

Критериалды бағалауда мақсаттарды анықтау технологиясы оқушылардың әрекетінде көрінетін, анықталатын оқу нәтижесі арқылы мақсаттарды құруды талап етеді. Аталмыш тәсіл өзінің жоғары қолданыстылығымен ерекшеленеді.

Әрекеттегі оқу мақсатының нақтылығы оқушылардан күтілетін белгілі бір әрекеттерді санамалауды талап етеді. Сонымен мақсат: «Ауа райы картасында белгілерді қолдана алу», келесідей түрде нақтылануы мүмкін: а) картада пайдаланылатын белгілерді ес арқылы жаңғырту; б) оларды тану; в) олардың көмегі арқылы картаны оқу; г) карта арқылы ауа райын болжау.

Былайша мақсатты нақтылау оқыту нәтижесі туралы жалпылама көріністен нақты өлшемдерге, оқушылардың табысқа жету критерийлеріне көшуге мүмкіндік туғызады.

Пәннің мақсатын нақтылау технологиясын суреттеу оқушылардың игеретін білім, білік, дағды, шығармашылық қызмет тәжірибесінің дамуы деңгейлерінсіз толық емес болар еді.

Игерудің үш деңгейін атап көрсетуге болады.

1-ші деңгей – танысу, ажырату. Бұл танымдық қызметі. Оқушы бұрын алған нысан, процесс немесе оларға қатысты әрекеттерді қайта қабылдаған шақта ғана орындауы мүмкін.

2-ші деңгей – алгоритмдік. Бұрын игерілген репродуктивті, алгаритмді әрекетті қолдану. Оқушылар аталмыш әрекетті орындаудың бағытталған негізінде бұрын қабылданған ақпаратты өз бетінше жаңғырту және қолдану арқылы орындайды.

3-ші деңгей – шығармашылық. Бұрын қабылданған білім мен білікті үлгілік емес тапсырмаларды шешу үшін қолдану. Бұл орындау процессінде оқушы жаңа ақпарат табатын продуктивті әрекет. Яғни олар эвристикалық әрекетті жүзеге асыра отырып, «ережесіз» бірақ өзіне белгілі аяда қызмет ете отырып, әрекеттің өзге ережелерін жасайжы, зерттеушілік қызметпен айналысады.

Мақсатты нақтылау қызметі процессі кезінде педагог аталмыш сабақтың пәні болатын мазмұн элементтерін анықтайды; стандарт талаптарын, уақыт мөлшерін, оқушылардың ерекшеліктерін басшылыққа ала отырып әр элемент үшін оның игерілу деңгейі мен жалпылама мақсатын анықтайды; мақсаттарды құрады және сәйкесіншесол мақсатқа жетуге қажетті әрекеттер әдәсә мен түрлерін таңдайды.

Оқытудың нәтижелерін тексеру және бағалау оқыту мақсаттарына бағытталған болуы тиіс. Педагогикалық практикада тексеру мен бағалауда мақсатқа барабарлық жоқ болатын құбылыстар белең алған. Мысалы, стандартқа сәйкес белгілі бір мазмұн элементі білім мен үлгілік дағды деңгейінде игерілуі керек (алгаритмдік деңгей), ал тексеру мен бағалау тестінің көмегімен, яғни дұрыс жауапты таңдау арқылы тану деңгейінде жүзеге асырылады.

Тестіні жалпы түрде құрылым ретінде ұсынса болады: Тест=Тапсырма+Өлшем, яғни кез келген тапсырманы, егер оның өлшемі көрсетілген жағдайда, тест деп санауға болады. Өлшем – тапсырылған қызметті орындаудың толық дұрыс тәсілі.

Оқушылардың жауабын өлшеммен қатар салыстырғанда тестінің орындалу сапасыны туралы қорытынды шығаруға болады. Оқытуда материалды игерудің үш деңгейіне сай келетін жетістіктің үш деңгейі бойынша тестілерді қолданады

(тану және жаңғырту, алгоритм бойынша әрекет ету, шығармашылық қызмет).

1-ші деңгейге:

- тану – көрсетіліп отырған объекті немесе құбылыс осы түрдің объектісіне немесе құбылысына сәйкес келетінін анықтау;
- айыру («таңдау тестісі») – мүмкін болатын жауаптардың ішінен бір немесе бірнешеуін таңдау, мүмкін болатын жауаптар нұсқалары тест мазмұнында болады;
- алмастыру тестілері – тастап кеткен сөзді, формуланы немесе басқа бір білім элементін қою сипатындағы тестілер тән.

2-ші деңгей үшін сындарлылық тестілері таңдап алынады: оқушы есінде бар ақпарат бойынша сәйкес жауап беруі тиіс. Үлгілік тапсырмалар да қолданылуы мүмкін.

3-ші деңгейге жаңа жағдайда білімін пайдалануға арналған (әр тапсырмаға өлшем әзірленеді) үлгілік емес тапсырмалар, оқушыны жауабын табу арқылы өзі үшін жаңалық ашуға итермелейтін мәселелерді (қажетті және мүмкін болатын тапсырмалар алдын ала әзірленеді) [26].

Бағалау критерийлерін мұғалім алдын ала дайындайды, ал сауаттылықты қалыптастыру мақсатында оларды оқушылармен бірлесіп әзірлеген дұрыс. Мысалы мұғалім тексеру жұмысын жүргізбес бұрын оқушыға бағаланатын жұмыстың критерийі бойынша баға беруін өтінеді (топпен немесе жұппен). Аталған критерийлердің ішінен оқушылармен бірлсесе отырып педагого басым критерийді таңдап алады. Оқушылардың критерийлерді түсінбей қалмасы үшін педагог олармен бағалау критерийлерін талқылап, түсіндіруі керек. Критерий мазсұны түсінікті тілмен жазылғаны дұрыс. Олар оқушылардың көз алдында (тақтада, плакатта жазылған т.б.) тұруы тиіс.

Критериалды бағалау жүйесі ағымдағы және қорытынды бағалау кезінде, сонымен қатар жетуі тиіс мақсаттарға қойылатын бағаларға келгенде өте қолайлы. Оған қоса, ол мұғалім, оқушы және ата-аналарды әрдайым қарым-қатынасқа түсіріп отыруды қамтамасыз ете отырып, оқытуда пайда болған мәселелерді диагностикалау әдісі болып табылады.

Ішкі жиынтық бағалау жыл аяғы және тоқсан аяғында оқушының прогресі туралы ақпаратты мұғалімдер мен оқушыларға беру үшін дайындалады. Ішкі жиынтық бағалау тоқсан бойында өтетін оқу мақсаттарына негізделген және мұғалімдерге әр оқушының жетістіктерін қадағалауға мүмкіндік береді.Мұғалім әдістемелік нұсқаулықтарды басшылыққа ала отырып оқушылардың оқу жетістіктерін формативті бағалау процессі кезінде бағалайды, балл қою схемасы бойынша ішкі жиынтық бағалауды жүргізеді.

Қалыптастырушы және ішкі жиынтық бағалау бойынша тапсырмалар барлық оқушыларға бағалаудың тең мүмкіндіктерін беруді ескере отырып дайындалады [25].

Сыныптар бойынша оқу бағдарламасының мазмұны пәндер бойынша оқу жоспарындағы ұсыныста берілген. Оқу жоспарындағы тапсырмаларды мұғалімдер оқушылардың барлық оқу мақсаттарына жеткеніне және оқу бағдарламасының мазмұнын білетіндеріне көз жеткізу үшін қолдана алады.

Оқыту мақсаты – берілген кезең аяғында оқушылардың дағдылар мен

түсініктерді, білімді меңгергендері немесе оларды түсінетінін көрсететін тұжырым. Олар пәндер бойынша сыныптан сыныпқа нақты құрылым прогресін көрсету үшін оқу жоспарында белгіленген. Оқу жоспары ұзақ мерзімді, орта мерзімді, қысқа мерзімді мақсаттарды жоспарлау үшін дайындалған.

Ұзақ мерзімді жоспар:

• ортақ тақырып бойынша оқу мақсаттарын бөлімдер бойынша топтайды;

• алдыңғы жұмыспен, мақсатпен өзара байланыс орнатуға, және оқытудың одан кейінгі жолдарын белгілеуге мүмкіндік береді;

• бөлімдер бойынша теңестірілген және басқарылатын байланысты орнатуды қамтамасыз етеді.

Орта мерзімді жоспар:

• мұғалімдерге өз сабақтарын жоспарлауда қажетті бөліктерді береді;

• сабақ беруде әр түрлі тәсілдерді қолданудағы мүмкіндік жолдарын анықтайды;

• оқытудың кіріспе, дамыту мен бекіту тәсілдерін және негізгі ресурстарын ұсынады;

• бағалаудың мүмкіндіктерін анықтайды;

• тіл қабілетін жақсарту бойынша талаптарды анықтайды.

Қысқа мерзімді жоспар:

• оқытуды ұйымдастыру үдерісін анықтайды: жаппай оқыту, топтық, жұптық жұмыс, жеке жұмыс;

• оқытудың әр түрлі тәсілдерін ұсынады;

• бағалауды ұйымдастыруға мүмкіндік туғызады және оқушымен оқу мақсатына жету туралы кері байланысты береді.

Ұзақ мерзімді, орта мерзімді және қысқа мерзімді жоспарлау бір-бірімен тығыз байланысты. Жоспарлау педагогикалық процесс барысында мақсатқа жетудің әдістері мен тәсілдерін, ондағы субъектілердің әрекеттерінің реттілігін құруды сипаттайды. Жоспарлау барлық қатысушылардың қызығушылығын тудырып, назарын сабаққа аудыртуы тиіс.

Ұзақ мерзімді жоспарлау білім жүйесіндегі саясатты құратын тұлғалар мен мектеп әкімшілігі арқылы әзірленеді. Ұзақ мерзімді жоспарлауды әзірлеу барысында білім беруді дамытудың жалпы қағидаттары (дамуының тұжырымдамасы); дамудың басты бағыттары мен бағдарламалары; қойылған оқу мақсаттарына жетуді қамтамасыз ететін маңызды шараларды іске асырудлың мазмұны мен реттілігін анықтайды.

Ұзақ мерзімді жоспарлауда бір оқу жылына арналған оқыту тақырыптары беріледі. Ал әр тақырыпқа неше сағат арнайтынын мұғалім өзі шеше алады [27]. Мұғалім әр сыныпта сабақ беру процессінде оқу бағдарламасының барлық мақсаттарын қамтуы тиіс. Бағалау процессінің қолайлы әрі тиімді болуы үшін әр тоқсанға формативті бағалау үшін 10 мақсаттан таңдап алынады. Таңдап алынған мақсаттар мұғалім мен оқушыларға пәнге қатысты түсінік пен дағдыларының ілгерілеуін анықтап отыруға мүмкіндік береді.

Әр тоқсан басында мұғалім тоқсан соңында формативті бағалау жүргізуі үшін қөажетті мақсаттардың бәрі оқу жоспарында қамтылғандығын анықтауы тиіс. Бұл оған алдын ала формативті бағалау жүргізуі үшін әрекеттірн

жоспарлауға мүмкіндік береді. Енді ұзақ мерзімді жоспарлау бойынша мысал келтірсек (5-кесте).

5-кесте – «Сауат ашу» пәні бойынша ұзақ мерзімді жоспар үлгісі, 1-сынып

1-тоқсан	**2-тоқсан**	**3-тоқсан**	**4-тоқсан**
1	2	3	4
Тыңдалым және айтылым:			
Оқушылар: • дыбыстарды дұрыс айтуға, сөз құрамында ажыратуға үйрене бастайды; • тыңдалған ақпаратты және әңгімелерді түсіне бастайды; • өз ойын және сезімін өзгелермен бөлісуді үйрене бастайды; • тыңдаған ақпараттан бір немесе бірнеше негізгі ойды анықтайды; • тыңдаған қарапайым өлеңдердің және әңгімелердің кейбір жерлерін жетекші сұрақтар арқылы мазмұндай бастайды; • оқушылардың пікірін тыңдауды және өзгелермен өз ойын бөлісуді үйрене бастайды.	Оқушылар: • дыбыстарды дұрыс айтуға, сөз құрамында ажыратуға үйренеді; • тыңдалған ақпаратты және әңгімелерді түсінеді; • өз ойларын жай сөйлемдермен жеткізе алады; • негізгі ойды анықтап, өздері тыңдаған ақпарат туралы сұрақ қояды; • тыңдаған әңгімені жетекші сұрақтар арқылы мазмұндайды; • сезімін өзгелерге түсіндірген кезде еркін,сенімді сөйлей бастайды.	Оқушылар: • тыңдалған ақпаратты және әңгімелерді нақты түсінеді және әңгімеге байланысты қойылған сұрақтарға ойлана жауап қайтарады; • тыңдалған ақпаратқа қатысты орынды сұрақтар қояды және жауап береді; • қарапайым әңгімелердің басты оқиғаларын мазмұндауды және әңгіме не туралы болатынын болжауды үйренеді; • өз ойы, сезімдерін және идеяларын өзгелерге түсіндіруде сөздік қоры толыға бастайды, тыңдалым қабілеті арта түседі.	Оқушылар: • тыңдалған ақпараттарға және әңгімелерге өз ойын білдіреді; • қойылған сұрақтарға жауап беру үшін зейін қойып тыңдай бастайды; • әңгімедегі негізгі оқиғаларды ретімен мазмұндайды; • тыңдайды, өз сезімін білдіреді және диалогқа қатысады.
Оқылым:			
Оқушылар: • сызба арқылы сөйлем құрастыра алады және оқиды; • сөздер мен жай сөйлемдерді буындап оқиды; • қарапайым суретті мәтіндер мен	Оқушылар: • сөздер мен жай сөйлемдерді тұтас, қатесіз және түсініп оқи бастайды; • әңгіме мен деректі мәтіндердің (ақпараттық, нұсқаулық, т.б)	Оқушылар: • шағын мәтіндерді мәнерлеп оқи бастайды; • оқыған мәтіндердің мазмұнын жүйелі баяндайды; • әңгіменің басын,	Оқушылар: • шағын мәтіндерді іштей түсініп оқуды үйрене бастайды; • оқыған мәтіндерінің мазмұнына өз пікірін білдіреді; • оқығаны бойынша

5-кестенің жалғасы

1	2	3	4
кітаптарда басты оқиғалар мен ақпаратты көрсете алады; • жиі кездесетін қарапайым сөздерді мәтіндерден бірден танып оқиды; • бейтаныс сөздердегі әріптерді, дыбыстарды таниды және қарапайым сөздерді оқу үшін дыбыс туралы білімдерін пайдаланады; • әңгіме мен деректі мәтіндерді (ақпараттық, нұсқаулық, т.б) мағыналық ерекшеліктерін түсіне бастайды.	мағыналық ерекшеліктерін түсінеді; • суретті кітаптардағы, қарапайым әңгімелердегі кейіпкерлерді анықтайды; • сөз бен сөйлемдерді дауыс ырғағына келтіріп оқиды және мағынасын түсінеді; жиі кездесетін сөздерді бірден танып оқиды және әріптерді, қарапайым сөздерде дауысты және дауыссыз дыбыстарды пайдаланады.	ортасын және соңын анықтауды үйренеді және осы ойларын суреттер арқылы көрсетеді; • қарапайым деректі мәтіндердің ерекшеліктерін тани бастайды; • кітаптың мазмұны көрсетілген беттен ақпаратты (бөлімдері, тақырыптары, беттері) іздеп табуды үйрене бастайды; жиі кездесетін сөздерді бірден танып оқиды және қарапайым жаңа сөздерді оқу үшін дыбысты дұрыс пайдаланады.	сұрақтарға жауап береді; • әліпби ретімен құрылған мәтіндерден (сөздіктер, анықтамалықтар, бейнелі кітаптар) ақпараттарды табу жолын үйренеді; • оқыған мәтіндері бойынша кейіпкерлердің іс-әрекетіне, ақпараттың берілуіне өз пікірін айтады (не ұнайды/не ұнамайды, себебі...); • кітаптың мазмұны көрсетілген беттен ақпаратты (бөлімдері,тақырыптары ,беттері) іздеп табады; жиі кездесетін сөздерді бірден танып оқиды және жаңа сөздерді оқыған кезде дыбысты сенімді пайдаланады.
Жазылым			
Оқушылар: • әріп элементтерін дұрыс байланыстырып, үзбей жазуға дағдыланады; • таныс дыбыстарды қолданып, әріп, буын, сөз жазады (өз есімін, дыбыстың графикалық сызбасын); • қарапайым әңгімелер мазмұнын белгі, суреттер арқылы көрсетеді.	Оқушылар: • әріптерді анық, бірдей арақашықтықта және сызықтарды үзбей дұрыс байланыстыра отырып, көркем жазады; • жеке сөздер мен жай сөйлемдерді сауатты жаза бастайды; • жазылым дағдыларын әңгімені жазу немесе ақпаратты көрсету үшін пайдаланады, қарапайым сөздер жазуға талпынады; • жазуда АКТ-ны пайдаланады, қысқа әңгімелер мен қарапайым деректі мәтіндердің айырмашылықтарын ескере отырып, сөздерден сөйлемдер құрап жаза бастайды.	Оқушылар: • сөйлемдерді, шағын мәтіндерді көшіріп, көркем жазады; • жеке сөздер мен жай сөйлемдерді сауатты жазады, грамматикалық тапсырмаларды (керекті әріпті қою, буын қосып, сөз құрап жазу) орындайды; • сөйлемдерде шақты дұрыс қолданып жазады, үлгілер, сызбалар, суреттер қолдана отырып, қарапайым мәтіндер мен сөйлемдер жазады, АКТ-ны қолданады.	Оқушылар: • жазу жылдамдығын арттыра отырып, көркем, сауатты жазады; • шағын сөйлемдерді есту арқылы жатқа жазады; • мұғалімнің көмегімен жоспар құрастырады және қарапайым мәтіннің мазмұнын жаза бастайды; • сөйлем түрлерінің тыныс белгілерін дұрыс қойып жазады; • өз жұмыстарын презентациялауға АКТ-ны пайдаланады; • қарапайым әңгімелер мен әдеби емес мәтіндер құрастыруда сөздерді орынды қолданады.

Орта мерзімді жоспарлау әдетте мұғалімдер тобы немесе жеке мұғалім арқылы жүзеге асады. Орта мерзімді жоспарлау ұзақ мерзімді жоспарлау арқылы анықталған бағыттарды нақтылап, қасқа мерзімге әзірленеді. Орта мерзімді жоспарларында қойылған мерзім аралығына негізгі мақсаттар дайындалады. Оларда әр тоқсанға немес бөлімге арналған оқыту тақырыптары белгіленеді. Ал сағаттарды бөлу мұғалімнің өз қолында [25].

Орта мерзімді жоспарларда мұғалімдерге сабақты өткізу, тақырыптар мен бөлісдер, сабақты оқушыларды ұйымдастыру, сонымен қатар пайдаланылатын ресурстар (интернет, текстер, тапсырмалар, видео- және аудиоматериалдар және т.б.) бойынша нұсқаулықтар беріледі (6-кесте).

6-кесте – «Сауат ашу» пәні бойынша орта мерзімді жоспар үлгісі

«Сауат ашу» пәні Бастауыш мектеп 1-сынып
1-бөлім: «Өзім туралы»
Осыған дейін меңгерілуі тиіс білім
1-бөлім үйде/балабақшада алынған білім мен дағдыларға негізделеді. Оқушылар әңгімелер мен өлеңдерді, өздерін сипаттауға керек кейбір сөздерді білуі керек.
Контекст
Бірінші бөлім оқушыларға бірін-бірі танып білуге мүмкіндік береді. Бірінші бөлім әлемтану, ғылымға кіріспе пәндерімен байланысты. Бөлімде дыбыстар жүйелі әрі арнайы оқытылады, дауысты, дауыссыз дыбыстарды ажыратып, графикалық түрде белгілейді. Дыбыстардың айтылу ерекшеліктерімен танысады. Дыбыстан буын, буыннан сөз, сөзден сөйлем құрауға және оны сызба бойынша оқуға дағдыланады. Мұғалімдер тапсырмаларға қатысты әңгімелер, өлеңдер немесе санамақтар айтуы және оларды хормен қайталатуы арқылы оқушылардың үйренуіне мүмкіндік беруі керек. Бұл бөлімде жеке бас гигиенасын, өмір қауіпсіздігін, өзінің денсаулығын және мектеп ішіндегі қауіпсіздікті сақтау ережелері үйретіледі.
Қысқаша шолу
Бұл бөлім «Менің ұнататын заттарым» деген тақырыптан бастап, үй туралы ақпаратты ортаға салуға ауысады, осы арқылы оқушыларға топта, жұпта бір-біріне сұрақ қоюға және жауап беруге дағдыланады, бірігіп өлеңдер және әдеби емес мәтіндер құрастыруды бастайды.

Оқу бағдарламасына сілтеме	**Оқу мақсаттары**	**Ұсынылатын оқыту іс-әрекеттері**	**Мұғалімге ескертпелер (оқыту әдістемесі бойынша)**	**Оқыту ресурстары**
О6 Оқу түрлері	Қарапайым сөздер мен сөйлемдерді буындап, тұтас әрі дұрыс оқиды.	**Фонетика**		http://www.mes-english.com/flashcards/family.php
		(МК,Ұ) Дыбыстардың анық, дұрыс айтылуын, әріппен белгіленуін арнайы, жиі қайталап отыру қажет. Оқушылардың дыбыстарды меңгеру деңгейін, буындап тұтас, дұрыс оқуын	Бөлімді меңгеру үшін дыбыстарды жүйелі түрде үйрету қажет. Осы бөлімде А, Н, Л, М, О, Т, У дыбыстарын және оларға сәйкес әріптерді үйренуі және әріптен буын,	Қазақ тілінің дыбыстары мен әріптеріне арналған ойын түрлері https://www.

		ескеру керек.	буыннан сөз құрап оқуға жаттығуы керек. Осы бөлімді оқу үшін әріптің баспа/жазба үлгілері жазылған көлемді карточкалар дайындау қажет. Интерактивті ойындар ойнату үшін қосымша құралдар қажет болады. Мысалы: қандай да бір фонемадан басталатын заттар, суреттер, т.с.с.	education.gov.uk/publications/standard/publicationdetail/page1/DFES-00281-2007 Volina V. “ABC for fun” MOSCOW, Prosveschenie. 1991. http://www.labirint.ru/books/200665/, “How teach child to read?” etc
Т/А1 Тыңдалған ақпараттың мазмұнын түсіну Т/А 3 Тыңдалған материалды мазмұндау Т/А4 Астарлы мағынаны анықтау	Өзгелерді тыңдайды, түсінеді және сәйкес әрекет жасай алады. Тыңдалған материалдың мазмұнын жетекші сұрақтардың көмегімен жай сөйлемдермен айта алады. Түрлі мазмұнда қарым-қатынас жасау үшін жаңа сөздер үйренеді.	**Сұрақ қою** **(МК)** Берілген бөлімді өзіңізге ұнайтын бір затты көрсетіп, ол зат сізге несімен ұнайтынын біршама дәлдікпен, жан-жақты сипаттаудан бастаңыз**.** **(Ұ)** Оқушыларды сіз ұстаған зат бойынша көбірек сұрақ қоюға ынталандырыңыз, жетекші сұрақтардың көмегімен мазмұндауға үйрете бастаңыз. **(Ж,Қ)** Оқушыларды жұпқа бөліңіз. Оларға сіздің затыңыз туралы көбірек мәліметті есте сақтауды тапсырыңыз және мұқият тыңдап отырған оқушыларды мадақтаңыз. Тыңдау дағдыларын бағалаңыз: - оқушылар ақпараттың бір немесе бірнеше бөлігін есте сақтай алды; - оқушылар жұппен	Оқушылар үшін пайдалы болатын затты анықтап алыңыз (мысалы, ойыншықтар, белгілі бір жердің суреті). Оқушының қызығушылығына сәйкес келетін сөздік қор мен сұрақтар үлгісін көрсетіңіз. «Бұл зат сізге неге ұнайды? Сіз оны қайдан алдыңыз?», т.б. Өзіңіз оқушылар тарапынан қойылуы мүмкін деген кейбір сұрақтарды алдын ала болжап жазып қойыңыз және оның ішінде қайсысы тақырыпты ашуға көмектесетінін анықтап, сабақ барысын соған сәйкестендіріп құрыңыз. Мысалы: Сіз оны қашаннан бері ұстап жүрсіз?	

		жұмыс істеген кезде бір-біріне кезек беріп сөйлей алады.	Ол сізге неліктен қымбат? т.б. Мағыналы сұрақ қойған оқушыларды мадақтаңыз. Жақсы қойылған сұрақтарды кейінірек еске салу үшін жазып отырыңыз. Тақырыпты толығырақ ашу үшін әңгімелер, өлең-тақпақтар, шағын ертегілер, жұмбақтар және санамақтар айтыңыз. Бірнеше рет қайталап оқушылардың ертегі, өлең және санамақты жаттап, есте сақтап алуына және өздері айтуына мүмкіндік беріңіз.	
		Ұнататын заттарын ортаға салу		
Т/А 3 Тыңдалған материалды мазмұндау Т/А5 Әлеуметтік және іскерлік ортадағы тілдік нормалар	Тыңдалған материалдың мазмұнын жетекші сұрақтардың көмегімен жай сөйлемдер арқылы айта алады. Түрлі жағдаяттарға байланысты қарым-қатынас барысында сөздік қорын пайдаланады.	**(Т)** Оқушыларды өздерінің ұнататын заттарын бір-біріне көрсетуі әрі түсіндіруі үшін топқа бөліңіз. **(Ұ)** Сынып болып бір-біріне қоятын сұрақтарды анықтап алыңыз. **(Ж,Қ)** Жұпта бірі-біріне ұнататын заттары туралы сұрақ қойып, оларға жауап береді. Бұл тапсырманы жұптағы оқушылардың орнын ауыстыра отырып, бірнеше рет қайталатып және әрдайым қойылған сұрақтарды жетілдіріп отыру керек. Оқушылардың келесі қабілеттерін бағалаңыз: • лайықты, орынды сұрақтар қоюын;	Оқушыларға өздерінің жақсы көретін ойыншықтарын немесе сүйікті жерлерінің суреттерін, фотоларын алып келуді тапсырыңыз. Фото, сурет әкелген оқушылар коллаж немесе суретті кітап құрастырады. Алдында қойылған сұрақтарды қайта қарап шығыңыз. Мағыналы сұрақтарды жазып алып, постер ретінде қабырғаға іліңіз. Сұрау есімдіктерін пайдаланыңыз. Мысалы: кім? не? неге? қашан?	Жазылым ретін үйрету процессі туралы толығырақ: http://www.teachfind.com/national-strategies/teaching-sequence-

		өзге оқушылардың қарапайым сұрақтарына жауап беруін.	Мағыналы/қызықты сұрақтар қойған және сұрақтарға нақты жауап берген оқушыларды, сонымен қатар көбірек қолдауды қажет ететін оқушыларды бақылап, аты-жөндерін белгілеп отырыңыз.	writing-0
Ескерту: Бөлім дегеніміз – белгілі бір тақырыпты қамтитын сабақтар жүйесі. **Ү** = ұжымдық жұмыс (сыныппен) **Т** = топтық жұмыс **Ж** = жұптық жұмыс **Ө** = өзіндік жұмыс **ОТ** = оқушының тәжірибесі **МК** = мұғалімнің көрсетуі **Қ**= қалыптастырушы (формативті) бағалау				

Қысқа мерзімді жоспар орта мерзімді жоспар негізінде бір тақырып бойынша бір сабаққа араналып жасалады. Қысқа мерзімді жоспарлар пән бойынша сабақ мазмұнын жоспарлауға нақты әдістемелік нұсқаулар береді. Қысқа мерзімді жоспарлар ұзық және орта мерзімді жоспарларда бар мақсатқа жетуге қажетті ресурстарды пайдаланудың нақты тәсілдерін көрсетеді. Қысқа мерзімді жоспарды немесе сабақ жоспарын орта мерзімді жоспардың соңында көрсетілген үлгі бойынша мұғалімнің өзі әзірлейді.

Сабақтарды жоспарлау мұғалімдерді сабақтардың кімге әзірленгенін, нені үйрету керек және қай бағалау әдісін пайдалануға болатыны туралы ойлануға жетелейді. Қысқа мерзімді жоспар сабақ мақсаттарын, міндеттерін, пайдаланылатын құралдар мен конспект-жоспарларды қамтиды. Сабақтың әр бөлігі минут бойынша есептелген болу да мүмкін [27].

Дәстүр бойынша, сабақ «тұтас, толық, уақыты шектелген, оқу жұмысы оқушылардың тұрақты құрамымен жүзеге асырылатын білім беру процесі ретінде анықталады.

Аталған сабаққа мынадай белгілердің жиынтығы сәйкес:

- белгілі білім беру (оқыту және дамыту) және тәрбиелік мақсаттарының болуы;

- қойылған мақсаттарға тиісті нақты оқу материалын таңдау;

- қойылған мақсаттарға қол жеткізуге ықпал ететін құралдар мен оқыту әдістерін таңдау;

- балалардың оқу қызметін ұйымдастыру.

Қазіргі заманғы сабақ статикалық емес, бірақ «вариативтік», үнемі дамитын, ұжымдық-жеке оқытушы мен оқушының өзара қарым-қатынастың ұйымдастырушылық формасы ретінде қарастырылады. Сабақ – білім беру

процесінің барлық қатысушыларының шығармашылық нәтижесі. Әрбір сабақтың өз құрамы бар – қезеңдері, компоненттері және өзінің анықталған құрылысы – құрылымы.

Сабақтың сыртқы құрылымы сабақтың (оның құрамдас бөліктері) кезеңдерінің жүйесі болып табылады.

Бастауыш мектептегі математика сабағының құрылымы мынадай болуы мүмкін:

I кезең. Сыныпты ұйымдастыру.

II кезең. Бұрын меңгерген білім мен дағдыларды (қайталау) өзектендіру.

III кезең. Жаңа білім мен дағдыларды (жаңа материалды оқыту) қалыптастыру.

IV кезең. Алған білім мен дағдыларды (оқу тапсырмаларды шешу) қолдану.

V кезең. Сабақтың нәтижелері [27].

1 сыныпқа арналған «Бейнелеу өнері» пәні бойынша қысқа мерзімді жоспарының үлгісі көрсетіледі.

7-кесте – Сабақ жоспарының үлгісі

Сабақтың тақырыбы: Мен өз мектебімде нені көре аламын?	**Мектеп:**	
Күні:	**Мұғалімнің аты-жөні:**	
Сынып:	**Қатысушылар саны:**	**Қатыспағандар:**
Оқыту мақсаттары	- қоршаған ортаның кейбір ерекшеліктерін, таныс образдар мен формаларын ажырата бастау; - зерделеу, жазу, бақылау, елестетуды үйрену кезінде өз идеялары мен сезімдерін әр түрлі тәсілдермен көрсету және жеткізе білу; - қоршаған орта және жекелеген формаларды бейнелеу кезінде, кеңістік түсінігінің дамуын көрсету; - көркем туындылардың кейбір сипаттамасын түсіне және жеткізе білу; - қажеттілігіне қарай өз жұмысы туралы қарапайым түсініктеме жасау; - қарапайым тәсілдер арқылы өз идеялары мен сезімдерін білдіру және жеткізу үшін, кейбір қоршаған ортадағы визуалды элементтерді пайдалану және тануды үйрену.	
Сабақ мақсаттары	**Барлық оқушылар:** • Сурет, баспа сурет салуда материалдармен жұмыс жасай алады; • Нысандар мен беттерді қайта жасай отыра, сызықтарды, формаларды, үлгілер мен текстураларды қолданады.	
	Оқушылардың көпшілігі: • Сурет салу және баспада қолданылатын материалдармен мақсатты түрде жұмыс жасай алды • Нысандар мен беттердің сапасын ескеріп, шығармашылықпен таңдау жасап, сызықтар, формалар, үлгілер мен текстураларды ажыратады және пайдаланады.	

	Кейбір оқушылар: • Таңдағанын түсіндіре отырып, сурет салу және баспа кезінде материалдармен мақсатты түрде жұмыс жасай алады • Нысандар мен беттердің сапасын ескеріп, шығармашылықпен таңдау жасап, сызықтар, формалар, үлгілер мен текстураларды ажыратады және пайдаланады.
Тілдік мақсаттар	**Оқушылар:** Айналадағы бұйымдардың белгілерін сипаттау және олардың қалай көрсетілгенін түсініп, көрсету үшін сын есімдерді қолдану **Пән лексикасы мен терминологиясы:** тегіс, тегіс емес, үлкен, кішкентай, қатты, жұмсақ, ауыр, жеңіл, сурет, баспа, айқындау, қарындаш, балауыз борлар **Диалог/жазу үшін қажетті лексика мен терминология:** *Талқылауға арналған сұрақтар:* Альбом не үшін қажет? Сіз қандай формалар/сызықтар көріп тұрсыз? Бұл бейне қалай жасалған? Бұл жасаған сүртпеден қалай ерекшеленеді? Барлық нысандар мен беттер басуға жарай ма?
	Диалог/жазу үшін қарапайым тіл: Сіз … неліктен екендігін айта аласыз ба? Сіз осы нысанды/бөлменің бұрышын салдыңыз ба? Үлгілер мен текстураларды басу үшін басқасына қарағанда осы нысанның беті жақсы ма?
Осыған дейін меңгерілген білім	Сезімге, музыкаға, қозғалысқа және абстрактілік өнерге жауап бере және сурет сала отырып, баспаларда сызықтар мен формаларды жасау

Сабақ барысы

Сабақ кезеңдері	**Сабақтағы жоспарланған әрекет**	**Ресурстар**
Сабақтың басталуы 0-3 минут 4-6 минут	**(Ұ, МК)** Оқушыларға өз альбомыңызды көрсете отыра, таныстырыңыз. Сынып бөлмесінің бірнеше эскиздерін көрсетіңіз. «Бұрын кім альбомды қолданып көрді?», «Альбом не үшін керек?», т.б. сұрақтарды қойыңыз. Олар сынып бөлмесінің қызықтыратын фрагменттері мен нысандарын қамту үшін өздерінің альбомдарында жұптасып жұмыс істейтінін түсіндіресіз. Олар таңдап алынған/ұсынылған фрагменттермен жұмыс істейді. Суретті қалай салу керектігін көрсетіңіз. Оқушылардан алдыңғы бөлімдегі таңба салу техникасынан нені естерінде сақтағанын сұраңыз. Олардан мектеп ғимаратынан көрген бұйымдарды сиппатап беруді сұраңыз. Олардың өздері көре алатын әртүрлі сызықтар мен формалар туралы және оларды қалай бейнелеуге болатындығы туралы ойлануын сұраңыз.	Мұғалімнің альбомы Оқушылардың альбомдары Қарындаштар
Сабақтың ортасы 7-17 минут	**(Ө, ОТ)** Оқушылар өздері сынып бөлмесінде көре алатын түрлі нысандар, осы нысандардың сызықтары мен формалары және оларды суретте қалай көрсете	«Таңбаны ойлап

	алатыны туралы ойлана отыра, альбомдарында жеке жұмыс істейді.	табыңыз!» ойыны
18- 21 минут	**(Ұ,Қ)** Оқушылар жасаған нобайлардың үлгілерімен бөлісіңіз. «Сіз неліктен бөлменің осы нысанын/фрагментін салдыңыз?», «Сіз қандай формалар көрдіңіз?», «Сіз қандай сызықтарды көрдіңіз?», т.б. сұрақтар қойыңыз	Таңбаларға арналған кесілген қағаз (мысалы, газет қағазы)
22- 27 минут	**(Қ, МК)** «Бұйымды тауып алыңыз» ойыны арқылы таңбалармен таныстыру. Мұғалімнің альбомынан сынып бөлмесінің қандай да бір бұйымның таңбасын көрсетіңіз. Оқушылар таңба арқылы бұл қандай нысан екендігін болжап беруін сұраңыз. Олар тапқан кезде нысанды (суретті) көрсетіңіз. «Кім бұрын таңбалар жасап көрді?» деген сияқты сұрақтар қойыңыз. Оларға сынып бөлмесіндегі қызықтыратын текстуралар мен нысандарды көрсету үшін алдын ала кесілген парақтар мен балауыз борлармен шағын топтарда жұмыс істейтінін түсіндіріңіз. Бұны қалай істеу керектігін көрсетіңіз. Ерік білдірушілердің көрсетілімге көмектесуін сұраңыз. «Барлық нысандар мен беттер текстураны көрсететін жақсы таңба бере ала ма?», «Үлгі» деген сөз нені білдіреді?», «Текстура» деген сөз нені білдіреді?», т.б. сұрақтар қойыңыз	Балауыз борлар
27-37 минут	**(Ж, ОТ)** Оқушылар беттер мен нысандардан жасалған үлгілер мен текстуралар туралы және оларды таңбада қалай көрсету керектігі туралы ойлана отырып, өз таңбаларын жасау үшін жұптасып жұмыс істейді. Бірлесіп жұмыс істеген оқушылар басып шығару кезінде бір-біріне қағазды ұстап тұру үшін көмектесе алады. Бұл альбомдарына жазылуы үшін жұмысты дауыстап айтыңыз (түрін атаңыз).	
Сабақтың соңы	Құралдарды жинаймыз	

Қосымша ақпарат		
Дифференциация – сіз қолдауды қалай жоспарлайсыз? Сіз қабілеті жоғары оқушыларға тапсырма беруді қалай жоспарлайсыз?	**Бағалау** – сіз оқушылардың материалды игеру деңгейін тексеруді қалай жоспарлайсыз?	Пәнаралық байланыстар Денсаулық және қауіпсіздік АКТ-мен байланыс Құндылықтармен байланыс (тәрбиелеу элементі)
• Шығармашылық міндеттердің нәтижелерін дифференциациялау. • Міндеттерді оқып-үйренуді мұғалімнің альбомы мен көрсетуі арқылы үлгілеу.	• Басында, ортасында және алдыңғы сабақта үйренген материалдарға шолу жасау. • Бақылау, тыңдау • Сұрау	Музыкамен (музыкалық сүйемелдеу), ғылыммен (материалдарды

• Мұғалім мүмкіндігінше басшылық жасайды және қолдау көрсетеді • Оқушылардың бір-бірін қолдап, жұмыс істеуін ынталандыру (біреуі басып шығарып жатқанда, екіншісі газетті ұстап тұрады). • Мұғалім неғұрлым күрделі баспаны ұсыну		зерттеу) және оқу бағдарламасына сілтемемен (формасын зерттеу) байланыстар. Басқалармен жұмыс, пікірлерді құрметтеу

Рефлексия Сабақтың мақсаттары/оқу мақсаттары шынайы болды ма? Оқушылар бүгін нені үйренді? Сабақтағы көңіл-күй неге ұқсас болды? Менің дифференциялық әдісім дұрыс болды ма? Мен уақытында үлгердім бе? Мен өз жоспарыма қандай өзгерістер енгізуді қалар едім және неге?	Осы тарауды сабақтың рефлексиясы үшін пайдаланыңыз. Сіздің сабағыңыз туралы сол жақ бағандағы сұрақтарға жауап беріңіз

Қорытынды бағалау

Сабақтың қандай екі аспектісі жақсы өтті (сабақ беру туралы, сондай-ақ үйрету туралы да ойланыңыз)?

1:

2:

Қандай екі нәрсе сабақты жақсартатын еді (сабақ беру туралы, сондай-ақ үйрету туралы да ойланыңыз)?

1:

2:

Мен сабақ барысында сынып және жекелеген оқушылар туралы келесі сабаққа дайындалуыма көмектесетін қандай деректерді білдім?

Қалыптастырушы бағалаудың нәтижелері «жетті» немесе «талпынады» деген шешім түрінде оқу мақсаттары бойынша журналда тіркелінеді. Нәтижелерді жинау мұғалімге бағалаудың соңғы нәтижелерін көруге ғана емес, оқу үдерісі барысында туындайтын жеке жағдайлар мен мәселелерді де көруіне мүмкіндік тудырады. Аталған нәтижелерді тіркеу жүйесі оқушылармен кері байланысты, ал мұғалімге оқушыларды көмек көрсететіндей сабақтарын жоспарлауға мүмкіндік береді.

Мұғалім оқушының оқу мақсатына жеткеніне сенімді болса «жетті» нәтижесін қояды. Оны мұғалім тапсырмаларды орындау кезінде дағдыларды байқаса немесе тапсырманы сыныпта және үй жұмысын орындағанда қояды. Қабылданған шешімді қолдау үшін дәлелдер жеткілікті болу қажет (тұжырымдау) (мысалы, мұғалімнің жазбасы, үйде немесе сабақта орындаған тапсырмалары).

«Талпынады» нәтижесі, егер оқушы оқу мақсатына жетпесе немесе жетуге әлі де талпынатын жағдайда қойылады. Мұғалім оқушыға оқу мақсатына жету үшін тоқсан барысында бірнеше рет мүмкіндік беруі қажет.

Әр тоқсан басында оқушылар мен ата-аналар қалыптастырушы бағалауға іріктелінген оқу мақсаттарымен таныстырулары керек. Бекітілген белгілі кезеңде жеке әр оқушының жетістігі туралы есеп берілуі тиіс.

Әр тоқсанның ортасында мұғалім жеткен немесе әлі де талпынатын оқу мақсаттарының саны бойынша ақпаратты, аралық кері байланыста ұсынып отыруға тиіс. Есептің үлгісі Қосымшада берілген. Түсініктеме кемінде оқу мақсатына жету және бір-екі облыс бойынша оқушылардың тоқсанның екінші жартысында өз нәтижелерін жақсартуға барлық күштерін салатын ұсыныстардан тұрады. Мұғалім өзінің ата-аналар және оқушылармен сұхбатында тоқсан бойындағы прогресті пайдаланып және оқушының қай кезеңде жетісті болған сәттеріне және оларға қай жерде қосымша көмек көрсетуге болатынына көңіл бөледі.

Мұғалімнің есептегі түсініктемесі позитивті және конструктивті болуы, және оқушылардың осы уақытқа дейін қандай оқу мақсатына жетуге талпынып жүргенін, оның нәтижесі оқушыда қалай болатыны көрсетілуі керек. Есептің соңындағы мұғалімнің қорытынды түсініктемесі келесі аспектерден тұру керек:

• оқушылардың мектептегі оқуына деген көзқарасы;

• қаншалықты жақсы олар топта немесе жеке жұмыс жасай алады;

• жұмыста немесе оқу мақсатында өздерінің аса жетісті болған аспектілері;

• олардың өз жұмысын ұйымдастыруы және жоспарлау қабілеті;

• жұмысқа деген мотивация және құлшыныс [27].

Барлық пәндер бойынша қалыптастырушы бағалау бойынша іріктелген оқу мақсаттары туралы ұсыныстары бар құжаттар қолжетімді. Аталған құжаттар:

• бағаланатын оқу мақсаттарынан;

• бағалау бойынша ұсыныстар: қалыптастырушы бағалау үшін тапсырмаларды жоспарлау бойынша ұсыныстардан;

• жетістік критерийлері: оқушының оқу мақсаты «жетті» немесе «талпынатынын» анықтайтын критерийлерден тұрады.

Мысал ретінде «1-сыныптағы «Дүниетану» пәнін бағалау бойынша әдістемелік ұсыныстар» құжатынан үзінді берілген.

8-кесте – Бағалауға арналған ұсыныстар

Оқу бағдарламасына сілтеме	**Оқу мақсаты**	**Бағалауға арналған ұсыныстар**
1.1 Отбасым	1.1.1.1 Түрлі дереккөздерді зерттей отырып, «Отбасы» ұғымын түсіну және мәнін түсіндіру	Мұғалім оқушылардың «отбасы» туралы түсініктерін бағалайды. Оқушылардан отбасылық шежіре ағашын жасауды, отбасы мүшелерін сипаттайтын постер жасауды, отбасылық мерекелер, отбасылық дәстүр, отбасы мүшелерінің қарым-қатынасы туралы әңгімелеуді өтінуге болады. Оқушыларды отбасылық шежіре ағашының үлгісімен қамтамасыз еткен жөн. Оқушылар тапсырманы отбасы мүшелері, туыстары туралы деректерді пайдаланып орындайды. Қажет болған жағдайда мұғалім қосымша деректер ұсына алады.
Жетістік критерийлері		
Оқушы оқу мақсатына жетті, себебі		**Оқушы оқу мақсатына жетуге талпынады, себебі**
түрлі дереккөздерді пайдалана отырып, «отбасы» туралы түсінігін және отбасы мүшелерінің қарым-қатынасын толық жеткізе алады.		«отбасы» туралы түсінігін және отбасы мүшелерінің қарым-қатынасын жеткізуде қиналады.

Қорытынды

Қазақстан Республикасындағы орта білім мазмұнында қазір орын алып келе жатқан сапалы өзгерістер салдары ретінде бағалау жүйесіндегі өзгерістерге жетелейді. Білім алушылар жетістіктерін бағалауда оқудағы жағымсыз сәттерді жоюға мүмкіндік беріп, оқу үрдісін жекелендіруге, білім алушылардың оқу мотивациясын және оқу дербестігін көтеретін көзқарастар талапқа ие болып шығуда.

Бағалаудың жаңа жүйесі білім беру үрдісіндегі мұғалімнің өзінің де рөлі өзгеріп отырғанына ықпал етеді. Тұлғалық-бағдарлы технологиялар оқу үрдісін субъектілер арасындағы әріптестік (бірлескен қызмет) негізінде жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Мұғалім мен білім алушылардың өзара әреткеттесуі үзілмей, оған қоса, көтермелеумен қолдау тауып отырады. Бағалау үздіксіз жүреді, сапалы нәтижеге қозғалыс үрдісінің өзі бағаланады. Білім алушылар өзінің біліміндегі ақаулықтарын өз бетінше және саналы анықтап, мұғаліммен бірге оларды жою бойынша жұмыс жүргізеді, бұл бастауыш мектепте әсіресе маңызды [28].

Мұғалім мен білім алушының осындай өзара әрекеттерінің үлкен құндылығы олардың білім беру үрдісінде белсенді әрекеттесуінде, қажет кезінде бір-бірінің пікірлеріне сыйластықпен қарап, ауысуында түйін тауып отыр. Өздігінен бағалау нәтижеге емес, білім үрдісіне, оның сапасына бағыт алғаны маңызды.

«Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДБҰ-да критерийлік бағалау жүйесінің енгізілу тәжірибесі критерийлік бағалау жүйесі қолданысының тиімділігін көрсетіп, нақты тәжірибені Қазақстан Республикасының жалпы білім беретін мектептерінде қолдану қажеттілігін растады.

Бастауыш буында критерийлік бағалауды енгізу қажеттілігі, ең алдымен, бастауыш білім жүйесінің жеті түйінді құзыреттіліктер негізінде жеке тұлғаның тұтас дамуы үшін іргесін қалауы қажеттілігіне негізделген, ал бағалау жүйесі болса, білім мазмұнының жаңару үрдісіне сәйкес келуі тиіс.

Критерийлік бағалау жүйесін білім беру үрдісінде қолдану бойынша әдістемелік ұсыныстар жалпы білім беретін мектептердің әдіскерлері мен мұғалімдері үшін әр оқушының жетістіктерін жекелеп, сынып деңгейін және тұтас білім беру үрдісінің нәтижелерін бағалауда практикалық нұсқау болады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1 Жиркова З.С. Диагностика мотивационной образовательной среды сельской школы. // Вектор науки ТГУ. Серия: Педагогика, психология. 2011. – 115-121 с.

2 Основные результаты международного исследования образовательных достижений 15-летних обучающихся *PISA*-2012. Национальный отчет. – Астана: НЦОСО, 2013. – 283 с.

3 Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. Қазақстан Республикасы Президентінің №1118 Қаулысы – Астана: Ақорда, 2010 жыл 7 желтоқсан www.nkaoko.kz/documents/law_of_education/

4Бражник М.О. Система оценивания в школьном образовании Финляндии. - Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена. // Народное образование и педагогика в отдельных странах. - Выпуск № 102. 2009.

5Бражник М.О. Оценивание учащихся основной и старшей школы в Финляндии. - Электронное научное издание (научно-педагогический интернет-журнал). - Ноябрь 2009 г. http://www.emissia.org/offline/2009/1367.htm

6О системе образования в Финляднии (справочник для семей эмигрантов). -Vantaan kaupunki, Sivistystoimi. -2013.

7Информация интернет ресурса. - http://terve.su/zagadki-finskoy-shkoly-menshe-uchi.

8http://www.vatanym.ru/?an=vs310_events2

9Алишев Т.Б., Гильмутдинов А.Х. Опыт Сингапура: создание образовательной системы мирового уровня. // Журнал «Вопросы образования». - Выпуск № 4. 2010.

10 http://diplomabroad.ru/singapur/sistema_obrazovaniya_v_singapure/

11 http://www.educationsystems.info/item921.html

12Корф Д. В. Образовательное право и образовательная система Великобритании // Ежегодник российского образовательного законодательства. -М.: Федеральный центр образовательного законодательства. 2006.

13 http://www.studentinfo.net/faq84-secondary-school.

14«Педагогикалық диалог» ақпараттық-әдістемелік журналы. – Астана, «НЗМ» ДББҰ 1(7) 2014

15«Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ оқушыларының оқу жетістіктерін критериалды бағалаудың жүйесін енгізу тұжырымдамасы,«Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Басқармасының 2012 жылдың 31 тамыздағы №38 шешімімен бекітілді.

16Интегрированная модель критериального оценивания. Методические рекомендации . – Астана. АОО НИШ.

17«Педагогикалық диалог» ақпараттық-әдістемелік журналы. – Астана, «НЗМ» ДББҰ 1(7) 2014.

18Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии. -М.: Педагогика. 1989. -190 с.

19Березовин Н.А., Цырельчук Н.А., Чеховских М.И. Психология и педагогика. В 2 ч. Минск. -2002. Ч. 2 (по Керроллу и Блуму).

20Бастауыш білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты. 2012 жылғы 23 тамыздағы Қазақстан Республикасы Үкіметінің № 1080 Қаулысы.

21Боброва, И. Сетевые проекты и управление качеством образования // Директор школы. 2008. - №2. - С. 36-41.

22Квитова Л.Ф. Как проверить качество сформированности умений // Начальная школа плюс До и После. - 2008. - №2.-С. 62-70.

23Красноборова А.А. Критериальное оценивание как технология формирования учебно-познавательной компетентности учащихся тема диссертации и автореферата по ВАК 13.00.01, кандидат педагогических наук. – М.: 2012. – 36 с.

24«Педагогикалық диалог» ақпараттық-әдістемелік журналы «НЗМ» ДББҰ №2(8). 2014, - С. 6-10.

25 Бастауыш мектептің мұғалімдеріне арналған критериалды бағалау бойынша басшылық, «НЗМ» ДББҰ.

26Критериалды бағалау жүйесі бойынша әдістемелік нұсқаулық, Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2013.

27Методические рекомендации по разработке краткосрочных планов по образовательной области «Искусство» в 1 классе, -Астана. НАО. 2014.

28Суртубаева Д.А. К вопросу о критериальном оценивании учебных достижений учащихся. –Астана. НЦПК «Орлеу». 2014.

Мазмұны

Кіріспе..... 3
1 Бастауыш мектепке оқушылардың оқу жетістіктерін критериалды бағалау жүйесін енгізудің әдіснамалық және оқу-әдістемелік негіздері... 5
1.1 Критериалды бағалау оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау жүйесі ретінде..... 5
1.2 Бастауыш мектептегі оқушылар жетістіктерін бағалаудағы халықаралық тәжірибе..... 11
1.3 «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДБҰҰ мысалында критериалды бағалау жүйесін енгізудің отандық тәжірибесі..... 24
1.4 Бастауыш мектепте оқушылардың оқу жетістігін бағалаудың критериалды жүйесін енгізудің әдіснамалық негіздері..... 32
1.5 Оқушылардың оқу жетістіктерін критериалды бағалау жүйесін бастауыш мектептке енгізудің оқу-әдістемелік негіздері..... 36
Қорытынды..... 55
Пайдаланылған әдебиеттер тізімі..... 56

Введение

В современном мире роль образования как стратегического ресурса общества, обеспечивающего прогресс во всех сферах, требует системных изменений. Школа, как основная и самая продолжительная ступень образования, становится ключевым моментом обеспечения нового качества образования, от чего зависит дальнейшая жизненная успешность каждого гражданина, и общества в целом [1].

Важно создать условия для обеспечения прав учащихся и их родителей на получение полноценного, удовлетворяющего личные потребности каждого индивидуума образования. Многообразие форм и методов обучения должно сопровождаться объективной информацией о качестве оказываемой образовательной услуги, что возможно выявить в процессе оценивания достижений обучающихся.

Актуальность пересмотра процесса оценивания сегодня определяется современными стратегическими задачами образования, необходимостью повышения уровня образования с учетом международных стандартов и современных требований к качеству образования, необходимостью разработки единых требований к отметке и оценке учебных достижений обучающихся в целях обеспечения объективности результатов обучения и конкурентоспособности выпускников казахстанской школы за пределами страны. Анализ результатов Казахстана в международном исследовании *PISA*-2012 [2] показал необходимость совершенствования национальной системы образования, системы оценивания и мониторинга качества образования как приоритетного направления образовательной политики в рамках Государственной программы развития образования РК на 2011-2020 годы [3].

В первом классе начальной школы официально обучение строится на принципах безотметочного обучения с целью обеспечения комфортной адаптации первоклассников к школе. На практике успешно применяются альтернативные системы контроля и оценивания достижений обучающихся начальной школы. Одной из эффективных форм оценивания достижений обучающихся, в том числе и учеников начальной школы, является система критериального оценивания. Использование технологии критериального оценивания заключается в сравнении достижений обучающихся с чётко определёнными, заранее известными критериями, которые позволяют определить, насколько успешно усвоен тот или иной учебный материал, сформирован тот или иной практический навык и фиксировать как изменения общего уровня подготовленности каждого обучающегося, так и динамику его успехов в различных сферах познавательной деятельности.

Безусловно, чаще всего используемая сегодня в педагогической практике методика оценивания по пятибалльной шкале проста и привычна, но она не имеет дифференцирующую способность и не позволяет проследить объективность отметок, так как отсутствуют конкретные и четкие критерии, поощряющие и развивающие самооценивание своих достижений обучающимися, а также осуществляющие обратную связь в образовательном

процессе, когда обучающийся получает информацию о своих успехах и неудачах в качестве рекомендации для улучшения собственных результатов.

Использование системы критериального оценивания в образовательном процессе позволит определить и повысить достижения обучающихся посредством использования определенных параметров (критериев), позволяющих связать систему оценивания с целевыми установками отдельного предмета, а также с формированием компетенций обучающихся в начальной школе. Определение уровня подготовки каждого ученика в начальной школе, индивидуального прогресса в обучении с использованием системы критериального оценивания позволит повысить не только мотивацию обучающихся к обучению, но и качество образовательного процесса в начальной школе.

1 Методологические и учебно-методические основы внедрения системы критериального оценивания учебных достижений обучающихся в начальную школу

1.1 Критериальное оценивание как система оценивания учебных достижений обучающихся

Неотъемлемой частью содержания образования является объективная и достоверная система оценки учебных достижений обучающие.

Во все времена существовали самые различные способы проверки знаний и умений. В процессе исторического развития менялись формы, приемы выставления отметок, частота проведения контрольно-измерительных мероприятий и их содержание, меры воздействия на обучающихся, мотивационные элементы и многие другие факторы.

В настоящее время никто не ставит под сомнение тезис, что процесс образования должен быть системным, иначе его эффективность резко снижается, так как, только координируя образовательно-воспитательную работу, можно достичь взаимодополняемости и непротиворечивости педагогических воздействий на обучающихсяв образовательном процессе.

Кроме того, каждое действие в рамках этого процесса должно быть целесообразным, то есть направленным на достижение какой-то определенной цели и действительно способствующим ее достижению.

Задача формирования в рамках конкретной организации образования единого образовательно-воспитательного пространства, в центре которого находилась бы личность обучающегося, крайне актуальна.

Решение данной проблемы, как представляется, лежат в двух плоскостях.

Во-первых, необходимо определение конечных целей и вытекающих из них задач образовательного процесса, а также пошаговых стратегий их реализации, и, как следствие, принципов взаимодействия с обучающимися; поддержка на уровне местной власти, поскольку этот процесс, по сути, есть ответ на запрос общества, более того - конкретного сегмента общества, а потому не может носить всеобщего характера.

Выпускнику школы необходимо научиться жить в конкретном мире, как с географической, так и с социальной точек зрения, и ориентироваться в обществе, в котором имеются существенные различия.

В образовательном процессе между целями и принципами не должны быть различия принципиального характера, чтобы не разрушать единство национального образовательного пространства.

Во-вторых, должны быть взаимосвязаны между собой различные элементы и приемы, методики преподавания, как в рамках одной предметной области, так и в рамках организации образования в целом; их «притирка» друг к другу на основе достижения определенных целей и разрешения конкретных образовательных задач, а также целесообразное определение места каждой методической конструкции в рамках учебного процесса.

Речь идет не о разработке новых методических элементов, а о

целесообразном соединении имеющихся, в рамках отвечающей исходным целям и задачам, технологии обучения.

На протяжении многих десятилетий оценивание заключалось в сравнении достижений обучающегося с результатами других учеников, и такой подход к оцениванию имеет целый ряд недостатков:

- отсутствуют четкие критерии оценки достижения результатов обучения, понятные обучающимся, родителям и педагогам;
- педагог выставляет отметку, ориентируясь на средний уровень знаний класса в целом, а не на основе единых критериев достижения результатов каждым учеником;
- отметки, выставляемые обучающимся, не дают четкой картины усвоения конкретных знаний, умений, навыков по отдельным разделам учебной программы, что не позволяет определить индивидуальную траекторию обучения каждого ученика;
- при выставлении итоговой оценки учитываются текущие оценки, что не является объективным оцениванием конечного результата обучения;
- отсутствует оперативная связь между учеником и учителем в процессе обучения, что не способствует мотивации обучающихся к обучению.

Одной из составляющих образовательного процесса является система оценивания и регистрации достижений обучающихся. Система оценивания является основным средством диагностики проблем обучения и осуществления обратной связи между учеником, учителем и родителем.

Система оценивания и самооценивания – это естественный механизм саморегуляции образовательного процесса, что определяет его исключительную важность.

Традиционно в большинстве отечественных школ сохраняется система оценивания, построенная на системе из четырех баллов: 2 («неудовлетворительно»), 3 («удовлетворительно»), 4 («хорошо»), 5 («отлично»).

Теоретически присутствует еще 1 (единица), но на практике этот балл почти не используется. Попробуем разобраться, что может означать выставленная в журнал «цифры» по пятибалльной шкале. Если вдуматься, ответ напрашивается сам собой: все и ничего. Учитель, ставя ее в журнал, обыкновенно ориентируется на целый ряд позиций, в результате чего каждый балл становится неким интегрированным показателем уровня учащегося относительно:

а) определенного эталона;

б) класса в целом;

в) его же самого в предшествующий период, причем разделить эти факторы в выставленной отметке возможно только посредством беседы с учителем, если тот, конечно, еще не успел забыть, при каких обстоятельствах была выставлена та отметка.

Разумеется, не в каждой отметке все эти показатели находят свое отражение (к примеру, при оценивании количества и качества выполненных заданий в работе по алгебре на первый план выходит сравнение с эталоном,

заслоняя все прочее), но в случаях, когда основным оцениваемым фактором оказывается изложение фактов-аргументов-мнений, не важно, своих или чужих, это, безусловно, так.

Оценка всегда субъективна, но при существующем в большинстве наших школ положении дел, субъективизм ее возведен в квадрат.

Такая отметка является инструментом абсолютной власти учителя, закрепляя и воспроизводя авторитарный подход к образованию, согласно которому учитель - непререкаемый авторитет, носитель истины, что, конечно, далеко не всегда соответствует действительности.

Особенно остро эта проблема стоит для предметов, построенных на описании, изложении и аргументации своего (либо чужого) мнения, где нет никакой возможности свести оценивание к подсчету правильно и неправильно решенных примеров.

Не подлежит сомнению, что пятибалльная оценочная шкала, как, впрочем, и любое чисто нормативное оценивание, представляет собой несовершенный инструмент, которому не хватает точности.

Прежде всего, попытаемся определить те функции, которые выполняет сегодня система оценивания. Их можно выделить три.

1. *Нормативная функция* включает в себя, с одной стороны, фиксирование достижений конкретного учащегося относительно утвержденного государством эталона с тем, чтобы для него наступили все правовые последствия, соответствующие успешности его обучения и окончания им учебного заведения, а с другой стороны - административное отслеживание успеваемости отдельных учеников, школьных классов, уровня их подготовки и качества работы учителя (в соответствии с печальной практикой, сложившейся несколько десятилетий назад).

2. *Информативно-диагностическая функция*, включающая основополагающие моменты содержательной связи между всеми участниками образовательного процесса, содержательную и эмоциональную рефлексию учащихся, а также педагогическую рефлексию учителей.

3. *Карательно-поощрительная функция*, связанная с мотивацией деятельности учащихся, не требует дополнительных пояснений.

Требования к системе оценивания. Необходимо очертить круг проблем, решению которых должна способствовать система оценивания, или требования, которым она должна отвечать.

- В первую очередь, система оценивания позволяет увидеть траекторию успешности обучения ученика.
- Во-вторых, система оценивания показывает не только уровень подготовки обучающегося, но и его траекторию успехов в обучении.

При этом желательно, чтобы фиксация данной информации была стандартизирована и не требовала от преподавателя больших затрат времени, т. е. не была вербальной. Иначе затраты времени на ее реализацию рискуют превысить все разумно допустимые пределы, что на практике будет означать, скорее всего, выборочное отслеживание такой информации применительно лишь к избранным учащимся.

- В-третьих, уже в самом механизме выставления отметок была должна быть заложена *возможность адекватной интерпретации заложенной в них информации*, для чего система оценивания должна *быть совершенно прозрачной* в смысле способов выставления текущих и итоговых отметок, а также целей, для достижения которых эти отметки ставятся. В противном случае, на первый план вместо информативно-диагностической выходит карательно-поощрительная функция оценивания, в отношении правомерности существования которой в рамках среднего звена школы существуют большие сомнения.
- В-четвертых, в систему оценивания должен быть *заложен механизм, поощряющий и развивающий самооценивание учащимся своих достижений, а также рефлексию происходящего* с ним в ходе учебного процесса. При этом учащийся, производящий самооценивание, должен иметь возможность сопоставить результаты, к которым он пришел, с оценкой учителя. Собственно, полная прозрачность системы оценивания уже является фактором, подталкивающим к самооцениванию, но это, конечно, только одно из условий.
- В-пятых, система оценивания должна обеспечить постоянное взаимодействие обучающихся, учителей и родителей.
- В-шестых, продолжая тему единого образовательного пространства для учащегося, необходимо указать, что *система оценивания должна быть единой* применительно к конкретному школьному классу.

Таким образом, невозможно эффективное оценивание, основанное на разных принципах. Различия в системе оценивания возможны только между возрастными группами обучающихся, но никак не между группами предметов.

- И, наконец, в-седьмых, система оценивания должна быть дружелюбной и мотивирующей обучающихся.

Нетрудно заметить, что последовательное применение указанных требований трансформирует функциональное значение системы оценивания, перенося и многократно усиливая акцент на информационно-диагностической функции, изменяя содержание нормативной составляющей и механизма ее действия.

Стандарты обновленного содержания образования повлияли не только на принципы отбора содержания образования, но и на систему оценивания знаний обучающихся. Одним из важных положений, отраженных в стандарте образования, является функция повышения объективности оценивания.

Реализация этой функции связана с возможностью коренной перестройки существующей системы контроля и оценивания качества образовательных результатов на основе: критериально-ориентированного подхода к оцениванию и использования системы объективных измерителей качества подготовки выпускников и эффективной деятельности организаций образования, системы образования в целом, определяемых стандартом.

Стандарт определяет тот допустимый уровень образования («образовательный ценз»), относительно которого в обществе достигается конвенция (договор) как о необходимом и достаточном уровне для возможности продолжения образования на следующей его ступени.

Именно этот уровень и выступает как основа критериально-ориентированного подхода к оцениванию образовательных результатов, достигнутых каждым отдельным учеником, и допускает переход к дихотомической оценке.

Использование критериально-ориентированного подхода и дихотомической системы оценивания значительно повышает уровень объективности и достоверности оценки достижения требований стандарта.

Критериальный подход к оцениванию работ обучающихся все более и более популярен в современной школе, скорее всего потому, что такой подход помогает осуществлять, прежде всего, обратную связь, позволяющую всем участникам процесса понимать уровень освоения изучаемого материала. Чем более содержательной будет обратная связь, тем конструктивнее может быть реакция на нее.

Критериальное оценивание – это оценивание по критериям, т. е. оценка складывается из составляющих (критериев), которые отражают достижения учащихся по разным направлениям развития их учебно-познавательной компетентности.

Критериальное оценивание позволяет всем участникам образовательного процесса наблюдать прогресс в обучении каждого ученика и, кроме того, позволяет:

- учителям:

1. разработать критерии, способствующие получению качественных результатов;
2. иметь оперативную информацию для анализа и планирования своей деятельности;
3. улучшить качество преподавания;
4. улучшить качество обучения;
5. выстраивать индивидуальную траекторию обучения каждого ученика с учетом его индивидуальных способностей и особенностей;
6. использовать разнообразные подходы и инструменты оценивания;
7. вносить предложения по совершенствованию содержания учебной программы.

- обучающимся:

1. использовать многообразие стилей обучения, типов мыслительной деятельности и способностей для выражения своего понимания;
2. знать и понимать критерии оценивания для прогнозирования и корректировки собственного результата обучения и осознания успеха;
3. участвовать в рефлексии, оценивая себя и своих сверстников;
4. использовать знания для решения реальных задач, выражать разные точки зрения, критически мыслить.

а также родителям:

1. получать объективные доказательства уровня обученности своего ребенка;
2. отслеживать прогресс в обучении ребенка;
3. обеспечивать ребенку поддержку в процессе обучения;

4. устанавливать обратную связь с учителями и администрацией школы;
5. быть уверенными и спокойными за комфортность ребенка в классе и школе.

1.2 Международный опыт оценивания учебных достижений обучающихся начальной школы

В Государственной программе развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы отмечено, что в сфере образования Республики Казахстан создаются благоприятные условия для обучения в течение всей жизни, образования для всех, для развития национальной модели системы образования, обеспечивающей широкий доступ к качественному образованию на всех уровнях обучения.

Требования нового стандарта начальной школы предполагают переход от традиционных технологий к технологиям развивающего обучения, которые носят личностно-ориентированный характер.

В соответствии со стратегией Казахстан 2050 качественный человеческий капитал является важным составляющим вхождений Казахстана в 30-ку развитых стран мира. Казахстан нуждается в мобильных и высококвалифицированных специалистах, способных принимать самостоятельные ответственные решения в условиях быстро меняющегося мира, это, безусловно, предъявляет особые требования к системе образования, и ее качеству. Прежде всего, это касается начального уровня образования, так как именно в начальной школе закладывается фундаментальная база для дальнейшего развития детей. В этот период обучения, важно научить детей учиться и любить учиться, развивать основы критического, творческого, инновационного и объективного мышления и начальный период обучения считается одним из приоритетных для системы образования Казахстана.

Система образования страны имеет широкие возможности для постепенной интеграции в мировую образовательную систему. Осмыслению отечественного педагогического опыта, дальнейшему развитию образования в условиях открытого общества и интеграционных процессов в образовании способствует анализ и обобщение зарубежного опыта. Наиболее важным для понимания тенденций развития образования в мире является изучение опыта развития образования тех стран, в которых высокий уровень качества образования подтверждается международными исследованиями. Для того, чтобы спроектировать оптимальные условия, при которых станет возможной реализация и имплементация обновленного содержания образования и критериального оценивания достижения обучающихся, разработчикам понадобится обращение к существующему в отечественной и международной практике аналогичному опыту.

Для более глубокого изучения особенностей критериального оценивания в начальной школе можно рассмотреть опыт таких ведущих стран в области образования, таких как Финляндия, Сингапур, Великобритания и Япония.

Оценивание учебных достижений учащихся начальной школы в Финляндии.

Система оценивания в Финляндии прошла ряд этапов в своем развитии и сегодня можно увидеть ее результативность и эффективаность. Основными формами организации оценивания в школьном образовании Финляндии являются - внешнее, внутреннее оценивание и их сочетание. Целью внешнего оценивания является мониторинг деятельности школ, поддержка развития системы образования и улучшение ее качества. Внешнее оценивание направлено на получение информации о развитии системы образования в целом, и об отдельных аспектах образовательного процесса, в частности, посредством сбора различных данных о деятельности организаций образования, эффективности и результативности их деятельности и организа цией образовательного процесса (потребность и спрос в образовании, поступление и количественный состав обучающихся на разных уровнях школьного образования; структура и функционирование системы школьного образования в целом и ее отдельных частей; связь между качеством образования и доступными средствами; политические решения в области образования; отношения между образованием и обществом; учебные планы и учебные курсы; учебные достижения и др.).

Целью внутреннего оценивания является получение информации о состоянии образовательной системы, разработка системы прогнозируемых изменений в школе, направленных на развитие и предупреждение негативных явлений в образовательной среде. Внутреннее оценивание связано с самооценкой огранизации образования по разным аспектам деятельности (результаты экзаменов, педагогические аспекты отношений между учителями и обучающимися, материальные ресурсыорганизации образования).

Основные виды контроля, в которых сочетаются внешнее и внутреннее оценивание: сравнительное оценивание (сравнение основных результатов школы, не только образовательных, но и возможностей к развитию и выполнению поставленных задач, с национальными или международными результатами в определенной области); ситуативное оценивание (оценивание деятельности определенного типа школ, определенного образовательного сектора или системы образования в целом для определения насколько хорошо решаются поставленные задачи); тематическое оценивание (изучение качества преподавания конкретных образовательных дисциплин или конкретной темы, в том числе на международном уровне); стандартизированное оценивание (выборочное изучение образовательных результатов школьников в форме тестов) [4].

По данным Международного исследования *PISA* (*Programme for International student assessment*) 2012 года Финляндия находилась в десятке лучших по результатам оценки по естественнонаучной грамотности, математической грамотности и грамотности чтения. Данные результаты обусловлены тем, что поддержка системы образования в Финляндии является приоритетной во внутренней политике страны. Школьное образование в стране под влиянием современных тенденций базируется на устоявшихся принципах и

ценностях и своей целью ставит развитие личности обучающегося, его способности к самораскрытию, обучаемости, быстрой адаптации в реалиях современной жизни. Основной тезис, который показывает отношение к системе образования Финляндии, звучит таким образом: «либо мы готовим к жизни, либо – к экзаменам. Мы выбираем первое».

Проведенные исследования показали, что концепция оценивания в образовании Финляндии имеет свои особенности. Подчеркивается, что система оценивания должна способствовать улучшению качества образования не путем поиска и констатации плохих результатов в обучении в отдельных организациях образования, а с помощью достижения гармонии между организациями образования и теми, кто проводит образовательную политику. Оценивание должно придавать уверенность, дать толчок к прогрессу, заставить поверить в способность изменить работу школы в лучшую сторону. В такой системе оценивания деятельности организаций образования не существует ни поощрений, ни применения штрафных санкций. Установлено, что цель оценивания в образовании Финляндии – это, прежде всего, поддержка учителей путем предоставления разнообразной, актуальной и достоверной информации о деятельности и результатах работы организаций образования страны и системы школьного образования в целом. Результаты оценивания, а также применявшиеся для оценивания методы и материалы общедоступны для общественности. Результаты учитываются при создании Национального учебного плана и влияют на принятие решений в области образовательной политики, а также активно используются учителями для совершенствования своей учебной деятельности. Все это в конечном итоге преследует одну цель – улучшить качество образования в стране.

Основными формами организации оценивания в школьном образовании Финляндии являются - внешнее, внутреннее оценивание и их сочетание. Целью внешнего оценивания является контроль за деятельностью школ по выполнению Закона «Об образовании» на практике, поддержка развития образования и улучшение условий образования. Внешнее оценивание направлено на получение информации о развитии системы образования в целом и об отдельных аспектах образовательного процесса посредством сбора различных данных о деятельности учебных заведений, их эффективности, результативности, экономии (потребность и спрос в образовании, поступление и количественный состав учащихся на разных уровнях школьного образования; структура и функционирование системы школьного образования в целом и ее отдельных частей; связь между качеством образования и доступными средствами; политические решения в области образования; отношения между образованием и обществом; учебные планы и учебные курсы; учебные достижения и др.).

Целью внутреннего оценивания является получение информации о состоянии образовательной системы, разработка системы прогнозируемых изменений в школе, направленных на развитие и предупреждение негативных явлений в образовательной среде. Внутреннее оценивание связано с самооценкой учебного заведения по разным аспектам деятельности

(результаты экзаменов, педагогические аспекты отношений между учителями и учениками, материальные ресурсы учебного заведения).

Основные виды контроля, в которых сочетаются внешнее и внутреннее оценивание: сравнительное оценивание (сравнение основных результатов школы, не только образовательных, но и возможностей к развитию и выполнению поставленных задач, с национальными или международными результатами в определенной области); ситуативное оценивание (оценивание деятельности определенного типа школ, определенного образовательного сектора или системы образования в целом для определения насколько хорошо решаются поставленные задачи); тематическое оценивание (изучение качества преподавания конкретных образовательных дисциплин или конкретной темы, в том числе на международном уровне); стандартизированное оценивание (выборочное изучение образовательных результатов школьников в форме тестов).

Система оценивания, существующая в стране, направлена на выявление результатов по четырем основным направлениям: 1) самооценка деятельности учебного заведения (внутреннее оценивание); 2) результаты обучения школьников (внутреннее оценивание); 3) получение информации о развитии системы образования в целом посредством сбора различных данных о деятельности организаций образования (внешнее оценивание); 4) получение информации о результатах достижений в отдельных аспектах образовательного процесса (внешнее оценивание).

В финской школе обучающиеся не оцениваются в отметках (баллах) до 12 лет. В начальной школе экзамены не проводятся. Отметка считается препятствием на пути образовательных достижений учащихся. Родители ребенка получают информацию о его успехах два раза в год, где нет отметок, но есть описание достижений ребенка. Уже в начальной школе учитель учит ребенка самооценке, он учит его понимать свои способности и мобилизовать свои ресурсы, чтобы добиться хороших учебных результатов. С 1-го по 5-й классы широко используется словесная оценка. При этом, самооценка обучающимся своей деятельности является постоянной составной частью процесса оценивания, начиная с 1-го класса начальной школы. Основная функция самооценки обучающегося – прогрессивное познание себя и развитие своих способностей постоянно учиться. Цель – научить обучающегося реалистично оценивать свои способности, научить его отслеживать свои успехи, понимать цели, поставленные в обучении, научить ставить самому задачи своего обучения. Путем самооценки обучающийся наблюдает, анализирует свои учебные достижения, свои способности учиться и работать. При этом обучающемуся оказывается постоянная помощь и поддержка со стороны учителя [4].

«Оценка поведения» входит в часть комплексной системы оценивания в основной финской школе. Эта оценка учитывает отношение обучающегося к другим людям и к окружающей среде, насколько он ценит труд и уважает деятельность школы, общепринятые (в том числе школьные) правила. Среди образовательных ценностей в школьной документации отмечаются: уважение

всего живого: себя, других и природы; вера в будущее; устойчивое развитие; дух инициативы, творчества и конструктивной критики; командный дух и сотрудничество; положительное принятие различий между людьми и т.д. В воспитательной концепции финской школы ставятся цели развития учеником в себе ряда качеств, с том числе:

1. быть честным и достойным доверия;
2. уважать других;
3. уважать права каждого;
4. быть справедливым;
5. иметь чувство сотрудничества и общей ответственности;
6. поддерживать спокойный рабочий ритм;
7. быть услужливо внимательным;
8. быть предприимчивым и динамичным;
9. принимать ответственное отношение к рабочей окружающей среде и жизни;
10. сознательно принимать все задачи и обязанности школьной работы;
11. регулярно ходить в школу;
12. способствовать своей собственной безопасности и безопасности всех других членов школьного сообщества.

Оценку поведения обучающегося дают все учителя, принимающие участие в процессе обучения данного ученика. Эта оценка в баллах (от 4-х до 10-ти) отражается в текущих учебных документах, но не фиксируется ни в итоговом сертификате (в конце обучения) ни в промежуточном сертификате (при добровольном уходе ученика из школы) [5].

Оценочная беседа и самооценивание – важные составляющие процесса оценивания в Финляндии. В течение года учитель, как правило, несколько раз встречается с родителями и учеником для того, чтобы обсудить, насколько ученику удалось достичь поставленных целей и задач. Во время встречи могут продумываться и дальнейшие цели, к достижению которых обучающийся должен стремиться. Поддержка от родителей крайне важна для ученика. Оценивание включает также самооценку обучающимся своего поведения и успеваемости. Результаты самооценки фиксируются в письменном виде и показываются родителям. Свидетельство об успеваемости за учебный год и другие итоговые документы обучающийся получает по окончанию учебного года, а в течении учебного года выдаются промежуточные табели успеваемости [6].

Отметки в баллах (от 4 до 10) появляются лишь в 6-м классе. Полное незнание предмета оценивается баллом «4». Это означает, что ребенку необходимо заново пройти данный курс обучения. Число «4» выбрано не случайно: в финской системе оценивания в основной школе не допускается унижение ребенка при оценивании и выставлении оценки, выражающей в значении «0». Разные баллы соответствуют определенному уровню знаний: 7 баллов – средний результат, 8 баллов – хороший результат, 10 баллов – отличный результат. В основной школе отметки служат определяющим критерием для поступления в старшие классы средней школы –

общеобразовательного или профессионального направлений. В старших классах отметки ставятся в тех же баллах (от 4 до 10), но меняется периодичность оценивания. Оценивание проводится через каждые 6 недель в форме зачетной недели, во время которой обучающиеся пишут тесты (с 9.00 до 12.00) в течение нескольких дней. По окончании средней школы обучающиеся должны подтвердить свои достижения по содержанию 2/3 учебных занятий изучаемой дисциплины, чтобы в дальнейшем получить сертификат об окончании средней школы. Во время этих экзаменов применяется другая шкала отметок (от 0 баллов – «неудовлетворительно» до 7 баллов – «блестящий результат»). В случае неуспеха и получения на зачете «0 баллов» обучающиеся имеют возможность повторить изучение данной дисциплины или в определенные сроки пройти переэкзаменовку.

Таким образом, исследование показало, что школьное образование в Финляндии представляет собой четкую систему, в которой оценивание выполняет важнейшую роль повышения качества образования. Оценивание является регулирующим инструментом, с помощью которого собирается вся необходимая информация, отражающая состояние, тенденции развития и результаты учебных достижений обучающихся, которые могут потребовать в дальнейшем определенной педагогической коррекции. Открытость и доступность для общественности результатов внешнего и внутреннего оценивания достигается их публикацией, как в печатном варианте, так и в сети Интернет. Информация о результатах оценивания используется как высшими органами управления образованием для стратегического развития образования в стране и проведении образовательных реформ, так педагогическими коллективами, отдельными учителями для совершенствования своей педагогической деятельности. Особенно необходимо отметить мотивирующую функцию оценивания достижений обучающихся в школе Финляндии, которая акцентирует внимание ученика и родителей на том, что знает и умеет делать ученик. Оценка достижений призвана формировать положительный образ обучающегося, прежде всего для него самого, что будет стимулировать его к выполнению новых учебных задач. Оценка при системе критериального оценивания теряет соревновательный характер, она становится стимулирующим и мотивирующим средствои. При такой форме оценивания стресс и тревога в классе сводятся к минимуму. Отсутствие стандартизированных тестов и экзаменов до окончания основной школы дает возможность учителям умеренно и позитивно применять отметки, ставя цель, прежде всего, научить детей самостоятельно учиться и научить их самооценке своих достижений [4].

Школы Финляндии подключены к государственной электронной системе «Wilma», предполагающую создание электронного школьного дневника, к которому родители получают личный код доступа и могут отслеживать учебные достижения своих детей. Педагоги выставляют оценки, записывают пропуски, информируют о жизни ребенка в школе; психолог, социальный работник, «учитель будущего», фельдшер тоже оставляют необходимую родителям информацию об успехах и проблемах в обучении [7].

Оценки в финской школе требуются только для самого ученика, применяются для мотивации ребенка в достижении поставленной цели в обучении и самопроверки, чтобы каждый обучающийся смог улучшить знания, если пожелает. Результаты оценивания в школе никак не отражаются на репутации учителя, школы и не влияют на региональные показатели успешности системы образования.

Оценивание достижения учащихся в начальной школе Сингапура.

На уровне среднего образования политика Сингапура следует девизу: «Думающая школа, познающая нация». Это идея основывается на философии Премьер-министра Го Чон Донг, который утверждал, что «благосостояние нации в 21 веке обуславливается способностью граждан к обучению» (1979). Успешные реформы в образовании страны опирались на видение школьной системы, которая могла бы развить критическое и творческое мышление, стремление к обучению в течении всей жизни и формированию патриотизмау обучающихся. «Познающая нация» - это идея, основанная на представлении об обучении как национальный культуры, где креативность и инновации процветают на каждом социальном уровне» (2008). Идея «Думающая школы, познающая нация», поддержанная в стране и охватывающая широкий спектр инициатив в течении ряда лет, была разработана для того, чтобы адаптировать образовательный процесс к способностям и интересам обучающихся, для обеспечения большей гибкости, возможности выбора для обучающихся и для преобразования структуры системы образования. Профессиональное развитие, мотивация и стимулы для поддержки учителей были модернизированы, было обновлено педагогическое образование. Учебные планы и система оценки также подверглись модернизации и был сделан акцент на развитие проектной деятельности и творческого мышления. Расширение основных ресурсов, внедрение трех последовательных генеральных планов были использованы с целью поддержки системы информационных и коммукационых технологий в качестве симулятора для новых видов самостоятельного и совместного обучения. Был создан более широкий спектр предметных курсов для обучающихся, также были предложены портфолио различных типов школ, специализирующихся в области математики, искусства, науки и спорта.

«Нам нужен горных хребет передового опыта, а не только один пик, чтобы поднять и вдохновить молодежь на поиски своей цели и на достижения высших целей» сказал бывший министр образования Сингапура Тарман Шанмугаратнам.

Административное деление Сингапура также включает 4 образовательных округа, в каждом – по 7 школьных кластеров, которые управляются суперинтендантами, в кластере – 12–14 начальных и средних школ (всего в стране более 350 школ, в которых обучается 522 тыс. школьников при общей численности населения более 5 млн человек).

В рамках кластера каждая школа соревнуется друг с другом за получение дополнительного финансирования на проекты или углубленные специализации. В то же время близко расположенные школы образуют своеобразные центры коллективного пользования спортивными сооружениями, лабораториями,

сложным учебным оборудованием.

Суперинтендант кластера, обычно имеющий директорский опыт, контролирует директоров школ, распределяет финансирование. Тем не менее, директора школ достаточно самостоятельны, особенно тех школ, по результатам деятельности которых получен статус автономной школы. У директора подобной школы появляются дополнительные права в подборе педагогических кадров, финансовой деятельности и выстраивании образовательного процесса [8].

Все школы подчинены Министерству образования, учителя являются госслужащими. Характерно, что бюджет Министерства образования в Сингапуре – второй по величине (5% ВВП) после Министерства обороны, и в кризисное время его не урезают, а увеличивают, аргументируя это необходимостью развития человеческого капитала. Министерство материально поощряет школы за развитие специализации в той сфере, где школа имеет наилучшие результаты. Школа сама выбирает свою нишу и обосновывает реальность планирования ее развития перед суперинтендантом и министерством. После одобрения программы она получает дополнительные ресурсы и становится центром развития лучших практик по выбранному направлению в данном кластере. Ее ресурсами по согласованию могут пользоваться все школы кластера. Министерство следит за тем, чтобы специализированные школы равномерно распределялись по всем кластерам и в каждом кластере были различные специализации [9].

В результате школы СМИ выбирают свое направление и ни одна модель подотчетности не подходят для всех школ одинаково. Поэтому каждая школа устанавливает свои собственные цели и ежегодно оценивает свой прогресс по 9-ти функциональным областям: 5 «целям реализациям», а также по четырем результатам в области академической успеваемости. Каждые шесть лет Министерство образования организует внешний обзор по оценке деятельности школ. По результатам обзоров видно, что свобода выбора для школ привела к фокусному выявлению и развитию высокоэффективных лидеров школ, которые могут приводят к существенным преобразованиям процесса обучения и воспитания, системе оценивания образовательных достижений обучающихся.

В настоящее время Сингапур заменил потоковое обучение в начальной школы на объектное. К тому же система создала больше возможностей для обучающихся для горизонтального движения между потоками на уровне средней школы и дальше. Другой примечательной особенностью системы образования в Сингапуре является большое внимание и выделение ресурсов на обучающихся с низкой успеваемостью.Результаты такого подхода дают возможность выравнивания уровня знаний у большинства учеников.

Дошкольное образование в Сингапуре начинается для детей в возрасте 3 лет и продолжается 3 года: ясли, первый и второй год (K1 и K2). В условиях детских садов детей обучают общению друг с другом, родному языку, счету. Кроме родного языка (китайского, малайского или тамильского) дети изучают английский.

Обучение в начальной школе для сингапурских детей начинается в

возрасте 6 лет и разбито на 2 этапа: основной (с 1 по 4 класс) и ориентационный (5 и 6 классы). Обучение в начальной школе обязательно и бесплатно для всех, не смотря на то, что с каждого ученика взимается плата в размере 13 сингапурских долларов на покрытие разнообразных расходов. В программу основного этапа начальной школы входит изучение английского языка, родного языка (китайского, малайского, тамильского) и математики, а так же основ гражданственности, посещение уроков рисования, музыки и физической культуры. Начиная с 3 класса, в программу вводятся предметы по естественным наукам. После основной ступени начальной школы (1-4 класс) обучающимся предлагается изучение английского языка, родного языка, математики и науки в 5-6 классах начальной школы, в зависимости от того, как они прошли начальный курс обучения. Обучающиеся, которые прошли начальную ступень изучения родного языка и получили высокие баллы, имеют право изучать высший уровень родного языка.

По окончании обучения в начальной школе ученики сдают выпускной экзамен начальной школы (*PSLE*), необходимый для перехода на следующую ступень обучения [10].

Великобритания

Дети в Великобритании, как и в большинстве стран мира, быстро и с интересом впитывают не только знания, но и правила общества, в котором живут. По мнению англичан, чем раньше дети усвоят базовые ценности, принятые в цивилизованном мире, тем легче им будет в нем освоиться. Во время учебы в начальной школе Англии дети понимают, как нужно себя вести и общаться, чтобы адаптироваться и быть своими в новой среде. Этот бесценный навык остается с ними на всю жизнь. Начальное образование в Великобритании отличается от традиционного казахстанского. Прежде всего, в начальном образовании Великобритании образовательный процесс нацелен на развитие творческих и исследовательских способностей ребенка, на командную, коллективную творческую работу. Дети объединяются в команды и вместе выполняют исследовательские проекты и другие виды деятельности. Они экспериментируют, пробуют, аргументируют свою позицию и ведут конструктивный диалог.

В результате такого обучения дети не просто заучивают параграфы из учебников, а понимают сущность явлений и законов. К примеру, они самостоятельно выводят таблицу Пифагора. Кроме того, такой подход к обучению упрощает адаптацию: дети постоянно общаются со сверстниками, а значит, быстрее находят друзей и постоянно совершенствуются в языке.

Оценивание достижений учеников в начальных школах (Англия и Уэльс)

Установленные законом процедуры оценивания обучающихся обязательного школьного возраста относятся к национальной образовательной программе Англии и Уэльса и образовательной программе Северной Ирландии. Процедуры оценивания направлены на помощь учителям и обучающимся:

- Образующие элементы помогают учителям решить, как обучение ученика должно продвигаться вперед. Элементы помогают учителям понятно объяснить цели их достижений. Данная информация помогает учителям определить

необходимость в дальнейшем диагностическом оценивании определенных обучающихся, чтобы помочь им и оказать поддержку в повышении учебных достижений. Эта форма оценивания называется «оценивание для обучения».

- Итоговые элементы предоставляют доказательства достижений обучающихся и их знаний, понимание материала. Эта форма оценивания известна как «оценивание обучения».
- Оценивающие элементы предоставляют сравнительную информацию об успехах обучающихся в национальных масштабах, которые могут использоваться при определении необходимости в дальнейших попытках, ресурсах или изменениях в образовательной программе.
- Информационные элементы помогают учителям докладывать об успехах детей их родителям и о школьных успехах школьным органам управления, МОВ и обществу (ДОН, 1989 г.).

Условия оценивания в Англии и Уэльсе отличаются от условий оценивания в Северной Ирландии.

Оценивание учеников Англии и Уэльса предаставлены в следующей таблице 1.

Таблица 1 – Условия оценивания в Англии и Уэльсе

Оценивание	**Англия**	**Уэльс**
1	2	3
Оценивание при поступлении в школу, ученики 4/5 лет.	Установленное законом основное оценивание (языковые навыки, математические навыки и личные и общественные навыки) было обязательным с 1 Сентября 1998 г. по 31 Августа 2002 г., и сейчас заменено установленным законом наблюдением учителя за учениками – основная ступень образования.	Установленное законом основное оценивание с Сентября 1999 г. языковых навыков, математических навыков и личных и общественных навыков. Проходит за первые 7 недель после того, как ученик начал посещение школы. Оценивание учителей против установленных планов оценивания.
Оценивание на 1 ступени образования, в конце ступени, ученикам около 7 лет.	Установленное законом оценивание английского языка, математики и науки включает: • Предложенные письменные тесты по пониманию чтения (английский язык), произношения (английский язык) и тесты по математике. Эти тесты относятся к	Установленное законом оценивание английского языка, математики и науки включает: • Оценивание целей, достигнутых учителями. • Ученики в уэльском говорящих школах или классах оцениваются

Продолжение таблицы 1		
1	2	3
	внутренним и в некоторой мере к внешним. • Внешние предлагают классные задания по чтению (английский язык), правописанию (английский язык) и математике (английский язык). Оценивание целей, достигнутых учителями по английскому языку, математике и науке.	учителем согласно достигнутым целям по уэльскому языку, а не английскому.
Оценивание 2 ступени образования, в конце ступени, ученикам около 11 лет.	Установленное законом оценивание английского языка, математики и науки включает: • Предоставленные извне письменные тесты по английскому языку (всего 4 – чтение, правописание и сочинение (короткое и длинное сочинения), произношение), по математике (всего 3 –без калькулятора, с калькулятором, умственный тест) и научный (2 теста). • Оценивание целей, достигнутых учителем к концу 2 ступени образования по английскому языку, математике и науке.	Установленное законом оценивание английского языка, математики и науки включает: • Предоставленные извне письменные тесты по английскому языку (всего 3 – чтение, правописание и сочинение, произношение), по математике (всего 3 – без калькулятора, с калькулятором, умственный тест) и научный (2 теста). • Оценивание целей, достигнутых учителем по английскому языку, математике и науке. • В уэльском -говорящих школах и классах ученики проходят тесты на уэльском языке (письменный и устный тесты), и они оцениваются учителями согласно целям, достигнутых по уэльскому языку.

С сентября 1998 г. по август 2002 г. обучающиеся школ Англии прошли оценивание языков, математических, личных и общественных навыков за первые 7 недель после начала учебного процесса в начальной школе. Школы использовали принятые основные планы оценивания, составленные в соответствии с критериями, предложенными министерством образования.

Основные планы по оцениванию были направлены на изучение уровня знаний, понимания, поведения и навыков каждого обучающегося при зачислении в начальную школу. Это позволило персоналу планировать школьную программу в соответствии с полученными данными для большего удовлетворения нужд детей.

Закон «Об образовании», формально утвердивший основную ступень как часть национальной образовательной программы в Англии, также предложил заменить основное оценивание на национальный план, известный как профиль основной ступени. Это изменение вступило в силу с сентября 2002 года.

Основная ступень образования в Англии начинается, когда ребенок достигает 3-х лет, и продолжается до конца допустимого класса, когда ученик переведен в 1-й класс обязательного начального образования.

Уровень основной ступени основан на наблюдении за обучающимися за весь период обучения в классе и заполняется в конце каждого года. Оценивание включает 6 областей обучения основной ступени и основано на продолжающемся наблюдении учителя за обучающимися.

В настоящее время система оценивания в Уэльсе утверждена законодательно, хотя реформирование системы оценивания также планируется. Впервые в Уэльсе основное оценивание было представлено в сентябре 1999 г. положениями Закона «Об образовании» (основное оценивание, Уэльс). Школы выбрали предписанные планы основного оценивания из листа предоставляемых планов и ученики были оценены за первые 7 недель начала школы в возрасте 4/5 лет (ВКОПО, 1998). Школы должны были обсуждать результаты оценивания детей с их родителями на встрече, которая проводилась во время семестра, когда происходило оценивание. В дополнение, школы также должны были передать результаты оценивания МОВ, которые в свою очередь передают эти результаты ВКОПО [11].

После окончания дошкольного образования (аналог детского сада) дети Великобритании в возрасте 5-ти лет идут в школу. С этого момента начинается обязательное обучение. Оно состоит из двух ступеней: начальное (*Primary* или *Preparatory Education*) и среднее (*Secondary Education*) образование. В *Preparatory School* дети обучаются до 11-ти летнего возраста. Первый год называется *Reception* (то есть приемный), а второй – год 1. В отличие от казахстанской системы образования первый год у английских учеников в зачет не идет, а счет учебных лет начинается с 6-ти летнего возраста, а уровень начальной школы заканчивается годом 6-м.

На протяжении этого периода дети сдают экзамены дважды: в конце второго и шестого годов обучения, соответственно ключевой этап (*Key Stage*) 1 и 2. Результаты тестирования заносятся в единую национальную базу успеваемости обучающихся.

В 4 года, поступая в начальную школу, ученики начинают основательно заниматься счетом, чтением и письмом, при этом домашние задания дают 1 раз в неделю. Обязательно проводятся занятия по физической культуре, во многих школах раз в неделю дети посещают бассейн. В обучении основной упор делается на умение самостоятельно получать знания и применять их на

практике. Обучающиеся занимаются в библиотеках и лабораториях, должны сами помнить о своих домашних заданиях. Проверка знаний обычно проходит в письменной форме – в виде эссе и проектов. При этом учитель обычно лишь очерчивает какую-то проблему, а обучающийся сам формулирует тему и подбирает материал.

Занятия в начальной школе проходят в очень дружелюбной, игровой форме, без всяких попыток «подогнать» всех под один общий уровень. Каждый ребенок развивается индивидуально, в соответствии с уровнем своих возможностей.

Система оценивания является составной частью государственного учебного плана Великобритании и она непосредственно связана с ключевыми ступенями. Существует три рубежа верификации полученных учащимся знаний и навыков:

• при поступлении (выявление первичного уровня для определения специальных образовательных потребностей ребенка в 5 лет),

• в конце 1-й ступени (в 6-7 лет) и

• в конце 2, к концу 1-й, 2-й и 3-й ключевой ступени начального и среднего образования.

В начальной школе предлагаются тесты по математике, английскому, естественным наукам, а в школах, где преподавание ведется на валлийском, – по валлийскому языку.

На 1-й ступени на тестах по английскому языку требуется от тестируемого воспринимать речь на слух, понимать чтение и произношение; по математике – умение производить простые арифметические действия.

На 2-й ступени языковой тест подразумевает проверку способности читать, грамотно писать, составлять сочинение; по математике – навыка счета в уме, с помощью калькулятора и уровня математического мышления.

Тест по естественным наукам проверяет способность обучающихся понимать научный текст. Государственные тесты, проводимые в 7 и 11 лет, также включают оценивание учителя и целей, которых он достиг согласно государственному образовательному стандарту и учебному плану школы. Цели, которые необходимо достичь, подробно описаны в государственном образовательном стандарте и учебных программах и заключаются в приобретении обучающимися заданного уровня знаний и навыков.

Прогресс в изучении предметов измеряется по шкале в восемь уровней, при этом государственный образовательный план предусматривает достижение к концу начальной школы уровня успеваемости в пределах от двух до пяти. Отнюдь не все обучающиеся в конце каждой ступени соответствуют нормативам знаний государственного учебного плана. По статистике примерно 1/5 учеников к концу начальной школы нуждается в специальных образовательных программах, которые для местных органов управления образованием означают дополнительные расходы. Система оценивания на итоговом экзамене ключевой ступени 4 такая же, как и на предыдущих и состоит из букв: A отлично, Bи C– хорошо, Dи E– удовлетворительно. Ключевая стадия 4 обычно оканчивается по достижении 16 лет, поэтому, как

правило, получение свидетельства *GCSE* означает окончание обязательного образования. Далее можно либо продолжить обучение в течение еще двух лет для сдачи экзаменов по двум-трем, иногда четырем (например, при поступлении на юридический факультет) предметам и получения свидетельства *GCSE* «повышенного уровня» (*GCSEA-level*). В настоящее время *GCSE* является основным экзаменом, который сдается школьниками в 16 лет по окончании средней школы.

Экзамен сдается по каждому предмету и состоит из нескольких частей: курсовая работа, теория и практическое задание. По результатам сдачи экзамена ученики получают оценку своих знаний (A, B, C, D, E, F и G). Учащиеся, не достигшие оценки G (минимальный балл), считаются неаттестованными и не получают сертификат. Существуют две разновидности экзамена *GCSE: GCSE (external examination)* и *IGCSE (International GCSE)* [12].

Главная цель английского воспитания – развить силу характера ребенка, привычку в любых условиях владеть собой, не сдаваться трудностям и находить выход из любых, даже самых непростых ситуаций, и, конечно же, сохранить при этом манеры истинного джентльмена или истинной леди, как веками было принято в английском обществе.

После окончания начальной школы, в возрасте 11-ти лет, ученики переходят в среднюю(*Secondary*) или как ее еще называют высшую школу (*High School*). В большинстве государственных школ начальная школа заканчивается в 11 лет, а в частных в 13, но некоторые частные работают по той же программе что и государственные. Во время обучения обучающиеся также сдают экзамены на этапах 3 и 4. Четвертый этап, по традиционной британской программе еще называется *GCSE*, по параллельным программам его называют *IGCSE, IBMYP* или американскую *High School Diploma*. Этот этап является заключительным в школьной программе, дети заканчивают его в возрасте 16 лет.

Таким образом, на всех уровнях образования Великобритании используется опыт оценивания по критериям, позволяющий не только объективно оценить достижения обучающихся, но и увидеть проблемы, которые нужно решить и самому обучающемуся, и учителю с целью оказания помощи в обучении и достижении поставленных целей [13].

1.3 Казахстанский опыт внедрения системы критериального оценивания учебных достижений обучающихся на примере АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы»

Самые различные способы проверки знаний и умений существовали во все времена. Менялись формы, приемы выставления отметок, структура проведения контрольно-измерительных мероприятий и их содержание, меры воздействия на учащихся, мотивационные элементы и многие другие факторы.

На протяжении многих лет оценивание заключалось в сравнении достижений учащегося с результатами других учащихся, и такой подход к

оцениванию имеет следующие недостатки:

- отсутствуют четкие критерии оценки достижения результатов обучения, понятные учащимся, родителям и учителям;
- учителя выставляют оценку, ориентируясь на средний уровень знаний класса в целом;
- оценки, выставляемые учащимся, не дают четкой картины усвоения конкретных знаний, умений, навыков по отдельным разделам учебной программы, что не позволяет определить индивидуальную траекторию обучения каждого ученика;
- при выставлении итоговой оценки учитываются текущие оценки, что не является объективным оцениванием конечного результата обучения;
- отсутствует оперативная связь между учеником и учителем в процессе обучения, что не способствует мотивации учащихся к обучению.

Для решения данных проблем в автономной организации образования «Назарбаев Интеллектуальные школы» (далее – АОО НИШ) разработали и внедрили новую систему оценивания учебных достижений учащихся.

Организация деятельности АОО НИШ осуществляется в соответствии со Стратегией развития Автономной организации образования «Назарбаев Интеллектуальных школ» до 2020 года, одобренной решением Попечительского совета от 29 ноября 2011 года.

Одним из стратегических направлений деятельности АОО НИШ является разработка нового содержания образования, интегрирующего лучший казахстанский опыт и международную практику.

Неотъемлемой частью содержания образования является объективная и достоверная система оценки учебных достижений учащихся.

В АОО НИШ оценка учебных достижений осуществляется на основе критериального подхода путем мониторинга достижений, позволяющего отслеживать прогресс в обучении в течение года и в динамике при итоговой аттестации учащихся после завершения начальной, основной и старшей школы.

Образовательный процесс в АОО НИШ организован на основе интегрированной образовательной программы и учебных программ по предметам, разработанным совместно с экспертами Университета Кембридж. Новое содержание ориентировано на развитие следующих навыков: умение применять знания, навыки поиска, обработки, анализа и оценки информации, умение критически мыслить, экспериментальные, исследовательские, информационно-коммуникационные, коммуникативные навыки, умение работать индивидуально и в группе [14].

Модель критериального оценивания, используемая в АОО НИШ сочетает в себе три вида оценивания, которые охватывают развитие учащегося в течение учебного года. Это *формативное оценивание*, *внутреннее суммативное оценивание* и *внешнее суммативное оценивание*. Формативное оценивание и внутреннее суммативное оценивание в совокупности составляют оценку на базе школы. Они используются для получения промежуточных и итоговых годовых оценок.

Формативное оценивание – определение текущего уровня усвоения знаний

и навыков в процессе повседневной работы на уроке или дома, осуществление оперативной взаимосвязи между учеником и учителем в процессе обучения. Оно позволяет учащимся понимать, насколько правильно они выполняют задания в период изучения нового материала и достигают целей и задач обучения [15].

Результаты формативного оценивания учащихся фиксируются в виде определений «достиг» (цели обучения) или «стремится». Отсутствие выставления оценок на каждом уроке позволяет снять тревожность у учащихся из-за плохой оценки, постоянно работать над собственным прогрессом для достижения цели обучения, а учителю корректировать планирование урока с учетом индивидуальных особенностей учащихся.

Внутреннее суммативное оценивание - определяет уровень применения знаний, умений и навыков при завершении изучения блока учебной информации за четверть и используется для определения итоговых оценок за четверти и учебный год.

Для организации внутреннего суммативного оценивания специалистами Центра педагогических измерений АОО НИШ разрабатываются инструменты оценки: тестовые спецификации и наборы заданий.

Тестовые спецификации содержат описание структуры работы и образцы заданий в разрезе предметов и классов, которые заранее предоставляются школам для обсуждения профессиональными сообществами учителей и подготовки учащихся. Задания для внутреннего суммативного оценивания отправляются в школы накануне проведения экзамена.

Результаты учащихся в достижении целей обучения в процессе формативного и внутреннего суммативного оценивания используются для определения итоговых оценок за четверти и учебный год в процентном соотношении 30:70. Внешнее суммативное оценивание определяет уровень применения знаний, умений и навыков при завершении изучения блока учебной информации за ступень обучения и проводится Независимым органом оценивания после начальной, основной и старшей школы. Результаты внешнего суммативного оценивания используются для определения итоговых оценок за учебный год в процентном соотношении 30% (формативное), 40% (внутренее суммативное) и 30% (внешнее суммативное оценивание).

Доля внешнего суммативного оценивания в итоговой оценке год за годом увеличивается и планируется, что он достигнет 100%, когда учащиеся, начавшие обучение по Интегрированной образовательной программе в 2012-13 учебном году, будут заканчивать школу.

Для оценивания используются критерии основания, правила принятия решения по оценке чего-либо на соответствие предъявленным требованиям. Критерии описываются дескрипторами, в которых дается четкое представление о том, как в идеале должен выглядеть результат выполнения учебного задания, а оценивание согласно дескриптору – это определение степени приближения ученика к данной цели.

Оценивание осуществляется по 4 критериям.

По неязыковым предметам используются критерии:

– «Знание и понимание»;
– «Применение знаний»;
– «Анализ, синтез, исследование»;
– «Коммуникация».

По языковым предметам используются критерии:
– «Чтение»;
– «Аудирование»;
– «Говорение»;
– «Письмо».

Для проведения единого оценивания учебных достижений, сотрудники АОО совместно с экспертами Международного Экзаменационного Совета Кембриджского университета начали разработку и стандартизацию критериев, которые назвали «критериями успеха» в достижении цели обучения при формативном оценивании.

Критерии успеха – это утверждения, которые позволяют учителям и учащимся получить доказательства достижения цели обучения.

Экзаменационные работы для внешнего суммативного оценивания также содержат критерии оценивания - область оценивания, в соответствии с которой выносится суждение, насколько хорошо учащийся выполнил экзаменационную работу.

Критерии оценивания в экзаменационных работах включают дескрипторы и схему выставления баллов. **Дескрипторы –** краткое описание типа деятельности, ожидаемого от учащегося для достижения определенного результата; схема выставления баллов – инструкция, где четко указано количество баллов за каждый вопрос и интерпретация присуждения балла. Использование критериев оценивания позволяет стандартизировать подходы в оценивании достижений всех учащихся независимо от того, в какой школе выполнялась экзаменационная работа, что делает оценивание объективным и прозрачным.

При проведении формативного и суммативного оценивания учителя школ проводят процесс модерации – это обсуждение результатов учащихся по одному предмету и классу с целью выработки единого стандартизированного подхода. Модерация используется также при оценивании курсовых, практических работ и результатов оценивания навыка «говорение» в языковых предметах при внешнем суммативном оценивании.

Для сбора результатов формативного и суммативного оцениваний учащихся в качестве доказательств достижения цели обучения используется портфолио учащегося. В нем накапливаются работы ученика, критерии их оценивания, итоги самооценивания, отзывы и рекомендации учителя.

Портфолио эффективно используется для предоставления обратной связи родителям об успешности обучения учащихся.

В 2011 – 2012 учебном году прошел первый этап внедрения системы критериального оценивания в Интеллектуальных школах: экспериментальная апробация критериальной системы оценивания в 7 классах физико-

математического направления и 8 классах химико-биологического направления.

Решением Правления АОО НИШ № 9 от 16 августа 2011 года разработаны и утверждены:

1. «Концепция внедрения системы критериального оценивания учебных достижений учащихся в Назарбаев Интеллектуальных школах».

2. «Правила оценивания учебных достижений учащихся 7 классов Назарбаев Интеллектуальных школ физико-математического направления и 8 классов Назарбаев Интеллектуальных школ химико-биологического направления на 2011/2012 учебный год».

Во всех школах в начале учебного года были изданы приказы об апробации системы критериального оценивания, назначены ответственные из числа заместителей директоров [15].

В НИШ г. Астана критериальное оценивание апробировалось во всех классах школы, разработана Политика оценивания, в которой отображены все основные элементы новой системы оценивания. В НИШ ФМН г. Астана по итогам апробации системы критериального оценивания в 1 полугодии было принято решение Педагогического совета о внедрении новой системы оценивания в 5 и 8 классах со 2 полугодия.

На заседании методических объединений в каждой школе были утверждены графики проведения суммативных работ.

В период апробации продолжается работа по совершенствованию технологии критериального оценивания: проводятся семинары, консультации от международных экспертов, по результатам 1 года апробации подведены итоги, подготовлен отчет, проанализированы положительные стороны и причины возникавших трудностей, доработаны критерии оценивания с учетом четко обозначенных целей, задач обучения и ожидаемых результатов в новых учебных программах, внесены изменения в Концепцию и Правила оценивания.

С 1 сентября 2012 – 2013 учебного года в Интеллектуальных школах начался второй этап экспериментального внедрения системы критериального оценивания (таблица 2). По результатам апробации первого этапа были внесены изменения в нормативные документы, критерии и шкалу оценивания, внедрены новые формы оценивания такие, как отчет о достижениях учащихся, портфолио и модерация.

Созданы проектные группы по разработке методических рекомендаций для подготовки и проведения внутреннего суммативного оценивания. Была проведена апробация внешнего суммативного оценивания учебных достижений учащихся независимой международной организацией.

С 1 сентября 2013 - 2014 учебного года начался третий этап внедрения системы критериального оценивания (таблица 2). Интегрированная модель критериального оценивания была внедрена в классах, где обучение осуществляется по Интегрированной образовательной программе 2012 года. По результатам внедрения критериального оценивания в 2012-2013 учебном году были внесены изменения в нормативные документы, критерии оценивания, внедрены новые формы оценивания.

Для разработки методических рекомендаций по подготовке и проведению внутреннего суммативного оценивания были созданы рабочие группы. Проведено внешнее суммативное оценивание учебных достижений учащихся 11 и 12 классов.

Третий этап - с 1 сентября 2014 – 2015 учебного года - внедрение системы критериального оценивания; суммативное внешнее оценивание.

Четвертый этап – с 1 сентября 2015 – 2016 учебного года - внедрение критериального оценивания; суммативное внешнее оценивание.

После каждого этапа вносятся изменения и дополнения в нормативные правовые акты, совершенствуются методические рекомендации для учителей по внедрению технологии критериального оценивания.

Таблица 2 – Этапы внедрения системы критериального оценивания

Интеллектуальные школы	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016
НИШ ФМН г.Астаны	3 -11	Все классы	Все классы	Все классы
НИШ ФМН г.Кокшетау	7, 8, 9, 11	1, 7, 8, 9, 11, 12	1, 2, 7, 8, 9, 11, 12	1, 2, 3, 7, 8, 9, 11, 12
НИШ ФМН г. Талдыкорган	6,7, 8, 9,11	Все классы	Все классы	Все классы
НИШ ФМН г. Семей	7, 8, 9, 11	Все классы	Все классы	Все классы
НИШ ХБН г.Усть – Каменогорска	7, 8, 9, 11	Все классы	Все классы	Все классы
НИШ ФМН гг. Актобе, Шымкент	-	7, 8, 11	Все классы	Все классы
НИШ ФМН г. Уральск	-	7, 8,11	Все классы	Все классы
НИШ ХБН г. Павлодар	-	7, 8	7, 8, 9,11	7, 8, 9, 11,12
НИШ ХБН гг. Караганда, Шымкент	-	7, 8, 11	Все классы	Все классы
НИШ г.Тараз, Кызылорда, Атырау	-	7, 8	7, 8, 9,11	7, 8, 9, 11,12
НИШ ФМН г. Алматы	-	-	7, 8, 9,11	7, 8, 9, 11,12

На основании Правил критериального оценивания учебных достижений учащихся автономной организации образования «Назарбаев Интеллектуальные школы» (для классов, обучающихся по Интегрированной Образовательной программе 2012 года) имеется свой порядок проведения формативного, внутреннего суммативного и внешнего суммативного оценивания и он состоит

из следующих пунктов:

– Формативное оценивание несет в себе корректирующую функцию. Формативное оценивание учитывается при выставлении отметок за четверть и год.

– При формативном оценивании осуществляется оценивание целей обучения по предметам на основе критериев успеха в соответствии с учебными программами и планами.

– Достижение целей обучения учащимися выражается двумя формулировками: «достигнута», при достижении цели обучения учащимся и «стремится», если учащийся не достиг, но стремится к достижению цели обучения.

– Цели обучения, достигнутые учащимся в четверти, суммируются и используются при подсчете баллов по формативному оцениванию.

– Баллы за формативное оценивание учитываются при подсчете отметок за четверть.

– Регистрация данных по формативному оцениванию ведется в электронном журнале.

– По предмету «Физическая культура» оценивание в 1 и 7 классах осуществляется по Интегрированной модели критериального оценивания. Остальные классы оцениваются по традиционной системе.

– Формативное оценивание физической культуры в начальной школе осуществляется путем выполнения заданий и сдачи нормативов, которые собираются в портфолио, в основной и старшей школе осуществляется путем выполнения этапов проекта.

– Филиал «Центр педагогических измерений» совместно с руководителями методических объединений (предметных кафедр) обеспечивают разработку суммативных работ и схем выставления баллов на основании тестовых спецификаций, включающих рекомендуемый формат, критерии оценивания, структуру (спецификацию) всех суммативных работ, единых для всех классов одной параллели в течение первой недели учебного года.

– График суммативных работ утверждается приказом директора Интеллектуальной школы и доводится до сведения учащихся в течение первой недели учебного года. При выполнении суммативных работ по частям в графике указывается дата проведения последней части работы.

– Суммативные работы бывают различных видов (тесты, зачеты, контрольные работы и т.п.).

– Отметка за суммативную работу выставляется по критериям в соответствии с требованиями Интегрированной образовательной программы. Критерии выставления баллов учебных достижений доступны для ознакомления всем заинтересованным лицам (учащимся, учителям, администрации школы, родителям и иным законным представителям и т.д.).

– В течение учебной четверти проводится одна суммативная работа, выполнение которой обязательно для всех учащихся. Суммативная работа

может состоять из нескольких частей и выполняться в течение нескольких уроков, отметка за суммативную работу будет формироваться на основе результатов, полученных при выполнении каждой части.

– Суммативные работы составляются таким образом, чтобы использовать максимальное количество критериев. Материалы, отражающие формат, критерии оценивания и структуру (спецификацию) суммативной работы, должны быть предоставлены учащимся.

– Суммативная работа проводится в одинаковых условиях для одной параллели.

– Повторное выполнение (переписывание) суммативных работ не допускается.

– В случае отсутствия учащегося по уважительной причине, пропущенные им суммативные работы должны быть выполнены после выхода учащегося в школу в течение одной недели, при этом используются дополнительные варианты суммативных работ.

– В 1-ой и 2-ой четвертях учебного года в 1-ом классе внутреннее суммативное оценивание учебного материала не осуществляется. В классах языкового погружения в 1 классе внутреннее суммативное оценивание не проводится, во 2 классе не проводится по предмету «Русский язык»».

– Внутреннее суммативное оценивание по предмету «Искусство» осуществляется путем предоставления комплексного задания учащемуся для выполнения и предоставления в конце четверти.

– Внутреннее суммативное оценивание по физической культуре в начальной школе проводится путем оценивания портфолио. В основной и старшей школе внутреннее суммативное оценивание физической культуры осуществляется путем выполнения проекта.

Четвертные оценки в Интеллектуальных школах складываются из формативного и внутреннего суммативного оценивания за четверть [16].

Соотношение двух видов оценивания следующее:

Формативное оценивание 30%.

Внутреннее суммативное оценивание 70%.

Максимальное количество баллов за четверть – 60 баллов.

Максимальное количество баллов за формативное оценивание – 18 баллов (30%).

Максимальное количество баллов за внутреннее суммативное оценивание – 42 балла (70%).

Ниже представлен механизм выставления четвертных оценок:

Расчет баллов по формативному оцениванию:

$$\text{Баллы} = \frac{\text{Количество достигнутых целей обучения} \times \mathbf{18}}{\text{Количество оцениваемых целей обучения}}$$

Расчет баллов по Внутреннему суммативному оцениванию:

$$\text{Баллы} = \frac{\text{Балл по внутреннему суммативному оцениванию} \times \mathbf{42}}{\text{Возможный максимальный балл по внутреннему суммативному оцениванию}}$$

Баллы по двум видам оценивания складываются и округляются до целого числа. Максимальное количество баллов, которое можно получить – 60.

Далее общее количество баллов переводится в оценку A*- U и оценку по 5-ти балльной шкале (таблица 3):

Таблица 3 – Общее количество баллов переводится в оценку A*- U и оценку по 5-ти балльной шкале

Общее количество баллов	**Четвертная оценка**	**Четвертная оценка**
54-60	A*	5
48-53	A	
42-47	B	4
36-41	C	
30-35	D	3
24-29	E	
0-23	U (неаттестован)	2

Использование критериального оценивания позволяет более эффективно организовать учебный процесс, оказывать своевременную поддержку учащимся и обеспечивать их прогресс в обучении, оценивать качество самой учебной программы, предоставлять информацию о результатах обучения заинтересованным сторонам.

Онлайн анкетирование учащихся Назарбаев Интеллектуальных школ, проведенное Международным Экзаменационным Советом Кембриджского университета в январе 2014 года, показало, что в целом учащиеся положительно воспринимают систему критериального оценивания [17]. Учащиеся также отметили, что при традиционной системе оценивания легче было получать хорошие оценки.

Таким образом, опыт Назарбаев Интеллектуальных школ по разработке и внедрению системы критериального оценивания будет использован при обновлении содержания общего среднего образования в Республике Казахстан.

1.4 Методологические основы внедрения системы критериального оценивания учебных достижений учащихся в начальную школу

Система оценивания является основным средством диагностики проблем обучения и осуществления обратной связи, а также наиболее ясно воплощает в

себе принципы, которые положены в основу образовательного процесса в целом.

Разработка новых стандартов образования выявила научные и методологические проблемы, связанные и с системой оценивания достижений обучающихся.

Являясь одним из важнейших инструментов оценки достижений обучающихся, система оценивания должна быть объективной и эффективной для дальнейшего совершенствования образовательного процесса.

Актуальной сегодня является система контроля и оценивания качества образовательных результатов обучающихся на основе критериально-ориентированного подхода к оцениванию.

Использование критериально-ориентированного подхода значительно повышает уровень объективности и достоверности оценки достижений обучающихся.

В современной школе критериальный подход к оцениванию образовательной деятельности обучающихся востребован, так как такой подход помогает осуществлять обратную связь, позволяющую всем участникам образовательного процесса видеть измеряемые критерии и результаты обучения.

Важной характеристикой системы оценивания является то, что она не только используется при выставлении отметок, но и в целом осуществляет контрольно-диагностическую связь между учителем, обучающимся и родителями по поводу успешности образовательного процесса.

При оценивании образовательных достижений система оценивания должна не только объективно показать достижения в обучении таких детей, но и стать основой для построения дальнейших шагов поддержки обучающихся в образовательном процессе.

Система оценивания является основным средством измерения достижений и диагностики проблем обучения, позволяющее определять качество образовательного процесса, принимать кардинальные решения по стратегии и тактикам обучения, совершенствовать как содержание образования, так и формы оценивания ожидаемых результатов. Необходимо учитывать, что при оценивании образовательных достижений важное значение имеет соотношение полученных результатов и запланированных целей при обучении.

Необходимость усовершенствования системы оценивания способствовала созданию многофункциональной системы, к которой относится и система критериального оценивания. Можно выделить несколько функций системы оценивания:

- нормативная функция фиксирует достижения обучающегося относительно утвержденного государством стандарта и отслеживает успеваемость отдельных учеников, школьных классов, уровня их подготовки и качества работы учителя;

- информативно-диагностическая функция обеспечивает содержательную связь между всеми участниками образовательного процесса, содержательную и эмоциональную рефлексию обучающихся, в том числе и с особыми

потребностями. Система оценивания дает возможность увидеть, все ли в порядке в образовательном процессе в конкретном классе, для конкретного ребенка.

Система оценивания должна давать возможность определить, насколько успешно усвоен тот или иной учебный материал, сформирован тот или иной практический навык у обучающихся. Такая возможность сверить достигнутый уровень обучающихся с определенным минимумом контрольных измерителей, требований к результатам обучения важна для каждого обучающегося.

При этом представляется целесообразным брать за точку отсчета именно обязательный минимум, который должен быть четко определен для таких детей.

Система оценивания достижений обучающихся должна фиксировать как изменения общего уровня подготовленности обучающегося, так и динамику его успехов в различных сферах познавательной деятельности (усвоение информации, обработка информации, творческая и проектная деятельность, выражение мыслей и т.д.), позволяющих получить реальную характеристику достижений в обучении и существующих проблем в образовательном процессе.

Система оценивания должна обеспечивать постоянный контакт между учителем, учеником, родителями, классным руководителем, а также администрацией и педагогическим коллективом организации образования, что может обеспечить системный подход к формированию образовательного процесса, а значит и обеспечение его целостности.

Кроме того, при оценивании учебных достижений обучающихся необходимо как можно бережнее относиться к психике обучающихся, избегать травмирующих ее ситуаций, учитывать особенности психологического развития детей.

Вышеназванные подходы к системе оценивания должны обеспечить понимание всеми участниками образовательного процесса отношения к системе оценивания как к инструменту, необходимому для успешного получения образования, для осуществления обратной связи и не более того.

Перечисленные положения должны формировать основу системы оценивания и задавать общие рамки ее функционирования и, одновременно, служить критериями успешности и полноценности каждой конкретной образовательной системы.

Методологической основой системы критериального оценивания является технология критериально-ориентированного обучения В. П. Беспалько [18]. Основные положения его теории критериального оценивания основаны на том, что в традиционном образовательном процессе всегда фиксированы параметры условий обучения (одинаковое для всех учебное время, способ подачи информации и др.), а незафиксированным остаются результаты обучения. Взяв за основу разработанные положения американских психологов Дж. Керолла и Б. Блума [19] о том, что в качестве постоянного, фиксированного параметра необходимо выделять именно результаты обучения, В. П. Беспалько попытался изменить подходы к разработке системы оценивания. В этом случае, согласно теории американских психологов, параметры других условий обучения будут

меняться ради достижения всеми обучающимися заданного результата-критерия. На основе такого подхода была разработана технология критериально-ориентированного обучения, которую также называют технологией полного усвоения, так как ее исходным моментом является утверждение, что все обучающиеся способны усвоить необходимый учебный материал. Для этого необходимо разработать заданные критерии усвоения, соответствующие стандартам образования. Стандарты, предлагаемые по всем школьным дисциплинам, служат основой для разработки четких критериев усвоения.

Эффективность технологии критериально-ориентированного обучения заключается в том, что, варьирование видов заданий, форм контроля, разнообразных видов помощи обучающимся, позволяют каждому ученику достичь заданного уровня обязательных критериев, без усвоения которого невозможно дальнейшее полноценное обучение и развитие личности.

Система критериального оценивания включает следующие элементы:

1. Точно определяются критерии усвоения темы (занятия), что выражается в перечне конкретных результатов обучения (целей обучения с определением уровней усвоения в рамках образовательной программы).

2. Разрабатываются проверочные работы – тесты, основное назначение которых состоит в выявлении необходимости в коррекционных учебных процедурах.

3. Учебный материал разбивается на отдельные фрагменты (учебные единицы), определяются результаты (критерии), которые должны быть достигнуты в ходе их изучения и составляются текущие проверочные работы, позволяющие убедиться в достижении целей изучения каждой учебной единицы;

4. Выбираются соответствующие методы обучения, составляются обучающие задания.

5. Разрабатываются альтернативные коррекционные материалы по каждому из тестовых вопросов.

Критериальное оценивание основывается на критериях, т. е. оценка складывается из составляющих (критериев), которые отражают достижения учащихся по разным направлениям развития их учебно-познавательной компетентности.

Критериальное оценивание – это подход, в рамках которого используются разные виды, формы и методы оценивания и самооценки.

При критериальном оценивании:

- ученик становится настоящим субъектом своего обучения;
- снижается школьная тревожность ученика;
- учитель от роли «судьи в последней инстанции» переходит к роли консультанта, специалиста, тьютора.

Таким образом, критериальное оценивание несет в себе потенциал сохранения здоровья учеников и учителей.

Критериальное оценивание подразумевает ряд принципиальных установок для учителя:

1. Оцениваться с помощью отметки может только работа учащегося, а не его личность;

2. Работа учащегося сравнивается не непосредственно с работами других учеников, а с эталоном (образом отлично выполненной работы);

3. Использоваться различные формы конкретных заданий и иметь четкие и ясные описания идеально выполненных заданий;

4. Эталон известен учащимся заранее;

5. Должен быть разработан четкий алгоритм выведения отметки, по которому учащийся может сам определить свой уровень достижения и определить свою отметку. Самооценивание подразумевает также и рефлексию учащихся их работы. Рефлексия является обязательным условием развития личности учащегося, необходимым компонентом развития его, как ученика;

6. Включать учащихся в процесс оценивания, стремясь к переходу на самооценивание;

7. Оценивать можно только то, чему учат, поэтому критерий оценивания – конкретное выражение учебных целей;

8. Общие учебные цели по предмету являются критериями оценивания достижений учащихся по данному предмету и позволяют обобщать результаты, выявленные отдельными работами учащегося.

Критериальное оценивание трактуется как процесс, основанный на сравнении учебных достижений учащихся с четко определенными, коллективно выработанными, заранее известными всем участникам процесса критериями, соответствующие целям и содержанию образования, способствующий формированию учебно-познавательной компетентности учащихся.

Критериальное оценивание осуществляется в соответствии с содержанием учебных программ, формами контрольных мероприятий, индивидуальными психолого-педагогическими особенностями обучающихся; на основе единства формирующего и констатирующего оценивания, заключающегося в целостном использовании промежуточного и итогового контроля учебных достижений обучающихся; осознанности, служащей действенной характеристикой процесса контроля учебных достижений обучающихся; диагностической основы, осуществляющейся в проведении педагогической диагностики эффективности использования данной технологии.

Критериальное оценивание определяет цель создания условий и возможностей для формирования и развития учебно-познавательной активности обучающихся, их творческих и исследовательских навыков, самообразовании и ориентации в потоке научной информации путем приобщения обучающихся к систематической рефлексии, к поиску смысла этой деятельности.

При критериальном оценивании обучающийся становится настоящим субъектом своего обучения; снижается его тревожность; учитель становится консультантом, специалистом, тьютором. Таким образом, критериальное оценивание несет в себе потенциал сохранения здоровья учеников и учителей.

1.5 Учебно-методические основы внедрения системы критериального оценивания учебных достижений учащихся в начальную школу

В Государственном общеобязательном стандарте начального образования, утвержденном 25 апреля 2015 года, указывается на то, что «уровень подготовки обучающихся определяется через ожидаемые результаты обучения, которые спроектированы с учетом специфики каждой образовательной области, объединяющей несколько родственных учебных предметов: «Язык и литература», «Математика и информатика», «Естествознание», «Человек и общество», «Технология и искусство», «Физическая культура».

В данном документе целью начального образования определено «создание образовательного пространства, благоприятного для гармоничного становления и развития личности обучающегося, обладающего основами следующих навыков широкого спектра:

1) функционального и творческого применения знаний;
2) критического мышления;
3) проведения исследовательских работ;
4) использования информационно-коммуникационных технологий;
5) применения различных способов коммуникации, в том числе языковых навыков;
6) умения работать в группе и индивидуально.

Базовое содержание начального образования определяется с учетом следующих ориентиров:

1) соответствие динамичным запросам современного общества;
2) необходимость развития критического, творческого и позитивного мышления;
3) целесообразность усиления интеграции содержания учебных предметов;
4) обеспечение единства обучения, воспитания и развития» [20].

В соответствии с этим, к выбору технологии оценивания, основанной на компетентностном подходе необходимо подходить, учитывая индивидуальные особенности обучающихся и осуществляя развитие вариативной образовательной среды. Последняя включает в себя все многообразие современных технологий и индивидуальных образовательных траекторий, где вариативность нацелена на максимальную индивидуализацию и доступность образования, на гибкость образовательного процесса, основанного на взаимосвязанной работе его участников по реализации целей и выбору содержания (в рамках государственных стандартов) средств и способов деятельности [21].

В современной школе приоритетной целью становится: развитие личности, готовой к эффективному взаимодействию с окружающим миром, к самообразованию и саморазвитию [22]. Для достижения учебной самостоятельности особое значение имеет контрольно-оценочная самостоятельность ребенка, то есть готовность и способность контролировать и оценивать свою деятельность, устанавливать и устранять причины возникающих трудностей. Чтобы сформировать эти умения, необходимо внести

существенные изменения в контрольно-оценочную деятельность в школе, пересмотреть ее цели, содержание и технологии.

Существующая сегодня система оценивания формировалась в рамках знаниевой парадигмы образования и поэтому отражает результат усвоения знаний, а не процесс их усвоения, что не соответствует в полной мере современным требованиям компетентностного подхода. [23].

Образовательный процесс в АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы» организован на основе Интегрированной образовательной программы и учебных программ по предметам, разработанным совместно с экспертами Университета Кембридж. Одним из условий эффективного внедрения нового содержания образования является наличие системы оценивания, способной адекватно оценить степень развития навыков учащихся и предоставляющей информацию об успешности обучения каждого ученика для оказания своевременной педагогической поддержки. С 2010 года Департамент оценки качества образования АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы» разрабатывает, совершенствует и внедряет систему критериального оценивания учебных достижений учащихся на основе изучения международного опыта. Для оценивания используются критерии – основания, правила принятия решения по оценке чего-либо на соответствие предъявленным требованиям. Критерии описываются дескрипторами, в которых (для каждой конкретной работы) дается четкое представление о том, как в идеале должен выглядеть результат выполнения учебного задания, а оценивание согласно дескриптору – это определение степени приближения ученика к данной цели. [24].

Оценивание осуществляется по 4 критериям. По неязыковым предметам используются критерии «Знание и понимание», «Применение знаний», «Анализ, синтез, исследование», «Коммуникация». По языковым предметам используются критерии «Чтение», «Аудирование», «Говорение», «Письмо». Совместно с экспертами Международного Экзаменационного Совета Кембриджского университета проводится разработка и стандартизация критериев, которые названы «критериями успеха» в достижении цели обучения при формативном оценивании. Критерии успеха – это утверждения, которые позволяют учителям и учащимся получить доказательства достижения цели обучения. Подготовлены Методические рекомендации по оцениванию в разрезе классов и предметов, которые включают рекомендуемую для учителя деятельность по обучению и оцениванию и критерии успеха в достижении цели обучения. [24].

Экзаменационные работы для внешнего суммативного оценивания также содержат критерии оценивания – область оценивания, в соответствии с которой выносится суждение, насколько хорошо учащийся выполнил экзаменационную работу. Критерии оценивания в экзаменационных работах включают дескрипторы и схему выставления баллов. Дескрипторы – краткое описание типа деятельности, ожидаемого от учащегося для достижения определенного результата; схема выставления баллов – инструкция, где четко указано количество баллов за каждый вопрос и интерпретация присуждения балла. Использование критериев оценивания позволяет стандартизировать подходы в

оценивании достижений всех учащихся независимо от того, в какой школе выполнялась экзаменационная работа, что делает оценивание объективным и прозрачным. При проведении формативного и суммативного оценивания учителя школ проводят процесс модерации – это обсуждение результатов учащихся по одному предмету и классу с целью выработки единого стандартизированного подхода. Модерация используется также при оценивании курсовых, практических работ и результатов оценивания навыка «говорение» в языковых предметах при внешнем суммативном оценивании [24]. Таким образом, использование критериального оценивания позволяет более эффективно организовать учебный процесс, оказывать своевременную поддержку учащимся и обеспечивать их прогресс в обучении, оценивать качество самой учебной программы, предоставлять информацию о результатах обучения заинтересованным сторонам. Такая система оценивания направлена в первую очередь на мотивирование детей к успешному обучению, на выявление пробелов в знаниях и наглядную демонстрацию его роста. Разработанная модель критериального оценивания включает цели и задачи изучения предмета, критерии и описание уровней их достижения, шкалу перевода баллов за критерии в традиционную оценку по 5-балльной шкале.

Одной из основных функций нового стандарта начального образования является функция повышения объективности оценивания. Реализация этой функции связана с возможностью коренной перестройки существующей системы контроля и оценивания качества образовательных результатов на основе критериально-ориентированного подхода к оцениванию, использования системы объективных измерителей и эффективной деятельности организаций образования, системы образования в целом.

Использование критериально-ориентированного подхода к оцениванию значительно повышает уровень объективности и достоверности оценки достижения требований нового стандарта.

В настоящий период в школах страны критериальный подход к оцениванию учебных достижений обучающихся приобретает популярность, и, безусловно, потому, что такой подход помогает осуществлять обратную связь, позволяющую всем участникам процесса понимать уровень освоения изучаемого материала. Чем более содержательной будет обратная связь, тем конструктивнее может быть реакция на нее.

Для сбора данных об успеваемости и прогрессе в обучении учащихся начальной школы в течение учебного года осуществляется два вида оценивания: формативное оценивание (ФО) и внутреннее суммативное оценивание (ВСО). Формативное оценивание и внутреннее суммативное оценивание составляют внутришкольное оценивание[25].

Формативное оценивание является неотъемлемой частью ежедневного процесса преподавания и проводится регулярно в течение всей четверти.

Формативное оценивание применяется учителями для измерения обучения и для помощи в планировании урока по всем предметам.

Однако подходы к оцениванию могут отличаться в зависимости от их содержания и вида. Достижение учащимися целей обучения учебных программ

способствует развитию навыков учащихся.

Умение точно оценивать навыки является важным аспектом критериального оценивания. В данной таблице представлены навыки, включенные в учебную программу, и степень развития или сформированности которых следует оценивать при формативном и внутреннем суммативном оценивании (таблица 4) [25].

Таблица 4 – Формирование навыков обучающихся

Навыки	**Описание**
1	2
Знание	Знание и воспроизведение конкретных фактов, информации и их описание.
Понимание	Демонстрация понимания через правильное воспроизведение, предположение или интерпретацию информации.
Применение	Использование и применение информации и ранее полученных знаний в новом или незнакомом контексте или ситуациях.
Критическое мышление	Формирование суждения о достоверности и значимости информации или идей путем рассмотрения различных точек зрения.
Анализ	Демонстрация способности делить информационные материалы на составные части, изучать информацию для получения различных выводов путем определения мотивов или причин, умозаключений и/или нахождения доказательств для обоснования общих правил.
Синтез	Демонстрация способности реконструировать различные части ранее приобретенных знаний в новый контекст.
Оценка	Формирование суждения о значимости идей или фактов по определенным критериям.
Коммуникация	Способность взаимодействовать и договариваться с людьми, обосновывая и согласовывая свои интересы и взгляды, принятие взглядов и интересов других людей.
Коммуникация через аудирование	Понимание основного содержания устных высказываний на различные темы в рамках учебной программы и выделение в них ключевой информации; распознавание мнения говорящего; определение значения слов по контексту; восприятие и понимание содержания различных типов текстов,
Коммуникация через чтение	Понимание основного содержания текстов художественных и научных на различные темы в рамках учебной программы и выделение в них ключевой информации, применение различных стратегий поиска информации; определение значения слов по контексту;

Продолжение таблицы 4	
1	2
	распознавание отношения и мнения автора; использование различных бумажных и цифровых источников для проверки значения слов и углубления понимания прочитанного.
Письмо	Планирование, написание, редактирование и корректировка письменных работ на различные темы в рамках учебной программы; умение писать о настоящих и вымышленных событиях, критические отзывы на прочитанное; писать достаточно грамотно, не допуская орфографических и грамматических ошибок; придерживаться определенного стиля; связывать предложения в параграфы, используя различные слова-связки.
Говорение	Использование слов официального и разговорного стилей речи в беседе на различные темы в рамках учебной программы; умение задавать более сложные вопросы для получения необходимой информации; выражать собственное мнение; реагировать на неожиданные комментарии; общаться со сверстниками в процессе выполнения задания; грамотно применять специфическую лексику; пересказывать истории и события.
Творчество	Разработка новых идей и поиска решений проблем с использованием различных подходов или необычных и оригинальных способов.
Исследование	Разработка подходов к сбору информации или данных в соответствии с целью исследования
Техника и приемы	Демонстрация соответствующих техник и процедур, практических умений по предмету, включая взаимосвязанное планирование, выполнение и оценку. Демонстрация основных моторных навыков и технических приемов, необходимых для участия в различной деятельности; представления о стратегиях и правилах в условиях индивидуальной и групповой работы; рациональное применение различных методик для повышения физической подготовки и духовного развития.
Рефлексия	Представление рассуждений о мнениях, мыслях и событиях, формулирование выводов и принятие решений, выполнение действий.
Математическая способность количественного мышления	Демонстрация понимания применения чисел, подсчетов, графиков, таблиц и других математических понятий в широком диапазоне предметов, контекстов и повседневных ситуаций.

Формативное оценивание должно быть неотъемлемой частью преподавания и обучения, а не рассматриваться как дополнительные упражнения или тесты [25].

Технология постановки целей в критериальном оценивании предполагает формулировку целей через результаты обучения, выраженные в действиях учащихся, надежно осознаваемых и определяемых. Данный способ отличается повышенной инструментальностью.

Конкретизация цели обучения в действиях предполагает перечисление определенных действий, ожидаемых от учащихся. Так, цель: «Уметь пользоваться символическими обозначениями на погодной карте» может быть конкретизирована следующим образом: а) воспроизводить по памяти символы, используемые на карте; б) опознавать их; в) читать карту с их помощью; г) по данной карте дать прогноз погоды.

Конкретизация цели способствует переходу от общего представления о результате обучения к конкретному эталону, критерию его достижения учеником, обладает большой операциональностью и конструктивностью.

Описание технологии постановки целей урока было бы неполным без связи с возможными уровнями усвоения учащимися знаний, умений, навыков, развития опыта творческой деятельности. Необходимо выделить три уровня усвоения.

1-й уровень – *знакомство, различение*. Это деятельность по узнаванию. Учащиеся могут выполнять ее только при повторном восприятии ранее усвоенной информации об объектах, процессах или действиях с ними.

2-й уровень – *алгоритмический*. Применение ранее усвоенного, репродуктивного, алгоритмического действия. Учащиеся осуществляют его, самостоятельно воспроизводя и применяя информацию о ранее усвоенной ориентировочной основе выполнения данного действия.

3-й уровень – *творческий*. Применение ранее усвоенных знаний, умений для решения нетиповых задач. Это продуктивное действие, в процессе которого учащиеся добывают или субъективно новую информацию (новую только для себя), т.е. осуществляют эвристическую деятельность, или объективно новую, когда они действуют «без правил», но в известной им области, создавая иные правила действия, т. е. – исследовательскую деятельность.

В процессе целеполагающей деятельности педагог выделяет элементы содержания, являющиеся предметом данного занятия; определяет для каждого элемента уровень его усвоения и обобщенную цель, руководствуясь требованиями стандарта, количеством времени, особенностями учащихся; формулирует цели и соответственно им выбирает методы и формы действий, необходимых для достижения целей.

Проверка и оценивание результатов обучения должны быть ориентированы на цели обучения. В педагогической практике распространено явление, когда в проверке и оценивании нет адекватности целям. Например, по стандарту какой-либо элемент содержания должен быть усвоен на уровне знаний и типовых умений (алгоритмический уровень), а проверка и оценка осуществляются с помощью тестов по выбору правильного ответа из данных,

т.е. на уровне узнавания.

Тест в самом общем виде можно представить в виде структуры: Тест = Задание + Эталон, т. е. любое задание можно считать тестом, если разработан эталон его выполнения. Эталон – это полный правильный метод выполнения заданной деятельности по всем операциям с указанием среди них существенных, т.е. операций, отражающих суть и содержание испытания.

При последовательном сопоставлении ответа учащихся с эталоном, можно прийти к выводу о качестве выполненного теста. В обучении применяют тесты достижений трех уровней, что соответствует трем уровням усвоения материала (узнавание и воспроизведение, действия по алгоритму, творческая деятельность).

Для 1-го уровня характерны тесты на:

- опознание – относится ли показываемый объект или явление к объектам или явлениям данного вида;
- различение («выборочные» тесты) – надо выбрать одно или несколько решений из списка возможных решений, при этом варианты возможных решений содержатся в самом тесте);
- тесты-подстановки – надо вставить пропущенное слово, формулу или другой какой-либо существенный элемент знаний.

Для 2-го уровня подбирают конструктивные тесты: ученик должен по памяти воспроизвести соответствующую информацию, указать существенные операции теста. Могут использоваться и типовые задачи, условия которых позволяют «с места» установить известную разрешающую ее процедуру (правило, формулу, алгоритм) и получить необходимый ответ.

В качестве 3-го уровня предлагают нетиповые задачи на применение знаний в новых ситуациях (для каждой задачи разрабатывают эталон существенных операций, возможно, и альтернативных); проблемы, решение которых приводит учащегося к «открытию» нового для себя знания (перечень необходимых и возможных операций разрабатывается заранее) [26].

Критерии оценивания должны быть подготовлены учителем заранее, а в целях формирования функциональной грамотности желательно разработать их совместно с учащимися. Например, учитель перед выполнением проверочной работы просит учащихся обсудить критерии (в группах или в парах), по которым будет оцениваться работа. По итогам озвученных критериев совместно с учащимися педагог выбирает приоритетные критерии. Важно помнить, что он должен обсудить, объяснить критерии оценивания учащимися во избежание непонимания ими критериев. Содержание критериев должно быть изложено понятным и доступным языком. Они должны быть представлены учащимся наглядно (написаны на доске, плакате и др.).

Система критериального оценивания совершенно прозрачна в смысле способов выставления текущих и итоговых отметок, а также целей, для достижения которых эти отметки ставятся. Она также является средством диагностики проблем обучения, предусматривая и обеспечивая постоянный контакт между учителем, учеником и родителями.

Внутреннее суммативное оценивание разрабатывается для того, чтобы

предоставить учителям и учащимся информацию о прогрессе учащихся в конце каждой четверти или года. Внутреннее суммативное оценивание основывается на целях обучения, которые были охвачены в течение четверти и позволяет учителям оценить достижения отдельного учащегося. Учитель принимает решение об учебных достижениях учащихся в процессе формативного оценивания, руководствуясь методическими рекомендациями по оцениванию, и выставляет баллы внутреннего суммативного оценивания по схеме выставления баллов.

Задания по формативному оцениванию и внутреннему суммативному оцениванию должны быть разработаны таким образом, чтобы предоставлять равные возможности оценивания для всех учащихся [25].

В учебном плане по предмету представлены рекомендации по преподаванию содержания учебной программы по классам. Учителя могут использовать упражнения из учебного плана для того, чтобы убедиться в том, что учащиеся достигли всех целей обучения и знают содержание учебной программы.

Учебный план разработан для того, чтобы планировать долгосрочные, среднесрочные и краткосрочные цели.

Долгосрочный план:

• группирует цели обучения в разделы по общей теме;

• позволяет установить связь между предшествующей работой, целями обучения, и наметить пути дальнейшего обучения;

• обеспечивает сбалансированную и управляемую связь между разделами.

Среднесрочный план:

• предоставляет детали, необходимые учителям для планирования своих уроков;

• определяет возможности использования различных подходов к преподаванию;

•предлагает ключевые ресурсы и способы для введения, развития и закрепления обучения;

• определяет возможности оценивания;

• определяет требования по улучшению языковых способностей.

Краткосрочный план:

• определяет процесс организации обучения: фронтальная, групповая, парная работа, индивидуальная работа;

• предлагает различные подходы к обучению;

• способствует организации оценивания и предоставления обратной связи учащимся о достижении учебной цели [25].

Между долгосрочными, среднесрочными и краткосрочными планами существует очень тесная взаимосвязь. Планирование предполагает выбор средств и способов достижения целей педагогического процесса, последовательность действий субъектов в осуществлении намеченного, сроков выполнения. Планирование призвано обеспечить заинтересованность всех участников педагогического процесса и учет отдаленных результатов деятельности.

Долгосрочное планирование осуществляется лицами и органами, формирующими политику в сфере образования и школьной администрацией. На стадии разработки долгосрочного плана определяют: общие принципы развития образования (концепцию её развития); главное направление и программы развития; содержание и последовательность осуществления важнейших мероприятий, обеспечивающих достижение поставленных образовательных целей.

В долгосрочном плане отражаются темы обучения на один учебный год. Распределение часов внутри разделов можно варьировать по усмотрению учителя [27]. Учитель должен охватить все цели обучения учебной программы в процессе преподавания в каждом классе. Рекомендуемая деятельность для всех целей обучения представлена в учебном плане по предмету. Для того, чтобы сделать процесс оценивания управляемым и практичным, отбирается не более 10 целей обучения для формативного оценивания в каждой четверти. Данные цели обучения позволят учителю и учащимся определить прогресс относительно понятий и навыков, относящихся к предмету.

В начале каждой четверти учителю необходимо определить, все ли цели обучения, отобранные для формативного оценивания за четверть, отображены в учебном плане. Это поможет ему заранее запланировать деятельность для формативного оценивания. Приводим фрагмент примерного долгосрочного плана (таблица 5).

Таблица 5 – Долгосрочный план по предмету «Обучение грамоте», 1 класс

1 четверть	**2 четверть**	**3 четверть**	**4 четверть**
1	2	3	4
Слушание и говорение			
Учащиеся начинают слушать и понимать услышанную информацию и рассказы. В ходе выполнения этого задания они будут развивать языковые навыки, необходимые для того, чтобы поделиться своими идеями и чувствами с другими учащимися,	Учащиеся слушают и понимают информацию и рассказы. Они используют язык, чтобы выразить свои идеи, научившись: - определять ряд основных моментов и задавать вопросы о прослушанной информации; - пересказывать	Учащиеся слушают и понимают информацию, в которой присутствует больше деталей, задают вопросы и дают более вдумчивые ответы по прослушанным историям. Учащиеся научатся: - задавать и отвечать на вопросы по	Учащиеся начинают оценивать информацию и рассказы, которые они прослушали, научившись: - прогнозировать содержание по заголовку/названию; слушать информацию для того, чтобы найти ответы на поставленные вопросы; - пересказывать

Продолжение таблицы 5			
1	2	3	4
научившись: - определять один или несколько ключевых моментов при прослушивании информации; - пересказывать некоторые фрагменты из стихотворений или рассказов, которые они прослушали; - прислушиваться к мнению других учеников в классе и делиться своими идеями.	прослушанные истории (увеличивая количество деталей); - с большей уверенностью выражать свои чувства при помощи речи.	прослушанной информации; - пересказывать основные события коротких историй и предугадывать сюжетную линию истории; - при выражении своих мыслей, чувств и идей перед другими учащимися расширять свой словарный запас, а также внимательнее слушать.	основные события истории в правильной последовательности; - высказывать своё мнение о том, насколько хорошо была представлена информация или рассказ.
Чтение			
Учащиеся начинают понимать смысл художественных и научно-популярных (нехудожественных) текстов. Они научатся: - определять основные события и основную информацию из простых стихотворений, иллюстрированных книг и нехудожественных текстов; - читать слоги и	Учащиеся будут знать коммуникативные средства, используемые в художественных и научно-популярных (нехудожественных) текстах. Они научатся: - определять героев в иллюстрированной книге и простом рассказе, начнут понимать некоторые особенности нехудо-	Учащиеся будут читать большее количество научно-популярных (нехудожественных) текстов, а также более детально обсуждать рассказы. Они научатся: - определять начало, середину и концовку рассказа и через создание рисунков представлять свои мысли;	Учащиеся начинают высказывать свои комментарии по содержанию прочитанного текста, а также использовать стратегии для чтения незнакомых слов. Учащиеся научатся: - формулировать вопросы к простому тексту или к иллюстрациям; - читать уверенно часто повторяющиеся

Продолжение таблицы 5			
1	2	3	4
простые, часто повторяющиеся слова, пополнять словарный запас с помощью учителя; - узнавать/ называть звуки в незнакомых словах и при помощи фонетического метода читать простые слова.	жественных текстов, например, страницы с оглавлением, надписи и заголовки; - читать и различать слова и предложения, пополняя словарный запас с помощью учителя; - читать часто повторяющиеся слова и про помощи навыков фонетического метода определять предварительны е звуки, гласные, конечные звуки в простых словах.	- читать уверенно повторяющиеся слова и использовать знания по фонетике для того, чтобы читать незнакомые слова определять основные элементы, формирующие различные тексты, например, что из себя представляют стихотворения, рассказы, статьи из журналов и газет.	слова и использовать знания по фонетике для того, чтобы читать простые незнакомые слова - находить информацию в нехудожественны х текстах, в том числе используя алфавитное расположение текстов; - обсуждать прочитанный текст и делать простые комментарии о том, понравился/не понравился ли этот текст, действия персонажей, а также как представлена информация в тексте.
Письмо			
Учащиеся начнут общаться посредством письма, знаков. Они научатся: - писать элементы букв; - писать знакомые буквы, зачастую те, которые содержатся в их	Учащиеся будут использовать навыки письма для записи рассказов или представления информации. Они будут пытаться писать простые слова и звуки,	Учащиеся будут писать короткие рассказы и простые тексты художественног о и нехудожественн ого характера. Они начнут составлять предложения,	Учащиеся будут составлять план того, что они хотят написать, и благодаря поддержке учителя вносить изменения в свои работы для их улучшения. Они будут учиться:

Продолжение таблицы 5			
1	2	3	4
имени, а также связывать графическое изображение букв со звуками и названиями букв;передавать содержание простых историй при помощи знаков (в виде рисунков/ символов)	научившись: - разборчиво писать буквы; - связывать звук с буквой, а также писать все слово целиком, используя знания по фонетике; - соединять слоги в слова.	научившись: - писать простые предложения; - формировать разборчивый почерк, использовать ИКТ для представления своих работ; - составлять и писать простые предложения.	- составлять различные виды предложений и расставлять знаки препинания; -совершенствовать разборчивый почерк, использовать ИКТ для представления своих работ; -писать простые рассказы из двух-трех предложений; использовать более подходящие/оригинальные слова при составлении предложений.

Среднесрочное планирование обычно осуществляется группой учителей или отдельно взятым учителем, структурирующими учебную программу в последовательную серию уроков. Среднесрочное планирование конкретизирует ориентиры, определенные долгосрочным планом, и осуществляется на более короткий период. В среднесрочных планах формулируют основные задачи на установленный период. В нем отражаются темы обучения на каждую четверть или раздел. Распределение часов внутри разделов можно варьировать по усмотрению учителя.

В среднесрочных планах, базируясь на системе целей и подходах к обучению, даются рекомендации для учителя по проведению занятий по темам и разделам, организации учащихся на уроках, а также ресурсы (интернет, тексты, упражнения, видео- и аудиоматериалы и др.) [25]. Приводим фрагмент примерного среднесрочного плана (таблица 6).

Таблица 6 – Фрагмент примерного среднесрочного плана

Обучение грамоте
Начальная школа 1 класс
Раздел 1: Все обо мне
Количество часов - 22, в том числе контрольная работа
Рекомендуемые предварительные знания
Раздел 1 опирается на знания и навыки, приобретенные во время обучения в дошкольном учреждении и/или дома. Учащиеся могут знать некоторые рассказы, популярные детские стихотворения и слова для того, чтобы описать себя.
Контекст
Первый раздел дает возможность учащимся узнать больше информации друг о друге. Этот раздел связан с личным и социальным образованием, а также с гуманитарными науками («Познание мира»). На протяжении всего этого раздела будут изучаться регулярные

конкретные звуковые сочетания. Учителя должны подобрать подходящие рассказы, стихотворения и рифмовки, которые подойдут к данному виду деятельности, и посредством повторения вовлечь учащихся в данные виды деятельности.				
Краткий обзор				
Данный раздел начинается с темы «Любимые вещи», в результате обсуждения учащиеся обмениваются информацией о своих домах, вещах, предоставляя возможность задавать вопросы и отвечать на них во время работы в парах и группах, после чего идет работа по созданию совместных стихотворений и нехудожественных текстов.				
Ссылка на учебную программу	Цели обучения	Рекомендуемые виды деятельности на уроке	Заметки для учителя (по методике преподавания)	Учебные ресурсы
Ч 6 Виды чтения	читать правильно простые слова и предложения	Фонетический метод при обучении чтению		
		(Д, К) На регулярной основе (в идеале ежедневно) выберите определенные фонемы, которые соответствуют потребностям класса. Проследите, чтобы преподавание проходило в таком темпе, чтобы все учащиеся смогли быстро усвоить фонетику, необходимую для чтения и произнесения простых слов.	Чтобы обеспечить быстрое усвоение данного раздела, обучение фонетике должно проходить регулярно. Рекомендуем до изучения букв провести работу по изучению характеристики звуков: гласные – согласные, звонкие – глухие, твердые – мягкие звуки; слогов; ударения; со звуковыми схемами слов В данном разделе учащиеся должны изучить 5 букв: а, о, у, ы, и, и соответствующие им звуки. Для изучения этого раздела необходимо изготовить большие карточки с фонемами, а также понадобятся дополнительные средства для интерактивных игр, например, предметы, начинающиеся с определенной фонемы, предметы, которые рифмуются с фонемой и т.д. Для реализации фонетического метода необходимо использовать методические приемы, которые помогают эффективно усвоить фонетику, необходимую	С английской фонетической программой под названием *«Буквы и звуки»,* а также с играми и развивающими заданиями можете ознакомиться по этой ссылке: https://www.education.gov.uk/publications/standard/publicationdetail/page1/DFES-00281-2007 Волина В. «*Занимательное азбуковедение*», Москва, Просвещение, 1991 http://www.

			для чтения и произнесения простых слов: проведение фонетических зарядок, упражнения со скороговорками, чистоговорками, загадками, шарадами, определение места звука и буквы в слове, упражнения с «лентой букв», чтение слогов и слов, вычленение слов с изучаемыми буквой и звуком из текста.	labirint.ru/books/200665/, «*Как научить детей читать*?».
СГ 2 Определение основной мысли СГ 1 Понимание содержания сообщения СГ5 Соблюдение речевых норм СГ 6 Участие в диалоге	слушать речь и определять некоторые основные моменты речи слушать и понимать других в классе, задавать простые вопросы и отвечать на них использовать словарный запас для общения в разных ситуациях участвовать в диалоге, выслушивая	Постановка вопросов (Д) Начните раздел с того, что вы показываете учащимся один из своих любимых предметов. Объясните, почему этот предмет является особенным для Вас, сделайте это как можно подробнее. (К) Поспособствуйте тому, чтобы учащиеся задавали вам вопросы для того, чтобы узнать больше информации о вашем предмете. (П, ф) Разбейте учащихся на пары. Попросите их запомнить как можно больше информации о вашем любимом предмете и похвалите тех, кто внимательно слушал. Оцените умение слушать: • могут ли учащиеся запомнить одну или две детали информации; • могут ли учащиеся говорить по очереди, работая в парах.	Определите предмет, который был бы значащим для класса, например, игрушка, плюшевый мишка, фотография особенного места. Смоделируйте использование определенного словарного запаса учащимися и постановку вопросов, например, специальных или личных: почему это предмет настолько особенный для вас? Откуда он у вас? Запишите некоторые вопросы, которые задавали учащиеся, и объясните, какие из них являются полезными и уместными (потому что они помогли нам узнать больше информации о предмете, например: Как давно у вас этот предмет? Почему он является особенным для вас?) Похвалите тех учеников, которые задали полезные вопросы. Позже запишите все полезные вопросы. Дополнительные задания для стимулирования интереса учащихся: расскажите историю, стихотворение или рифмовку, касающихся	Волина В. «*Занимательное азбуковедение*». Москва. Просвещение. 1991 http://www.youtube.com/watch?v=JYKhAVKbB3M&list=PL1EAE8E93C90EE083 118 различных обучающих видео - обучалочки - развлекалочки по разным темам http://www.youtube.com/watch?v=7hCJHENCm20 стихи А.Барто аудиокнига

	мнения других с помощью учителя		данной деятельности. Дайте возможность учащимся поучаствовать, повторяя их несколько раз.	
Примечание: Раздел является основой для уроков, который охватывает определенную тему **К** = работа со всем классом **Г** = групповая работа **П** = работа в парах **И** = индивидуальная работа **Э** = учебный эксперимент **Д** = демонстрация учителем **ф** = поддержка формативного оценивания				

Краткосрочный план составляется на основе среднесрочного плана на один урок по определенной теме, т.е. это есть поурочный план. Краткосрочные планы включают конкретные методические рекомендации к планированию содержания уроков по предмету. Иначе говоря, краткосрочное планирование включает конкретные способы использования ресурсов, необходимых для достижения целей, определенных в среднесрочных и долгосрочных планах. Краткосрочный план – или план урока – составляется учителем самостоятельно по примерному шаблону, представленному в конце среднесрочного плана.

Планирование уроков содействует пониманию учителями: *для кого* планируется серия последовательных уроков, *чему* необходимо научить и *какой метод* оценивания необходимо использовать. Краткосрочный план включает в себя цели урока, задачи урока, используемое оборудование и план – конспект. В идеале каждый пункт урока может быть просчитан по минутам [27].

Традиционно урок определяется как «целостный, завершенный, ограниченный во времени, образовательный процесс, в котором учебная работа проводится с постоянным составом учащихся». Такому уроку присуща следующая совокупность признаков:

- наличие определенных образовательных (обучение и развитие) и воспитательных целей;
- отбор конкретного учебного материала, соответствующего поставленным целям;
- подбор средств и методов обучения, способствующих достижению поставленных целей;
- организация учебной деятельности детей.

Современный урок рассматривается не как статичная, но как «вариативная», постоянно развивающаяся, коллективно-индивидуальная организационная форма взаимодействия учителя и ученика. Урок – результат творчества всех участников учебного процесса. Всякий урок имеет свой состав – этапы, компоненты, и своё определенное строение – структуру.

Внешняя структура урока представляет собой последовательность этапов урока (его составных частей). Урок математики в начальной школе может иметь такую структуру:

I этап. Организация класса (оргмомент).

II этап. Актуализация ранее усвоенных знаний и умений (повторение).

III этап. Формирование новых знаний и умений (изучение нового материала).

IV этап. Применение полученных знаний и умений (решение учебных задач).

V этап. Итоги урока. [27].

Примерный краткосрочный план по предмету «Изобразительное искусство» для 1 класса представлен в таблице 7.

Таблица 7 – Примерный краткосрочный план

Урок: Изготовление музыкальных инструментов	**Школа:**	
Дата:	**Имя учителя:**	
Класс:	**Количество присутствующих:**	**отсутствующих:-**
Цели обучения	• Развивать творческие идеи на основе собственного опыта учащихся • Использовать материалы и инструменты, соблюдая технику безопасности	
Цели урока	• Продолжить знакомство с казахскими народными инструментами; • Научить создавать простой музыкальный инструмент из подручных средств; • Соблюдать технику безопасности при работе с инструментами и материалами	
Языковые цели	• описывать инструменты, изготовленные из подручных материалов и звуки, которые они издают **Ключевые слова и фразы:** • картон, подручные материалы, корпус, струна, • скотч/лента • длинный, короткий, тонкий, широкий, сильный, слабый, сильнее, слабее • встряхивание, игра щипком, звон, перебор по струнам ***Вопросы для обсуждения:*** • Из чего сделан ваш инструмент? • Как он был создан? • Какие звуки он производит? • Что вам нравится в вашем инструменте? • На что, вы хотели бы, чтобы ваш инструмент был похож? • Вы можете сказать почему вы выбрали эти материалы? Вы хотите, чтобы ваш инструмент был похож на это?	
Предшествующие знания	На предыдущем уроке учащиеся ознакомились с традиционными казахскими музыкальными инструментами, на уроках музыки: с казахской народной песней, учились играть на традиционных казахских народных ударных инструментах (асатаяк, конырау, сылдырмак, туяк тас)	

Ход урока		
Этапы урока	**Запланированная деятельность на уроке**	**Ресурсы**
Начало урока 2 минуты 0-2 минуты	**1.** Организационный момент урока а) Приветствие. б) Проверка готовности учащихся к уроку в) Положительный настрой на урок (учащиеся могут повернуться и улыбнуться к друг другу)	Каждый учитель может придумать свой вариант начала урока для мотивации учащихся и положительный настрой на урок
Основная часть урока 38 минут (примерно со 2-й по 40 минуту)	*Учитель:* Вспомните и обсудите в парах, что нового узнали на прошлом уроке? С какими музыкальными инструментами мы познакомились? Что нового узнали о них? Из чего сделаны инструменты? Как извлекаются звуки в инструментах? (вопросы могут быть написаны на доске или на бумаге) **(П)** Учащиеся в парах обсуждают данные вопросы. *Учитель*: на сегодняшнем уроке мы должны научиться создавать простейшие инструменты по вашему замыслу *Просмотр видеоматериала* **(К, Д)** Давайте, посмотрим как можно сделать музыкальный инструмент их подручных средств. Обсуждение просмотренного видеоматериала с учащимися. *Демонстрация учителя* **(Д)** Учитель демонстрирует процесс изготовления простого инструмента из подручных средств, показывая и объясняя как можно использовать их, чтобы инструмент «зазвучал». *Практическая работа:* изготовление простого музыкального инструмента *Учитель:* перед началом практической работы для вдохновения к работе послушаем музыку казахского народа, закройте глаза, постарайтесь услышать звуки инструментов, с которыми вы познакомились на уроках музыки. (учащиеся слушают музыку) *Учитель:* звуки каких инструментов вы услышали? *Ученики:* домбыра, кобыз, асатаяк,, шанкобыз. *Учитель:* теперь в паре обсудите, какой инструмент вы хотите сделать и затем, приступайте к работе. **(П)** Учащиеся делают эскиз инструмента, который они будут изготавливать в альбомах. **(П,Э)** Затем в парах начинают исследовать и экспериментировать с различными подручными материалами для создания	*Связь изобразительного искусства с музыкой.* Данные вопросы можно написать на доске или на бумаге, обратив внимание учащихся на них в начале урока и, вернувшись вновь к ним в конце урока http://www.enchantedlearning.com/crafts/music/ http://www.nickpenny.com/school-workshops/ Примеры музыкальных инструментов, сделанных из подручных материалов, изготовленных учителем Подручные материалы, такие как: картонные коробки картонные трубки мелкие камни, крупы, бисер, пуговицы, бусы, резинки пластмассовые контейнеры эластичная ткань палочки фольга *Связь с предметом «Музыка»* например, могут быть использованы следующие кюи, Н. Тлендиева «Ататолгау», «Көш керуен», кюй Коркыта «Коркыт», кюй «Кенес» и др.

	инструмента, издающего звуки (на уроке звучит музыка казахского народа (народная, профессиональная), в которой можно услышать и различить различные по звучанию музыкальные инструменты). (при изготовлении инструмента, учитель оказывает помощь тем учащимся, которым необходима поддержка). *Учитель:* Чему новому научились на сегодняшнем уроке? Что понравилось в вашей сегодняшней работе? Почему? Как можно улучшить работу? (Учитель дает свои комментарии к работам учащихся и предложения для их улучшения) -На следующем уроке мы продолжим работу по изготовлению инструментов, украсим их в национальном стиле, используя традиционные орнаменты казахского народа.	*Связь с предметом «Трудовое обучение» и техническим конструированием* (работа с пластилином, с картоном и бумагой; изготовление и конструирование фигур различных форм; вырезание, приклеивание, скрепление частей и деталей и т.д.)
Конец урока 7 минут (примерно с 38-45 минуту)	**(Г, ф)** Теперь предлагаю вам оценить работы друг друга и прокомментировать свои ответы, и предложения (группы оценивают работу друг друга по следующим критериям: • качество созданных инструментов. • извлечение звука. • аккуратность. • умение работать в группе. За каждый критерий группа получает по звездочке. Поблагодарите учащихся за работу.	картинки со «звездочками» для оценивания работы учащихся
Обозначения, используемые в плане урока	К- коллективная работа П-парная работа И-индивидуальная работа Г-групповая работа Э-эксперимент учащегося Д-демонстрация учителя Ф-формативное оценивание	

Дополнительная информация		
Дифференциация – как Вы планируете оказать больше поддержки? Какие задачи Вы планируете поставить перед более способными учащимися?	Оценивание – как Вы планируете проверить уровень усвоения материала учащимися?	Межпредметные связи Здоровье и безопасность
• Если у учащихся будут возникать трудности, можно сначала предложить вариант изготовления простого музыкального инструмента • Нужно формировать группы так, чтобы учащиеся могли оказывать поддержку друг другу	• Выполненное задание в практической части позволяет определить уровень усвоения материала.	• связь с предметом «Музыка» по теме «Традиция» • связь с предметом «Трудовое обучение» раздел «Техническое конструирование» • Соблюдение техники безопасности на уроке

Рефлексия Были ли цели урока/учебные цели реалистичными? Чему ученики научились сегодня? Какая была атмосфера урока? Хорошо сработал ли мой дифференцированный подход к работе?	**Используйте данный раздел для рефлексии урока.** Ответьте на вопросы о Вашем уроке из левой колонки. Цели урока были реалистичными и достижимыми. Учащиеся научились делать простой музыкальный инструмент, с помощью которого можно извлечь определенный звук. Создание своих собственных простых музыкальных инструментов из подручных средств вызвал устойчивый интерес учащихся и положительные эмоции на протяжении всего урока. Использование дифференцированного подхода ко всем учащимся на уроке придало уверенность в работе и радость творчества.
Уложился ли я в график?	Предварительное планирование и продумывание каждого этапа урока привело к тому, что запланированная работа была выполнена.
Общая оценка Какие аспекты урока прошли хорошо (подумайте как о преподавании, так и об обучении)? 1: 2: Какие аспекты могли бы улучшить урок (подумайте как о преподавании, так и об обучении)? 1: Что я узнал(а) о классе или отдельных учениках такого, что поможет мне подготовиться к следующему уроку?	

Результаты формативного оценивания регистрируются в журнале в разрезе целей обучения в виде решения «Достиг» или «Стремится». Сбор результатов таким образом позволит учителю увидеть не только конечный результат оценивания, но также отдельные моменты и ситуации, которые могут возникнуть в процессе обучения. Данная система регистрации результатов позволяет предоставить эффективную обратную связь обучающимся, а учителю поможет при планировании последующих уроков для их поддержки.

При заполнении результатов оценивания, «достиг» ставится в том случае, когда учитель уверен в том, что обучающийся самостоятельно достиг цели обучения. Это может случиться тогда, когда учитель наблюдает навыки во время выполнения задания, или при выполнении задания в классе или домашней работы. У учителя должно быть достаточно доказательств для поддержки принятого решения (суждения) (например, записи учителя, задание, выполненное на уроке или дома).

Результат «стремится» ставится тогда, когда обучающийся не достигает цели обучения и все еще стремится к ее достижению. Учитель может дать учащемуся возможность достичь цели обучения несколько раз в течение четверти. Результаты формативного оценивания и внутреннего суммативного оценивания должны быть записаны в Журнал регистрации результатов.

В начале каждой четверти обучающиеся и родители должны быть

ознакомлены с целями обучения, отобранными для формативного оценивания. В определенные установленные периоды времени необходимо предоставлять отчеты о достижениях каждого обучающегося в отдельности.

В середине каждой четверти учитель должен предоставить промежуточную обратную связь с информацией по количеству целей обучения, которые были достигнуты или к достижению которых учащиеся стремятся. Комментарии должны содержать как минимум одну рекомендацию по достижению цели обучения и две-три области, над которыми учащемуся необходимо сконцентрироваться для улучшения своих достижений во второй половине четверти. Учитель должен использовать отчет в беседе с учащимися и родителями о прогрессе за четверть и указать на моменты, где учащиеся были наиболее успешными, и где им понадобится дополнительная поддержка.

Комментарии учителя в отчете должны быть позитивными, конструктивными, и направлены на то, чтобы помочь учащимся достигнуть цели обучения, к которым они до сих пор стремятся, и указывать на то, что получается у учащихся. Обобщающий комментарий учителя в конце отчета должен включать комментарии по следующим аспектам:

• отношение учащихся к их обучению в школе;

• насколько хорошо они работают индивидуально и в группе;

• аспекты работы или цели обучения, по которым они были наиболее успешными;

• их способность планировать и организовывать собственную работу;

• мотивацию и энтузиазм к работе [27].

Документы с рекомендациями по формативному оцениванию отобранных целей обучения доступны по всем предметам. Данные документы включают:

• оцениваемые цели обучения;

• рекомендации по оцениванию: рекомендации по планированию заданий для формативного оценивания;

• критерии успеха: критерии, которые определяют «достиг» ли учащийся цели обучения либо «стремится» к ее достижению;

В качестве примера приведен отрывок из документа «Методические рекомендации по оцениванию предмета «Познание мира» в 1 классе (таблица 8).

Таблица 8 – Рекомендации по оцениванию

Ссылка на учебную программу	**Цель обучения**	**Рекомендации по оцениванию**
Знание и понимание общества Дом и семья	1.4.1.1. Называть свой домашний адрес, описывать свой дом	Учитель в группе предлагает учащимся написать домашний адрес и описать свой дом. Можно предложить учащимся разыграть в группах ситуации прихода гостей.
		Критерии успеха
		Учащийся достиг цели обучения, если:
		• может полностью назвать домашний адрес • описывает все части своего дома

Заключение

В настоящее время качественные изменения в содержании среднего образования Республики Казахстан влекут за собой изменения в системе оценивания. Востребованными оказываются такие подходы к оцениванию достижений учащихся, которые позволяют устранить негативные моменты в обучении, способствуют индивидуализации учебного процесса, повышению учебной мотивации и учебной самостоятельности учащихся. В связи с этим меняется роль учителя. Личностно-ориентированные технологии позволяют осуществлять организацию учебного процесса на основе сотрудничества между субъектами. Взаимодействие учителя и учащегося не прерывается, более того, оно поощряется. Оценка осуществляется непрерывно, оценивается сам процесс движения к качественному результату. Учащийся самостоятельно и осознанно определяет свои пробелы и вместе с учителем работает над их устранением [28].

Огромная ценность такого характера взаимодействия с учеником заключается также в том, что учитель и ученик могут расти вместе, меняться, когда это необходимо, уважая мнение друг друга, даже если оно противоречащее. Самооценивание ориентировано не на результат, а на процесс обучения, на его качество. Опыт внедрения критериального оценивания Назарбаев Интеллектуальных школ подтверждает необходимость использования общеобразовательными школами Республики Казахстан в преподавании и обучении.

В данном пособии представлены результаты анализа международного и казахстанского опыта, раскрыты методологические и учебно-методические основы внедрения системы критериального оценивания в начальную школу.

Методическая значимость внедрения критериального оценивания в начальном звене заключается в том, что система начального образования должна обеспечить фундамент целостного развития личности на основе семи ключевых компетенций.

Методические рекомендации для учителей и администрации школ станут практическим руководством в оценивании достижений каждого обучающегося в отдельности, уровня класса и результатов образовательного процесса в целом.

Список литературы

1 Жиркова З.С. Диагностика мотивационной образовательной среды сельской школы. // Вектор науки ТГУ. Серия: Педагогика, психология. 2011. – С. 150-170.

2 Основные результаты международного исследования образовательных достижений 15-летних обучающихся *PISA*-2012. Национальный отчет. – Астана: НЦОСО, 2013. – 283 с.

3 Государственная программа развития образования РК на 2011-2020 годы. Указ Президента Республики Казахстан №1118. – Астана: Акорда, 7 декабря 2010 года. www.nkaoko.kz/documents/law_of_education/

4 Бражник М.О. Система оценивания в школьном образовании Финляндии. - Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена. // Народное образование и педагогика в отдельных странах. - Выпуск № 102. 2009.

5 Бражник М.О. Оценивание учащихся основной и старшей школы в Финляндии. - Электронное научное издание (научно-педагогический интернет-журнал). - Ноябрь 2009 г.

6 О системе образования в Финляднии (справочник для семей эмигрантов). -Vantaan kaupunki, Sivistystoimi. -2013.

7 Информация интернет ресурса. - http://terve.su/zagadki-finskoy-shkoly-menshe-uchi.

8 Информация Интернет ресурса. - http://www.vatanym.ru/?an=vs310_events2

9 Алишев Т.Б., Гильмутдинов А.Х. Опыт Сингапура: создание образовательной системы мирового уровня. // Журнал «Вопросы образования». - Выпуск № 4. 2010.

10Информация интернет ресурса. http://diplomabroad.ru/singapur/sistema_obrazovaniya_v_singapure/

11Информация интернет ресурса. http://www.educationsystems.info/item921.html

12Корф Д. В. Образовательное право и образовательная система Великобритании // Ежегодник российского образовательного законодательства. -М.: Федеральный центр образовательного законодательства. 2006.

13Информация интернет ресурса. http://www.studentinfo.net/faq84-secondary-school.

14Педагогический диалог. Информационно-методический журнал. – Астана, АОО НИШ - С. 6-11.

15Концепция внедрения системы критериального оценивания учебных достижений учащихся Автономной Организации Образования «Назарбаев Интеллектуальные школы», Утверждена решением Правления АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы» №38 от 31 августа 2012 года.

16Интегрированная модель критериального оценивания. Методические рекомендации – Астана. АОО НИШ.

17Педагогический диалог. Информационно-методический журнал. –

Астана, АОО НИШ - С. 6-11.

18Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии. -М.: Педагогика. 1989. - 190 с.

19Березовин Н.А., Цырельчук Н.А., Чеховских М.И. Психология и педагогика. В 2 ч. Минск. -2002. Ч. 2 (по Керроллу и Блуму).

20Государственный общеобязательный стандарт начального образования. Постановление Правительства Республики Казахстан № 1080. -23 августа. - 2012 года.

21Боброва И. Сетевые проекты и управление качеством образования // Директор школы. 2008. - №2. - С. 36-41.

22Квитова Л. Ф. Как проверить качество сформированности умений // Начальная школа плюс До и После. - 2008. - №2.-С. 62-75.

23Красноборова А.А. Критериальное оценивание как технология формирования учебно-познавательной компетентности учащихся тема диссертации и автореферата по ВАК 13.00.01, кандидат педагогических наук. – М.: 2013. – 35 с.

24Информационно-методический журнал «Педагогический диалог». – Астана. ЦПМ АОО «НИШ». №2(8). 2014, -С. 6-10.

25Руков-во по КСО нач.кл. НИШ.

26Метод пособие по системе критериального оценивания. –Астана. НАО 2013.

27Методические рекомендации по разработке краткосрочных планов по образовательной области «искусство» в 1 классе. –Астана. НАО. 2014.

28Суртубаева Д.А. К вопросу о критериальном оценивании учебных достижений учащихся. – Астана. НЦПК «Орлеу». 2014.

Содержание

Введение…… 59
1 Методологические и учебно-методические основы внедрения системы критериального оценивания учебных достижений обучающихся в начальную школу…….. 61
1.1 Критериальное оценивание как система оценивания учебных достижений обучающихся…… 61
1.2 Международный опыт оценивания учебных достижений обучающихся начальной школ…… 66
1.3 Казахстанский опыт внедрения системы критериального оценивания учебных достижений обучающихся на примере АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы»……. 79
1.4 Методологические основы внедрения системы критериального оценивания учебных достижений обучающихся в начальную школу…… 87
1.5 Учебно-методические основы внедрения системы критериального оценивания учебных достижений обучающихся в начальную школу…… 92
Заключение…… 112
Список литературы……... 113

Бастауыш мектепке оқушылардың оқу жетістіктерін критериалды бағалау жүйесін енгізудің әдіснамалық және оқу-әдістемелік негіздері

Әдістемелік құрал

Методологические и учебно-методические основы внедрения системы критериального оценивания учебных достижений обучающихся в начальную школу

Методическое пособие

Басуға 09.07. 2015 ж. қол қойылды. Пішімі 60×84 1/16.
Қағазы офсеттік. Офсеттік басылыс.
Қаріп түрі «Times New Roman». Шартты баспа табағы 7,3.

Подписано в печать 09.07. 2015 г. Формат 60×84 1/16.
Бумага офсетная. Печать офсетная.
Шрифт Times New Roman. Усл. п.л. 7,3.

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
«Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы» РМҚК
010000, Астана қ., Орынбор көшесі 4, «Алтын Орда» БО, 15-қабат

Министерство образования и науки Республики Казахстан
Национальная академия образования им. И. Алтынсарина
010000, г. Астана, ул. Орынбор, 4, БЦ «Алтын Орда», 15 этаж